

RAPORT 2025

**Sprawozdanie z Działalności Fundacji
Rozwoju Demokracji Lokalnej
im. Jerzego Regulskiego w 2025 roku**

SPIS TREŚCI

Władze Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Reguńskiego	1
Słowo wstępne Przewodniczącego Rady Fundatorów	5
ROZDZIAŁ I. SZKOLENIA – KSZTAŁCENIE I ROZWÓJ KADR SAMORZĄDOWYCH	
Rekordowy rok rozwoju kompetencji	6
Jakość usług szkoleniowych i ewaluacja	8
ROZDZIAŁ II. FORA SAMORZĄDOWE	
Nowe fora i rozwój sieci	11
Działalność konsultacyjna i rzecznicza	11
Jubileusze i spotkania międzyregionalne	12
Działalność Krajowych Rad Forów Skarbników i Sekretarzy JST	14
ROZDZIAŁ III. KONGRESY I KONFERENCJE	
VII Krajowy Kongres Forów Skarbników	16
IX Krajowy Kongres Forów Sekretarzy	16
Kongres Przewodniczących Rad	17
Krajowy Kongres Współpracy Lokalnej	17
„Samorząd terytorialny na niepewne czasy” - konferencja	18
Kongres Jakości i Dostępności NGO	18
„Dzień Młodego Obywatela” - konferencja dla młodzieży	19
„Planowanie przestrzenne - rola rady miasta, gminy i powiatu...” - konferencja	19
ROZDZIAŁ IV. PROJEKTY KRAJOWE	
Building Bridges - Civic Capital in Local Communities	21
Szkolenia z zakresu znowelizowanej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym	23
NGO Excellence – wspieranie jakości i dostępności usług świadczonych przez NGO	24
Małopolskie Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej	25
ROSA - rozwój standardów i organizacji MISTiA	26
Śląska Akademia Wsparcia	26
Lubelska Akademia Wsparcia	27
Centrum Obsługi Organizacji Społecznych	28
Centrum Wsparcia NGO - podregion zielonogórski	28
Rozwój instytucjonalny i kadrowy Świętokrzyskiego Centrum FRDL	29
Standardy w opiece nad dziećmi do lat 3	29
Nasz Największy Kapitał - Świadomi Obywatele w Przestrzeni Publicznej	30
Mazowsze młodych liderów - rozwój kompetencji i aktywność obywatelska	30
Mądzi dla wspólnoty - lekcje obywatelskie w praktyce lokalnej	31
Pogranicze Pamięci - lokalne działania dla wspólnego dziedzictwa	32
CEL na przyszłość: Ekspertyzy i Rozwój Lokalny	33
Nie-Sami-Dzielnicy - rozwój usług społecznych i wspierających osoby niesamodzielne	33
Blżej rodziny i dziecka - etap II	34
Opolskie UTW	35
Zajęcia dla osób z niepełnosprawnościami - II etap	35
ROZDZIAŁ V. PROJEKTY MIĘDZYNARODOWE ORAZ ROZWÓJ DEMOKRACJI LOKALNEJ I SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO ZA GRANICĄ	
DOBRE 2 - Decentralization Offering Better Results and Efficiency	37
Empower Youth, Explore Stories - EYES	39
UP2YOUTH - democratic future in youth responsible hands	39
#girlpower - Interactive stories of women who formed our lives	41
ROZDZIAŁ VI. DZIAŁALNOŚĆ DORADCZA	43
ROZDZIAŁ VII. BADANIA, ANALIZY I UPOWSZECHNIANIE WIEDZY	47
ROZDZIAŁ VIII. NAGRODY I KONKURSY	
Nagroda im. Jerzego Reguńskiego	57
Regionalne Rankingi Gmin	58
Konkurs Dobre Praktyki Organizacji i Zarządzania w Administracji Samorządowej - „Sekrety Zarządzania”	69
ROZDZIAŁ IX. POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ MISYJNA, INICJATYWY I WYDARZENIA	
Konferencja na Malcie „Capacity building: the key to good regional and local governance”	72
Projekt Inkubator Włączenia Społecznego finalistą REGIOSTARS Awards 2025	72
Wizyta studyjna delegacji z Cypru w Małopolsce	73
Regionalny Dzień Seniora w województwie opolskim	74
FRDL w debacie o przyszłości samorządu: wysłuchanie publiczne w sprawie dwukadencyjności	74
35. rocznica pierwszych wyborów samorządowych w Wieluniu	75
Sprawozdanie finansowe za rok 2025	76

Władze Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego

Rada Fundatorów

Jerzy Stępień
*Przewodniczący Rady
Fundatorów FRDL*

Jan Król
*Członek Rady
Fundatorów FRDL*

Joanna Regulska
*Członkini Rady
Fundatorów FRDL*

Małgorzata Fuszara
*Członkini Rady
Fundatorów FRDL*

Joanna Staręga-Piasek
*Członkini Rady
Fundatorów FRDL*

Wojciech Szczurek
*Członek Rady
Fundatorów FRDL*

Zarząd

Cezary Trutkowski
Prezes Zarządu

Marcin Smala
Wiceprezes Zarządu

Małgorzata Zielińska
Członkini Zarządu FRDL

Kolegium Dyrektorów

Kolegium Dyrektorów pełni funkcje doradcze dla Zarządu. W skład kolegium wchodzi dyrektorzy Ośrodków Regionalnych FRDL, którymi obecnie są:

Michał Wójcik

*Przewodniczący
Kolegium Dyrektorów
Dyrektor Ośrodka
Regionalnego w Warszawie i Łodzi*

Andrzej Banach

*Dyrektor Ośrodka
Regionalnego w Gdańsku*

Anna Jakubowska

*Dyrektorka Ośrodka
Regionalnego w Katowicach
i we Wrocławiu*

Magdalena Kochanowska

*Dyrektorka Ośrodka
Regionalnego w Białymstoku*

Agnieszka Migoń

*Dyrektorka Ośrodka
Regionalnego w Kielcach do
czerwca 2025 r.*

Austyna Nowacka

*Dyrektorka Ośrodka
Regionalnego w Kielcach od
lipca 2025 r.*

Małgorzata Nieroda

*Dyrektorka Ośrodka
Regionalnego w Rzeszowie*

Wojciech Odzimek

*Dyrektor Ośrodka
Regionalnego w Krakowie*

Magdalena Popławska

*Dyrektorka Ośrodka
Regionalnego w Opolu*

Iwona Szablewska

*Dyrektorka Ośrodka
Regionalnego w Zielonej Górze*

Robert Żarkowski

*Dyrektor Ośrodka
Regionalnego w Bydgoszczy
i Szczecinie*

Słowo wstępne Przewodniczącego Rady Fundatorów

Szanowni Państwo,

„Samorząd to wolność, czyli możliwość podejmowania decyzji na własną odpowiedzialność” – mówiłem w Sejmie 8 marca 1990 roku, gdy przyjmowano ustawę przywracającą w Polsce samorząd terytorialny. Po 35 latach te słowa nie straciły aktualności. Przeciwnie, dziś brzmią może nawet mocniej. Wolność bez odpowiedzialności staje się pustym hasłem, a odpowiedzialność bez wolności - jedynie administrowaniem cudzymi decyzjami.

Rok 2025 był rokiem szczególnej rocznicy. Minęło 35 lat od uchwalenia ustawy o samorządzie terytorialnym i od pierwszych demokratycznych wyborów do rad gmin. To wtedy mieszkańcy odzyskali prawo współdecydowania o najbliższych sprawach. Samorządność od początku była więc nie tylko ustrojem, lecz także szkołą obywatelskiej dojrzałości. Rocznicę mają sens, gdy skłaniają do pytań. Czy po 35 latach samorząd jest wystarczająco samodzielny? Czy mieszkańcy mają realny wpływ na sprawy wspólnoty? Czy rady gmin, powiatów i sejmików są dostatecznie silne wobec organów wykonawczych? W 2025 roku Fundacja starała się te pytania stawiać? Spokojnie, merytorycznie i bez unikania tematów trudnych?

Ten raport pokazuje Fundację w roku rekordowej aktywności. W szkoleniach, forach, kongresach i innych wydarzeniach FRDL uczestniczyło ponad 97 tysięcy osób, najwięcej w historii naszej organizacji. Liczby nie są celem samym w sobie, ale są świadectwem zaufania. Pokazują, że samorzady nadal potrzebują miejsca, w którym wiedzę można uporządkować, sprawdzić i przełożyć na codzienną praktykę

Szczególnie ważne były szkolenia z zakresu ochrony ludności i obrony cywilnej. Zrealizowaliśmy 460 szkoleń, w których uczestniczyło blisko 17 tysięcy osób. Coraz częściej mówimy dziś o odporności, ciągłości działania, bezpieczeństwie mieszkańców i zdolności wspólnot do reagowania na kryzysy. Odporność nie jest jednak wyłącznie sprawą procedur. Buduje się ją także przez zaufanie, lokalną pamięć, aktywność młodzieży, obecność seniorów i kompetencje organizacji społecznych. Dlatego projekty opisane w raporcie, od Building Bridges i Pogranicza Pamięci po działania młodzieżowe, senioralne i społeczne, łączy wspólny sens: wzmocnianie zdolności lokalnych wspólnot do działania razem.

Ważnym znakiem roku była działalność forów samorządowych. Przy FRDL działały 94 fora regionalne i jedno forum ogólnopolskie, zrzeszające ponad 5,3 tysiąca członków. Fora są jedną z najbardziej charakterystycznych form pracy Fundacji. Mniej widowiskową niż kongresy, ale niezwykle ważną. To tam, miesiąc po miesiącu, tworzy się język praktycznego samorządu, oparty na doświadczeniu, wymianie wiedzy i wzajemnym wsparciu.

FRDL zabierała głos także w debatach ustrojowych, m.in. w sprawie dwukadencyjności wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. W 35. rocznicę pierwszych wyborów samorządowych Fundacja wraz z innymi organizacjami apelowała o szerszą rozmowę o przyszłości samorządu: równowadze władz w gminie, pozycji rad, jawności, kontroli obywatelskiej i realnym wpływie mieszkańców.

Nie był to rok łatwy. Samorzady mierzą się z rosnącą liczbą obowiązków, presją finansową, zmianami prawnymi, skutkami kryzysów i coraz większymi oczekiwaniami mieszkańców. Także działalność międzynarodowa nie jest wolna od napięć. Przerwanie programu DOBRE wskutek decyzji dotyczących finansowania USAID przypomnielo, że nawet potrzebne działania zależą czasem od okoliczności, na które nie mamy wpływu. Tym bardziej warto doceniać to, co trwa, czyli kompetencje, relacje, zaufanie i gotowość do podejmowania kolejnych wyzwań.

Wyraźny był również europejski wymiar naszej działalności. Konferencja na Malcie z udziałem Rady Europy, wizyta delegacji z Cypru, finał REGIOSTARS Awards z udziałem projektu Inkubator Włączenia Społecznego oraz kontynuacja działań międzynarodowych pokazują, że polskie doświadczenie samorządowe nadal może być użyteczne poza granicami kraju. Europa w samorządzie to nie abstrakcja, lecz standardy dobrego zarządzania, wymiana wiedzy i uczenie się od siebie.

Samorządność nie jest dana raz na zawsze. Jest zadaniem. Po 35 latach od jej odrodzenia w Polsce wiemy to lepiej niż kiedykolwiek!

Jerzy Stępień

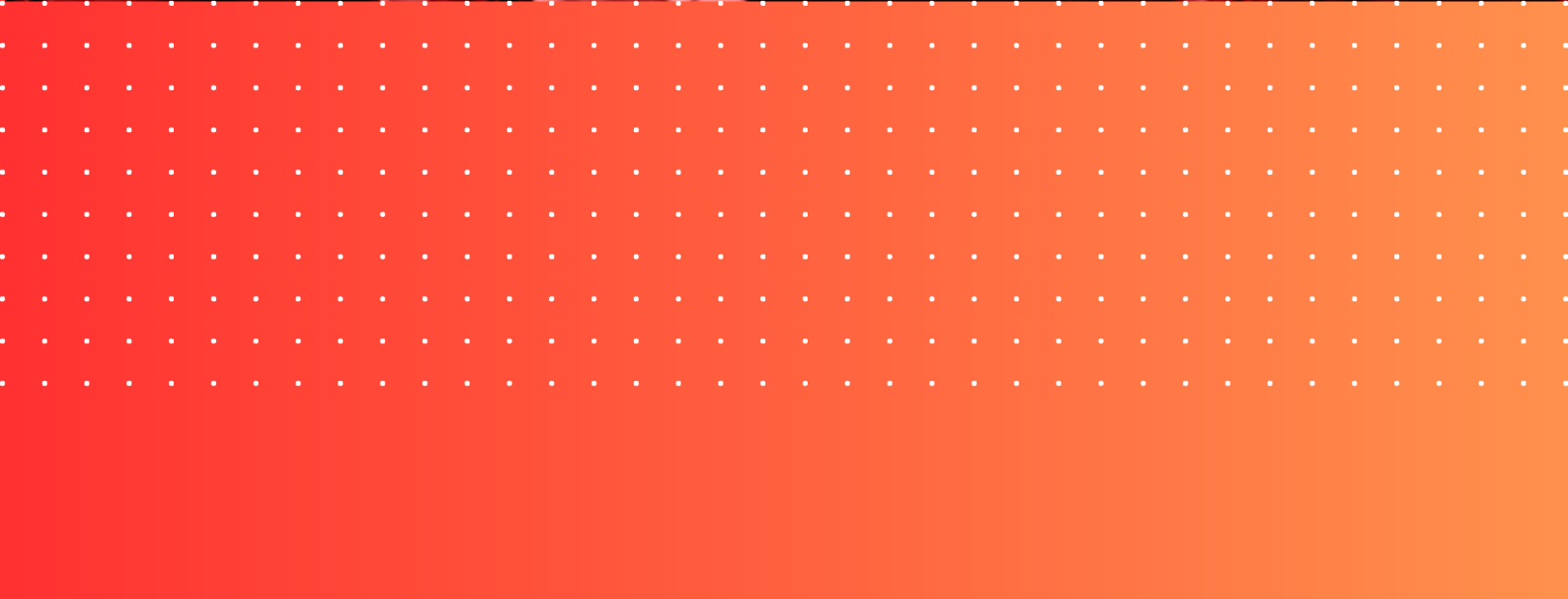
Przewodniczący Rady Fundatorów FRDL

I ROZDZIAŁ

SZKOLENIA – KSZTAŁCENIE I ROZWÓJ KADR SAMORZĄDOWYCH

SZKOLENIA – KSZTAŁCENIE I ROZWÓJ KADR SAMORZĄDOWYCH

Rekordowy rok rozwoju kompetencji

Rok 2025 był rekordowym pod względem całkowitej liczby uczestników wydarzeń realizowanych przez Fundację. Jeszcze nigdy w historii FRDL w ciągu jednego roku w szkoleniach, forach, kongresach nie wzięło udziału blisko 100 tys. osób. Chcąc być precyzyjnym, w 2025 r. w 3.796 wydarzeniach FRDL udział wzięło 97.138 osób. Dla porównania, w 2024 r. odbiorcami bezpośrednich działań Fundacji było blisko 73 tys. osób, a wcześniej, w najlepszym pod tym względem 2007 roku niespełna 90 tys.

Zarząd Fundacji na początku 2025 r. podjął decyzję o wystąpieniu do Akademii Pożarniczej o weryfikację spełniania wymagań dla podmiotów prowadzących szkolenia z zakresu ochrony ludności i obrony cywilnej. Zgodnie z Rozporządzeniem MSWiA z dnia 6 lutego 2025 r. w sprawie programów szkoleń z zakresu ochrony ludności i obrony cywilnej oraz wymagań dla podmiotów prowadzących szkolenia tylko uprawnione i zweryfikowane jednostki mogły realizować przewidziane przepisami prawa szkolenia wynikające z nowej ustawy o ochronie ludności. Fundacja 15 maja 2025 r. uzyskała formalne potwierdzenie spełnienia wymagań i została wpisana na listę akredytowanych podmiotów.

Przystąpiono do realizacji szkoleń zasadniczych dla:

- kadry w urzędach obsługujących organy ochrony ludności oraz w innych urzędach, jednostkach organizacyjnych JST i organach jednostek pomocniczych gminy (16 jednostek dydaktycznych)
- kadry podmiotów ochrony ludności (12 jednostek dydaktycznych)
- ludności.

Przygotowano szczegółowe programy szkoleń, zgodnie z wymogami Rozporządzenia MSWiA oraz część teoretyczną szkolenia w formie materiału przeznaczonego do e-learningu. Najczęściej były realizowane szkolenia dla kadr urzędów w formie 3-dniowej (1 dzień e-learning, 2 dni szkolenia stacjonarne z częścią praktyczną).

Zakres tematyczny szkolenia zasadniczego obejmował m. in. uwarunkowania ochrony ludności i obrony cywilnej w Polsce, w tym zagrożenia społeczności lokalnej i zapewnianie ciągłości działania, funkcjonowanie urzędu w stanach nadzwyczajnych oraz w czasie wojny, planowanie ciągłości działania; współpracę i komunikację kryzysową, ewakuację oraz środki indywidualnej i zbiorowej ochrony.

Początkowo szkolenia organizowane były w formie otwartej, natomiast w miarę wdrażania Programu Ochrony Ludności, zapewniającego jednostkom finansowanie kosztów m. in. szkoleń rozwijano szkolenia zamknięte realizowane przez kadrę kilkudziesięciu akredytowanych trenerów w całej Polsce.

W 2025 r. zrealizowano 460 szkoleń z OLiOC, w których wzięło udział prawie 17 tys. uczestników. Szkolenia realizowano we wszystkich województwach, ale najwięcej z nich w mazowieckim, małopolskim, podlaskim i lubelskim.

460

szkoleń z ochrony
ludności i obrony cywilnej

prawie 17 tys.

uczestników szkoleń OLiOC

Szeroka oferta szkoleń z zakresu ochrony ludności weszła na stałe na katalogu szkoleń FRDL. Biorąc pod uwagę uwarunkowania geopolityczne podnoszenie kwalifikacji przez pracowników administracji lokalnej z szeroko rozumianego bezpieczeństwa i odporności będzie potrzebne w kolejnych latach. Rozp. MSWiA poza programami szkoleń zasadniczych zawiera też programy szkoleń aktualizujących, które okresowo powinny odbywać określone osoby i które również realizowane będą przez Fundację. Trzeba jednak podkreślić, że intensywność szkoleń uwarunkowana była w dużym stopniu ich finansowaniem za pośrednictwem urzędów wojewódzkich dotujących samorządy i inne podmioty oraz stosunkowo szybkim pozyskaniem akredytacji przez FRDL w 2025 r.

Najważniejsze tematy szkoleń

Ochrona ludności i obrona cywilna

Krajowy System e-Faktur (KSeF)

E-doręczenia i cyfryzacja administracji

Finansowanie samorządowej oświaty

VAT, rachunkowość i rachunkowość

Gospodarka odpadami i system kaucyjny

Kadry, prawo pracy, przeciwdziałanie mobbingowi

AI i kompetencje cyfrowe w administracji

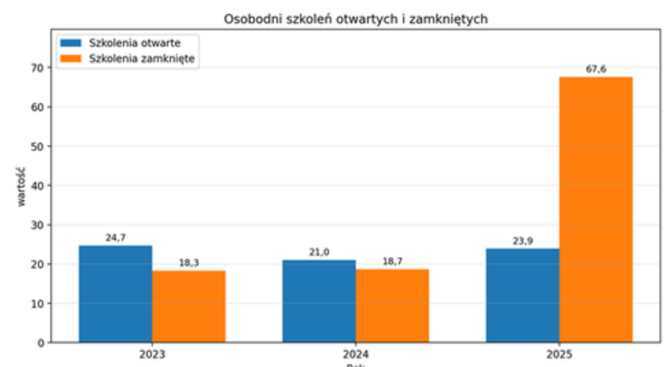
Postępowanie administracyjne i obsługa mieszkańców

Poza opisaną tematyką ochrony ludności, wśród tematów szkoleń najczęściej realizowanych w 2025 roku znalazły się:

- Krajowy System e-Faktur (KSeF).
- Finansowanie samorządowej oświaty
- Specjalistyczne szkolenia finansowe
- E-doręczenia.
- Przekazywanie i rozliczenia dotacji dla organizacji pozarządowych
- Szkolenia dla działów kadrowych
- Gospodarka odpadami komunalnymi,
- Kursy kancelaryjno-archiwalne
- Szkolenia podnoszące kompetencje cyfrowe,
- Szkolenia dla kadry kierowniczej.
- Szkolenia z zakresu postępowania administracyjnegoj.
- Równość płci i przeciwdziałanie dyskryminacji
- Przeciwdziałanie mobbingowi

Działalność szkoleniowa w liczbach

WSKAŹNIK			
Liczba uczestników szkoleń otwartych (tys.)	20,9	17,3	19,1
Osobodni szkoleń otwartych	24,7	21,0	20,9
Szkoleń otwartych	1,1	1,1	1,1
Uczestników szkoleń zamkniętych (tys.)	16,2	16,0	42,1
Osobodni szkoleń zamkniętych (tys.)	18,3	18,7	67,6
Szkoleń zamkniętych (tys.)	0,5	0,6	1,3

Jakość usług szkoleniowych i ewaluacja

W 2025 roku FRDL uzyskała znak jakości MSUES 2.0 (Małopolskie Standardy Usług Edukacyjno-Szkoleniowych), potwierdzający wysoki poziom świadczonych usług rozwojowych. MSUES to kompleksowy system certyfikacji, który

w sposób uporządkowany określa standardy projektowania, realizacji i ewaluacji szkoleń, a jego wdrożenie przyczyniło się do ujednoczenia jakości usług w całej organizacji. Początkowo standard był stosowany i rozwijany w ośrodku FRDL w Krakowie, stanowiąc bazę do jego rozszerzenia na poziom ogólnopolski.

Uzyskany certyfikat jest uznawany przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości jako jeden z mechanizmów zapewniania jakości w Bazie Usług Rozwojowych, co ma szczególne znaczenie w kontekście zmian prawnych, w tym likwidacji Rejestru Instytucji Szkoleniowych. Proces certyfikacji poprzedzony był szczegółowym audytem, obejmującym m.in. standardy zarządzania usługami szkoleniowymi, kompetencje kadry, sposób diagnozowania potrzeb uczestników, projektowanie programów, organizację i realizację szkoleń, a także system ewaluacji i doskonalenia jakości. Uzyskanie znaku MSUES umożliwi dalszy rozwój usług, które mogą być przez uczestników finansowane w ramach Krajowego Funduszu Szkoleniowego (KFS).

Wyniki cyklicznych ogólnopolskich badań przeprowadzonych wśród sekretarzy JST na początku 2026 r. wskazują na utrzymujący się bardzo wysoki poziom oceny szkoleń organizowanych przez FRDL oraz wyraźny trend wzrostowy w zakresie ocen najwyższych. W najnowszym badaniu aż 57,5% respondentów oceniło szkolenia jako „bardzo dobre”, co oznacza istotny wzrost w porównaniu z 2021 r. oraz 2016 r.

Jak generalnie oceniacie Państwo szkolenia organizowane przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej?

Źródło: Wyniki ogólnopolskich badań sekretarzy JST realizowanych przez FRDL w latach 2016, 2021 i 2026 r.

Na uwagę zasługuje również marginalny odsetek ocen negatywnych oraz niewielki udział odpowiedzi niezdecydowanych, co świadczy o spójności jakości oferty szkoleniowej oraz jej dopasowaniu do potrzeb kadry JST. Uzyskane wyniki potwierdzają skuteczność przyjętego modelu doskonalenia oferty edukacyjnej Fundacji, w tym nacisku na aktualność tematyki, praktyczny wymiar szkoleń oraz wysokie kompetencje trenerów. Stanowią one również istotny sygnał dla dalszego rozwoju – wskazując, że kierunek oparty na jakości, standaryzacji i odpowiadaniu na realne wyzwania JST jest właściwy i oczekiwany przez środowisko samorządowe.

II ROZDZIAŁ

FORA SAMORZĄDOWE

II ROZDZIAŁ

FORA SAMORZĄDOWE

Fora pełnią rolę nieformalnych klubów edukacyjno-dyskusyjnych. Są miejscem integracji środowiska samorządowego, unikalną przestrzenią stałej wymiany wiedzy i doświadczeń, budowania partnerskich relacji, prezentacji poglądów. Kolejne jubileusze naszych forów i rosnąca liczba członków, potwierdzają zasadność ich funkcjonowania.

W 2025 r. przy FRDL działały 94 regionalne fora a także jedno forum ogólnopolskie (koordynatorów dostępności). Zrzeszały one wg. stanu na koniec 2025 r. 5.335 członków. Oznacza to, że zwiększenie liczby członków o ponad 400 osób w stosunku do 2024 r. Ogółem w 2025 r. odbyło się 876 spotkań forów, w których uczestniczyło 26.774 osób.

W 2025 r. powołano 10 nowych regionalnych forów: przewodniczących rad gmin i powiatów w woj. mazowieckim, lubelskim oraz opolskim, forum podatkowe w woj. małopolskim, forum dyrektorów instytucji kultury w woj. świętokrzyskim, forum gospodarki przestrzennej w woj. pomorskim, forum księgowych OPS w woj. podlaskim, forum współpracy z ngo w woj. mazowieckim oraz forum kadrowe dla woj. zachodniopomorskiego i kujawsko-pomorskiego. Rozwiązano jedno forum: prawników w woj. śląskim.

Najliczniejszym z nowych fundacyjnych forów okazało się małopolskie forum podatkowe. Inicjatywa powstała w odpowiedzi na potrzeby zgłaszane przez forum skarbników oraz pracowników działów podatkowych w jednostkach samorządu terytorialnego. Forum przeznaczone jest dla pracowników urzędów wszystkich szczebli samorządu odpowiedzialnych za naliczanie, pobór, kontrolę i egzekucję podatków i opłat. Celem powołania forum było zapewnienie tej grupie zawodowej platformy do wymiany doświadczeń, możliwości spotkań oraz edukowania się w interesującej ich tematyce. Forum funkcjonuje w oparciu o cykliczne, comiesięczne spotkania organizowane stacjonarnie w Krakowie. Na koniec 2025 r. liczyło już 78 członków.

Wśród forów regionalnych najliczniej reprezentowani są skarbnicy i sekretarze, zrzeszające już odpowiednio 1106 i 911 członkiń i członków na koniec 2025 r.

Rodzaj forum	Liczba forów
Skarbników	14
Sekretarzy	14
Przewodniczących Rad Gmin i Powiatów	9
Kadrowe	8
Oświaty	6
Pomocy społecznej	5
Wójtów, Burmistrzów, Prezydentów	4
Ochrony danych osobowych	3
USC	3
Księgowych OPS	3
Kultury	3
Współpracy z NGO	3
Gospodarki przestrzennej	3
Informatyków	2
Dyrektorów żłobków	2
Przeciwdziałania uzależnień	2
Zamówień publicznych	2
Audytorów	1
Ekologiczne	1
Koordinatorów dostępności	1
Księgowych JSFP	1
Marki lokalnej	1
Podatkowe	1
Prawników	1
Urzędników europejskich	1
Zarządzania kryzysowego	1
Zdrowia publicznego	1

Śląskie Forum Współpracy Osób Koordynujących Współpracę z NGO w JST

Nowe fora i rozwój sieci

W 2025 r. umacniał się trend zacieśniania współpracy międzyregionalnej w ramach forów FRDL. Przykładem było wyjazdowe spotkanie **Forów Pomocy Społecznej województw podkarpackiego, świętokrzyskiego i lubelskiego**, które odbyło się w dniach 13-14 października 2025 r. w Baranowie Sandomierskim.

Wydarzenie to potwierdziło rosnące zapotrzebowanie uczestników na wymianę doświadczeń wykraczającą poza granice pojedynczych regionów oraz potrzebę konfrontowania różnych praktyk stosowanych w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej.

25 września 2025 roku Świętokrzyskie Centrum FRDL zainaugurowało **Forum Dyrektorów Instytucji Kultury Województwa Świętokrzyskiego**, nową przestrzeń współpracy, wymiany wiedzy oraz wsparcia dla osób zarządzających samorządowymi instytucjami kultury.

Pierwsze spotkanie połączono ze szkoleniem dotyczącym prawnych aspektów zarządzania instytucją kultury, w tym obowiązków dyrektora, finansów publicznych, kontroli oraz aktualnych zmian w przepisach.

22 września 2025 roku przy FRDL MISTiA zainaugurowano **Forum Podatkowe JST Małopolski**, powołane w odpowiedzi na potrzeby zgłaszane przez członków Forum Skarbników oraz pracowników działów podatkowych małopolskich samorządów. Forum skupia osoby odpowiedzialne za naliczanie, pobór, kontrolę i egzekucję podatków oraz opłat lokalnych; na koniec 2025 roku liczyło 78 członków. Spotkania mają charakter cykliczny i ekspercki, a ich tematyka dotyczy bieżących problemów podatkowych JST, m.in. faktur ustrukturyzowanych, podatków lokalnych, Ordynacji podatkowej i e-doręczeń.

Działalność konsultacyjna i rzecznicza

Fora regionalne, poza regularnymi spotkaniami z ekspertami, prowadziły działalność konsultacyjną i rzeczniczą.

Dla przykładu, Pomorskie Forum USC zwróciło się z petycją do Prezydenta RP w sprawie przyspieszenia procesu rozpatrywania wniosków o nadanie medali za długoletnie pożycie małżeńskie.

29 października 2025 roku w Warszawie odbyło się spotkanie przedstawicieli **Forum Sekretarzy Samorządów Województwa Pomorskiego** z Rafałem Tkaczem, Sekretarzem Krajowego Biura Wyborczego, oraz Lechem Gajzlerem, Kierownikiem Zespołu Prawnego i Organizacji Wyborów. Rozmowy dotyczyły bieżących kwestii związanych z organizacją wyborów i współpracą samorządów z KBW.

W spotkaniu uczestniczyli Bogusław Suwara - Prezes Forum, Sekretarz Miasta Wejherowa i Agnieszka Siebert - Wiceprezes Forum, Sekretarz Miasta Pucka.

10 kwietnia 2025 r. **Forum Skarbników Województwa Lubelskiego** zrealizowało spotkanie z Michałem Krawczykiem, Posłem na Sejm RP, Przewodniczącym Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej nt. nowej ustawy o dochodach JST i możliwości zmian w kontekście przygotowań do zaplanowanej na 2026 rok ewaluacji ustawy.

29 października 2025 r. w Warszawie odbyło się spotkanie przedstawicieli **Forum Sekretarzy Samorządów Województwa Pomorskiego** z Rafałem Tkaczem, Sekretarzem Krajowego Biura Wyborczego, oraz Lechem Gajzlerem, Kierownikiem Zespołu Prawnego i Organizacji Wyborów. Rozmowy dotyczyły bieżących kwestii związanych z organizacją wyborów i współpracą samorządów z KBW.

W spotkaniu uczestniczyli Bogusław Suwara - Prezes Forum, Sekretarz Miasta Wejherowa i Agnieszka Siebert - Wiceprezes Forum, Sekretarz Miasta Pucka.

Jubileusze i spotkania międzyregionalne

W ramach forów samorządowych odbywały się również wizyty studyjne.

W październiku 2025 r. w Partnerstwie z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego, **Pomorskie Forum Pomocy Społecznej** udało się do Krakowa. Celem wizyty była wymiana doświadczeń, rozwój kompetencji oraz poszukiwanie nowych rozwiązań wspierających osoby zagrożone wykluczeniem.

W trakcie odwiedzono domy pomocy, spółdzielnie socjalne i organizacje pozarządowe działające w obszarze pomocy społecznej.

30 stycznia 2025 r. w Tauron Arenie Kraków odbyło się jubileuszowe spotkanie **Forum Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów Małopolski**, które obchodziło 25-lecie swojego funkcjonowania. Wśród zaproszonych gości była Pani Elżbieta Achinger - I Wicewojewoda Małopolski, która witając obecnych podkreśliła, jak niezwykle ważne są działania umożliwiające samorządom współpracę, wymianę doświadczeń i wzajemne uczenie się od siebie. Gościem na jubileuszu był również Pan Ryszard Pagacz - Wicemarszałek Województwa Małopolskiego, podkreślający znaczenie Forum dla instytucji regionalnych, które widzą w nim niezależnego partnera do dyskusji o rozwoju samorządu i regionu.

W grudniu 2025 r. **Forum Sekretarzy Województwa Lubelskiego** obchodziło jubileusz 10-lecia funkcjonowania. W wydarzeniu udział wzięli także reprezentanci zarządów, którzy w latach 2015-2024 wspierali działalność Forów, angażując się w inicjatywy i dzieląc się wiedzą oraz dobrymi praktykami podczas spotkań Forów Sekretarzy oraz Krajowych Kongresów Forów Sekretarzy, co przyczyniło się do podniesienia prestiżu i efektywności budowania silnej, wspierającej się społeczności samorządowej.

W grudniu 2025 r. świętowaliśmy też jubileusz 15-lecia **Podkarpackiego Forum Pomocy Społecznej**. To najstarsze z Forów działających przy ośrodku FRDL w Rzeszowie, zostało utworzone w grudniu 2010 r. Obecnie zrzesza prawie 90 członków - dyrektorów i kierowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, głównie Ośrodków Pomocy Społecznej i Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie z woj. podkarpackiego.

26 czerwca 2025 roku FRDL MISTiA zorganizowała w Krakowie jubileuszowe spotkanie z okazji **5-lecia Forum Zamówień Publicznych**. W wydarzeniu uczestniczyło 40 osób - członków Forum oraz pracowników JST i instytucji publicznych odpowiedzialnych za procedury zakupowe. Spotkanie poprowadził Tomasz Kowalewski, ekspert w dziedzinie zamówień publicznych, a gościem specjalnym była Izabela Fundowicz, Dyrektor Departamentu Prawnego Urzędu Zamówień Publicznych.

Wydarzenie połączyło wymiar ekspercki i środowiskowy, wzmacniając rolę FRDL MISTiA w budowaniu kompetencji administracji samorządowej oraz wspieraniu bezpiecznego i profesjonalnego stosowania procedur zamówieniowych.

20 października 2025 roku **Forum Koordynatorów Zarządzania Kryzysowego w Małopolsce** obchodziło jubileusz 25-lecia. Spotkanie połączono z konferencją poświęconą bezpieczeństwu lokalnemu, ochronie ludności i praktycznej wymianie doświadczeń między samorządami, potwierdzając znaczenie Forum jako stałej przestrzeni współpracy osób odpowiedzialnych za reagowanie kryzysowe w regionie.

W wydarzeniu uczestniczyło 51 osób, w tym członkowie Forum oraz koordynatorzy zarządzania kryzysowego z małopolskich samorządów. Wśród uczestników i gości znaleźli się m.in. Wojciech Odzimek, dyrektor krakowskiego ośrodka FRDL, Marzena Cwiękała, prezes Zarządu Forum, Tadeusz Królczyk, wójt Gminy Ochotnica Dolna, oraz eksperci zajmujący się bezpieczeństwem i reagowaniem kryzysowym.

W 2025 roku **małopolskie fora samorządowe** działające przy FRDL MISTiA przekroczyły liczbę **2100 stałych członków**. To ważny sygnał rosnącego zaufania JST do tej formy współpracy oraz potwierdzenie, że fora są dla pracowników samorządowych potrzebną, stałą przestrzenią wymiany wiedzy, doświadczeń i praktycznych rozwiązań. Tak duża skala członkostwa wzmacnia pozycję krakowskiego ośrodka jako regionalnego centrum kompetencji samorządowych i tworzy dobrą podstawę do dalszego rozwoju działalności forowej w 2026 roku.

Jubileusze forów

obchodzone w 2025 r.

6 jubileuszy

FORA SAMORZĄDOWE

- 10-lecie** | Forum Sekretarzy Województwa Lubelskiego
- 15-lecie** | Podkarpackiego Forum Pomocy Społecznej
- 20-lecie** | Pomorskiego Forum Oświaty
- 20-lecie** | Pomorskiego Forum Pracowników USC
- 25-lecie** | Forum Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów Małopolski
- 25-lecie** | Forum Koordynatorów Zarządzania Kryzysowego Małopolski

Działalność Krajowych Rad Forów Skarbników i Sekretarzy JST

Krajowa Rada Forów Skarbników

Krajowa Rada Forów Skarbników JST, działająca przy Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Reguńskiego, w 2025 roku kontynuowała aktywną działalność jako ogólnopolska reprezentacja środowiska skarbników samorządowych. Rada, zachowując autonomię w formułowaniu stanowisk, pełni istotną funkcję opiniotwórczą i ekspercką w zakresie finansów jednostek samorządu terytorialnego, integrując przedstawicieli regionalnych forów skarbników z całej Polski. W minionym roku działalność Rady koncentrowała się przede wszystkim na inicjowaniu zmian legislacyjnych oraz artykułowaniu postulatów środowiska skarbników wobec administracji rządowej oraz współpracy przy przygotowaniu zagadnień merytorycznych VII Krajowego Kongresu Forów Skarbników. Krajowa Rada kierowała liczne wystąpienia do kluczowych instytucji państwowych, w tym do Ministra Finansów, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Dotyczyły one m.in. potrzeby zmian w przepisach regulujących wynagradzanie pracowników samorządowych, zasad dziedziczenia majątku przez gminy, a także rozliczania dotacji i odsetek w zadaniach zleconych.

Na zdjęciu Zarząd Krajowej Rady Forów Skarbników wybrany na kadencję 2025-2027

Istotnym obszarem aktywności było także formułowanie postulatów systemowych dotyczących funkcjonowania finansów JST. Wśród najważniejszych kierunków wskazywano konieczność ograniczenia nadmiernej biurokracji, zwiększenia elastyczności w zarządzaniu finansami publicznymi oraz poprawy stabilności zatrudnienia i poziomu wynagrodzeń skarbników. Rada akcentowała również potrzebę uproszczenia przepisów oraz lepszego dostosowania regulacji do realiów funkcjonowania samorządów.

W 2025 roku istotnym wydarzeniem w działalności Krajowej Rady Forów Skarbników były wybory nowych władz na kolejną, dwuletnią kadencję. Zgodnie z zasadami funkcjonowania Rady, Zarząd wybierany jest przez przedstawicieli forów regionalnych i stanowi organ wykonawczy reprezentujący środowisko skarbników JST na poziomie krajowym. W wyniku przeprowadzonych wyborów powołano Zarząd Krajowej Rady na kadencję 2025–2027, na którego czele stanęła Małgorzata Kern – Skarbnik Miasta Gliwice, pełniąca funkcję przewodniczącej. Funkcje wiceprzewodniczących objęli Janusz Zagórski oraz Aneta Maciążek, a w skład Zarządu weszli również przedstawiciele różnych regionów kraju, reprezentujący środowisko skarbników JST.

Krajowa Rada Forów Sekretarzy

Krajowa Rada Forów Sekretarzy JST, działająca przy FRDL, w 2025 roku kontynuowała działalność jako ogólnopolska reprezentacja środowiska sekretarzy jednostek samorządu terytorialnego. Rada pełni funkcję opiniotwórczą-doradczą oraz integrującą środowisko zawodowe, skupiając blisko 900 sekretarzy z większości województw i stanowiąc ważną platformę wymiany doświadczeń oraz wypracowywania wspólnych stanowisk. Funkcję Przewodniczącego Zarządu Krajowej Rady pełnił Andrzej Wojewódzki, Sekretarz Lublina.

Spotkanie Zarządu Krajowej Rady Forów Sekretarzy z Wicepremierem Ministrem Cyfryzacji Krzysztofem Gawkowskim, przy okazji obchodów rocznicowych wybuchu II Wojny Światowej w Wieluniu, 1 września 2025 r.

W minionym roku działalność Rady koncentrowała się na analizie kluczowych zmian legislacyjnych oraz formułowaniu postulatów dotyczących funkcjonowania administracji samorządowej. Szczególne znaczenie miało stanowisko z 2025 r. dotyczące zasad wyznaczania osoby pełniącej obowiązki organu wykonawczego JST, w którym zaproponowano wzmocnienie roli sekretarza poprzez powierzenie mu tej funkcji w sytuacjach nadzwyczajnych. Rada włączała się tym samym w proces legislacyjny, przedstawiając rozwiązania oparte na praktyce funkcjonowania urzędów.

Istotnym obszarem aktywności było także monitorowanie zmian w prawie wyborczym, przepisach dotyczących funkcjonowania administracji oraz nowych obowiązków organizacyjnych JST. Rada podejmowała działania opiniotwórcze i konsultacyjne, przekazując swoje stanowiska do administracji rządowej oraz uczestnicząc w szerszych procesach konsultacyjnych dotyczących funkcjonowania samorządu.

W 2025 roku Krajowa Rada prowadziła intensywną działalność roboczą poprzez cykliczne posiedzenia i spotkania. W trakcie obrad omawiano m.in. przygotowania do IX Krajowego Kongresu Sekretarzy, analizowano bieżące procesy legislacyjne oraz dyskutowano o wdrażaniu nowych rozwiązań w administracji, takich jak e-Doręczenia, systemy zgłaszania naruszeń czy regulacje dotyczące ochrony ludności i obrony cywilnej.

Działania Krajowej Rady Forów Sekretarzy w 2025 roku przyczyniały się do wzmocnienia pozycji sekretarzy jako kluczowych menedżerów administracji samorządowej, odpowiedzialnych za sprawne funkcjonowanie urzędu, wdrażanie zmian organizacyjnych oraz zapewnienie ciągłości działania JST. Rada konsekwentnie budowała swoją rolę jako partnera w dialogu z administracją rządową oraz środowiskiem samorządowym.

III ROZDZIAŁ

KONGRESY I KONFERENCJE

III ROZDZIAŁ

KONGRESY I KONFERENCJE

VII Krajowy Kongres Forów Skarbników

VII Krajowy Kongres Forów Skarbników, organizowany FRDL we współpracy z Krajową Radą Forów Skarbników, odbył się w dniach 11-12 marca 2025 r. w Warszawie i był największym w Polsce wydarzeniem dedykowanym finansom samorządowym.

W dwudniowym spotkaniu uczestniczyło ponad 700 skarbników oraz przedstawiciele administracji rządowej, instytucji nadzorczych, nauki i biznesu, co potwierdza rosnącą rangę Kongresu jako platformy dialogu o finansach JST.

Kongres odbywał się pod hasłem „Budowanie przyszłości finansów JST: nowe regulacje, wyzwania i możliwości”, koncentrując się na aktualnych zmianach legislacyjnych oraz ich praktycznych konsekwencjach dla jednostek samorządu terytorialnego.

Program wydarzenia obejmował liczne debaty i panele eksperckie dotyczące m.in. nowej ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, systemu podatków i opłat lokalnych, finansowania oświaty, zadłużenia samorządów oraz wyzwań w zakresie rachunkowości i sprawozdawczości budżetowej. Istotnym elementem Kongresu była również dyskusja nad wykorzystaniem nowych technologii, w tym sztucznej inteligencji, w zarządzaniu finansami publicznymi.

W wydarzeniu uczestniczyli przedstawiciele kluczowych instytucji państwowych, w tym Ministerstwa Finansów, regionalnych izb obrachunkowych oraz organów nadzoru.

Wypracowane podczas obrad rekomendacje stanowią istotny wkład w dalsze działania Krajowej Rady Forów Skarbników oraz rozwój systemu finansów samorządowych w Polsce.

IX Krajowy Kongres Forów Sekretarzy

IX Krajowy Kongres Forów Sekretarzy, organizowany przez Fundację we współpracy z Krajową Radą Forów Sekretarzy, odbył się w dniach 30 września – 1 października 2025 r. w Warszawie. Tegoroczna edycja odbywała się pod hasłem „Sekretarz przyszłości – nowe regulacje, wyzwania i możliwości”, koncentrując się na roli sekretarza jako kluczowego ogniwa sprawnego funkcjonowania urzędu. W wydarzeniu uczestniczyło blisko 400 sekretarzy JST oraz przedstawiciele administracji rządowej, instytucji nadzorczych, środowiska naukowego i partnerów technologicznych.

Kongres stanowił najważniejsze w Polsce forum dedykowane sekretarzom JST, służące wymianie doświadczeń oraz dyskusji nad kierunkami rozwoju administracji samorządowej. Program wydarzenia obejmował panele dotyczące m.in. cyfryzacji administracji, wdrażania nowych systemów (w tym KSeF i rejestrów centralnych), ochrony danych osobowych, kontroli zarządczej oraz prawa pracy w JST. Istotnym elementem dyskusji były również zagadnienia zarządzania zespołem, komunikacji wewnętrznej oraz budowania odporności organizacyjnej urzędów w warunkach zmieniającego się otoczenia prawnego.

W Kongresie aktywnie uczestniczyli przedstawiciele kluczowych instytucji publicznych, w tym Ministerstwa Cyfryzacji, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Najwyższej Izby Kontroli, Urzędu Ochrony Danych Osobowych, co umożliwiło bezpośredni dialog między praktyką a nadzorem.

Ważnym aspektem wydarzenia była także prezentacja dobrych praktyk wypracowanych w ramach regionalnych forów sekretarzy oraz integracja środowiska zawodowego w skali ogólnopolskiej. Najlepsze praktyki zostały wyróżnione w fundacyjnym konkursie „SEKRETY zarządzania”.

III Krajowy Kongres Przewodniczących Rad Gmin, Powiatów i Sejmików Województw odbył się w dniach 7-8 listopada 2025 r. w Gdyni i zgromadził przedstawicieli organów stanowiących z całej Polski. W wydarzeniu uczestniczyło 300 przewodniczących rad oraz radnych, a także ekspertów, przedstawicieli administracji rządowej, środowiska naukowego i partnerów instytucjonalnych.

Kongres miał charakter unikatowy w skali kraju jako ogólnopolskie wydarzenie dedykowane wyłącznie organom stanowiącym JST, stanowiąc przestrzeń wymiany doświadczeń i wzmacniania roli przewodniczących rad. Istotny wkład w przygotowanie i przebieg wydarzenia miało Forum Przewodniczących Województwa Pomorskiego, którego zaangażowanie podkreśliło znaczenie współpracy regionalnej w budowaniu ogólnopolskich inicjatyw samorządowych. Kongres realizowany był też we współpracy i pod Patronatem Marszałka Województwa Pomorskiego.

Program Kongresu obejmował debaty i panele poświęcone m.in. relacjom między radą a organem wykonawczym, organizacji pracy rady, jakości procesu uchwałodawczego oraz wyzwaniom legislacyjnym wpływającym na funkcjonowanie JST.

Wśród gości specjalnych znaleźli się m.in. Minister Jacek Karnowski oraz Prof. Irena Lipowicz i Prof. Paweł Swianiewicz, dyrektor NIST, których udział wzbogacił debatę o perspektywę administracji rządowej i środowiska naukowego.

Istotnym wątkiem była także kwestia wzmocnienia pozycji ustrojowej przewodniczących rad oraz zwiększenia efektywności działania organów stanowiących w warunkach dynamicznych zmian prawnych. Podczas Kongresu omawiano również zagadnienia komunikacji z mieszkańcami, budowania zaufania publicznego oraz roli radnych w kształtowaniu polityk lokalnych.

Ważnym elementem wydarzenia była uroczysta gala wręczenia nagród w Rankingu Miast na Prawach Powiatu, organizowanym przez FRDL we współpracy z Główny Urząd Statystyczny, która podkreśliła znaczenie danych i analiz w ocenie rozwoju samorządów.

III Krajowy Kongres Współpracy Lokalnej odbył się w dniach 9-10 października 2025 roku w Muzeum Historii Polski na Cytadeli Warszawskiej. Wydarzenie zgromadziło ponad 500 uczestniczek i uczestników z całej Polski – przedstawicieli organizacji społecznych, samorządów, instytucji publicznych, środowisk eksperckich i partnerów zaangażowanych w rozwój współpracy lokalnej. Kongres odbywał się wokół idei „Siły wspólnoty” i był poświęcony budowaniu odporności, zaufania oraz partnerstwa na poziomie lokalnym.

Program obejmował debaty, panele, warsztaty, prezentacje dobrych praktyk podzielone na trzy główne bloki tematyczne: integrację i budowanie odporności społecznej, współpracę organizacji pozarządowych z JST oraz wzmacnianie potencjału organizacji pozarządowych. Wśród podejmowanych zagadnień znalazły się m.in. przyszłość demokracji lokalnej, innowacje deliberatywne, szkolne budżety obywatelskie, wykorzystanie sztucznej inteligencji w NGO, finansowanie organizacji społecznych, kondycja trzeciego sektora, inicjatywa lokalna oraz aktywność młodzieży. Ważnym elementem wydarzenia był Wieczór Współpracy Lokalnej, podczas którego rozstrzygnięto konkurs „**Gwiazdy Współpracy Lokalnej**”. W konkursie wyróżniono najlepsze praktyki współpracy organizacji społecznych i samorządów. Zgłoszenia oceniano według podejścia STARS opracowanego przez Radę Europy, uwzględniającego skuteczność, przejrzystość, adekwatność, możliwość powielenia i trwałość działań.

Program wieczoru obejmował także rozmowę Anny Dereszowskiej i Patryka Galewskiego pt. „Wspólnota warta jest rozmowy – o drugim człowieku, zaufaniu i dawaniu szansy”, a następnie bankiet i część networkingową.

Kongres potwierdził rosnące znaczenie współpracy międzysektorowej, jako jednego z istotnych warunków wzmacniania wspólnot lokalnych. Jego program pokazał, że skuteczna współpraca lokalna wymaga zarówno trwałych mechanizmów dialogu, jak i gotowości do odpowiadania na nowe wyzwania: demograficzne, społeczne, klimatyczne, technologiczne i finansowe.

Laureaci konkursu „Gwiazdy Współpracy Lokalnej”:

- Stowarzyszenie Poleskie Psy Ratownicze,
- Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych INGA
- Starostwo Powiatowe w Płońsku z praktyką „Urząd bliżej NGO”

Wyróżniono również m.in.

- Regionalne Centrum Informacji i Wspomagania Organizacji Pozarządowych w Gdańsku,
- Stowarzyszenie „Siła Woli” oraz
- Stowarzyszenie Klub Seniora „Sami Swoi”.

„Samorząd terytorialny na niepewne czasy” - Konferencja

13 czerwca 2025 roku na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego odbyła się ogólnopolska konferencja „**Samorząd terytorialny na niepewne czasy**”, zorganizowana przez FRDL z Uniwersytetem Łódzkim oraz Towarzystwem Urbanistów Polskich. Wydarzenie wpisało się w obchody 35-lecia odrodzenia samorządu terytorialnego w Polsce i było okazją do rozmowy o kondycji lokalnej demokracji po ponad trzech dekadach funkcjonowania reformy samorządowej.

Konferencja koncentrowała się na dwóch obszarach szczególnie ważnych dla przyszłości wspólnot lokalnych: finansach samorządowych oraz planowaniu przestrzennym. Oba tematy nabrały w 2025 roku szczególnego znaczenia w związku ze zmianami prawnymi, nowymi obowiązkami JST oraz oczekiwaniami wobec samorządów. Dyskusje panelowe stworzyły przestrzeń do wymiany opinii między ekspertami, przedstawicielami środowiska akademickiego, urbanistami i praktykami samorządowymi.

Ważnym punktem wydarzenia było odniesienie do dorobku prof. Jerzego Regulskiego, współtwórcy polskiej reformy samorządowej i patrona Fundacji. Konferencja pokazała, że jego myślenie o samorządzie jako fundamencie demokratycznego państwa pozostaje aktualne także dziś, w warunkach rosnącej niepewności, napięć finansowych, zmian legislacyjnych oraz potrzeby lepszego zarządzania przestrzenią.

Wydarzeniu towarzyszyła uroczystość wręczenia Nagrody im. Jerzego Regulskiego, przyznawanej za osiągnięcia w zakresie wzmocnienia samorządności terytorialnej oraz kreowania ładu przestrzennego zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Szczegółowe informacje o laureatach zostały przedstawione w rozdziale poświęconym konkursom i nagrodom.

Konferencja była nie tylko formą upamiętnienia dorobku reformy samorządowej, ale także forum rozmowy o tym, jak samorząd powinien odpowiadać na współczesne wyzwania. Jej znaczenie polegało na połączeniu perspektywy historycznej z dyskusją o najpilniejszych zadaniach stojących dziś przed gminami, miastami, powiatami i województwami.

Kongres Jakości i Dostępności NGO

17 czerwca 2025 roku w Operze Krakowskiej odbył się Kongres Jakości i Dostępności NGO, zorganizowany w ramach projektu „NGO Excellence – wspieranie jakości i dostępności usług świadczonych przez NGO”. W wydarzeniu uczestniczyło ponad 100 osób z całej Polski, reprezentujących organizacje pozarządowe oraz instytucje współpracujące z sektorem społecznym.

Kongres był poświęcony jakości, dostępności i innowacjom w usługach społecznych świadczonych przez organizacje pozarządowe. Stanowił przestrzeń wymiany doświadczeń, prezentacji dobrych praktyk oraz rozmowy o tym, jak organizacje mogą rozwijać usługi odpowiadające na potrzeby różnych grup odbiorców, w tym osób zagrożonych wykluczeniem i osób z niepełnosprawnościami.

Wydarzenie zostało objęte patronatem honorowym Ministra ds. Społeczeństwa Obywatelskiego Adrianę Porowskiej, Wojewody Małopolskiego Krzysztofa Klęczara, Marszałka Województwa Małopolskiego Łukasza Smółki oraz Prezydenta Miasta Krakowa Aleksandra Miszalskiego. Patronat medialny sprawowali ngo.pl oraz Miasto Kraków.

W programie Kongresu znalazły się wystąpienia eksperckie, konsultacje tematyczne oraz dwa panele dyskusyjne: „Bohaterowie dnia codziennego. Dostępne i jakościowe usługi społeczne NGO” oraz „Innowatorzy lepszego jutra. Innowacje NGO w sektorze usług społecznych”. Udział ekspertów i liderów organizacji pozarządowych pozwolił połączyć perspektywę praktyczną z refleksją nad standardami jakości, dostępnością i nowatorskimi rozwiązaniami w sektorze usług społecznych.

Kongres przyczynił się do zwiększenia świadomości znaczenia standardów jakości i dostępności w działalności NGO oraz do wzmocnienia współpracy między organizacjami i instytucjami działającymi w obszarze włączenia i integracji społecznej.

„Dzień Młodego Obywatela” Konferencja dla młodzieży

Dzień Młodego Obywatela odbył się 11 grudnia 2025 roku w Warszawie jako wydarzenie podsumowujące projekt „Młodzi dla wspólnoty – lekcje obywatelskie w praktyce lokalnej”, realizowany przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Reguńskiego i współfinansowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. W wydarzeniu uczestniczyło ponad 200 młodych ludzi i nauczycieli zaangażowanych w edukację obywatelską, działania społeczne i inicjatywy lokalne.

Festiwal był przestrzenią prezentacji efektów pracy młodzieży, wymiany doświadczeń oraz rozmowy o tym, jak młodzi ludzie mogą wpływać na swoje szkoły, miejscowości i lokalne wspólnoty. Program obejmował prezentacje inicjatyw społecznych zgłoszonych w konkursie „Mój głos, moja społeczność”, panele dyskusyjne poświęcone m.in. roli młodzieżowych rad gmin, prawom ucznia i aktywności obywatelskiej, a także warsztaty, stoiska interaktywne i działania edukacyjne.

Ważnym elementem wydarzenia był również finałowy turniej debat oxfordzkich oraz gra „URZĄDzeni”, w której uczestnicy wcielali się w role osób załatwiających sprawy w urzędzie gminy.

Podczas uroczystego zakończenia wręczono nagrody dla najciekawszych projektów społecznych, finalistów debat oraz laureatów Nagrody Publiczności.

Dzień Młodego Obywatela pokazał, że edukacja obywatelska oparta na praktycznym działaniu może wzmacniać sprawczość młodych ludzi, uczyć współpracy i budować poczucie odpowiedzialności za sprawy lokalne. W organizację wydarzenia zaangażowała się także młodzież z Młodzieżowego Sejmiku Województwa Mazowieckiego, przygotowując warsztaty i kreatywne aktywności dla uczestników.

„Planowanie przestrzenne – rola rady miasta, gminy i powiatu w kształtowaniu lokalnej przestrzeni” - Konferencja

W ramach projektu „Szkolenia dla uczestników z województwa śląskiego w zakresie znowelizowanej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym” zorganizowano konferencję „Planowanie przestrzenne – Rola rady miasta, gminy i powiatu w kształtowaniu lokalnej przestrzeni”. Wydarzenie odbyło się 25 marca 2025 roku w Sali Sejmiku Śląskiego Urzędu Marszałkowskiego i było częścią działań wspierających wdrażanie reformy planowania przestrzennego w samorządach województwa śląskiego.

Konferencja była skierowana przede wszystkim do przewodniczących i członków rad, pracowników biur rad oraz osób zaangażowanych w planowanie i zarządzanie przestrzenią w jednostkach samorządu terytorialnego. Wzięło w niej udział około 70 uczestników. Wydarzenie zostało objęte patronatem Wojewody Śląskiego Marka Wójcika, Marszałka Województwa Śląskiego Wojciecha Saługi oraz Przewodniczącego Sejmiku Województwa Śląskiego Jacka Jarco.

Program konferencji koncentrował się na roli organów stanowiących w procesach planistycznych oraz na praktycznych konsekwencjach nowych regulacji prawnych. Dr Sebastian Pięta omówił zadania organów stanowiących w planowaniu przestrzennym, Bożena Gindera-Malicka przedstawiła najczęstsze błędy i nieprawidłowości legislacyjne w tym obszarze, a Anna Pyziak z Towarzystwa Urbanistów Polskich mówiła o znaczeniu partycypacji społecznej w planowaniu przestrzennym.

Wydarzenie było ważnym uzupełnieniem cyklu szkoleń realizowanych w województwie śląskim. Pozwoliło spojrzeć na reformę planowania przestrzennego nie tylko z perspektywy urzędniczej i eksperckiej, ale także z punktu widzenia rad gmin, miast i powiatów, które podejmują decyzje o kształcie lokalnych dokumentów planistycznych. Konferencja podkreśliła, że skuteczne wdrażanie reformy wymaga współpracy radnych, urzędników, urbanistów i mieszkańców.

IV ROZDZIAŁ

PROJEKTY KRAJOWE

IV ROZDZIAŁ

PROJEKTY KRAJOWE

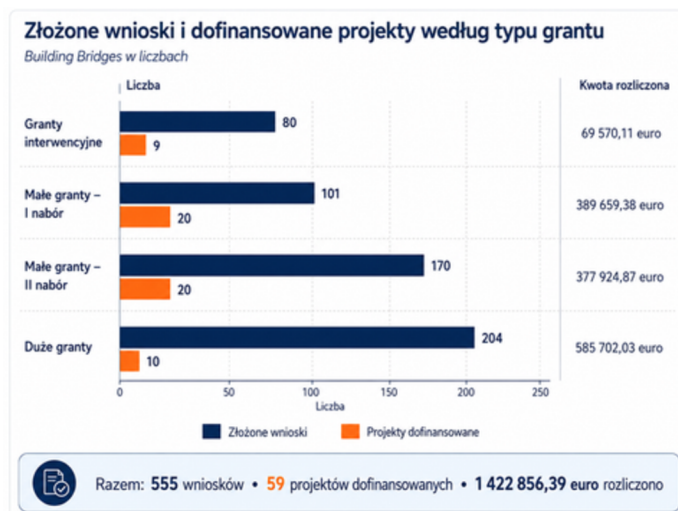
Building Bridges – Civic Capital in Local Communities

Building Bridges – Civic Capital in Local Communities był jednym z największych projektów grantowo-edukacyjnych realizowanych przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego na rzecz organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Projekt był finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu CERV – Citizens, Equality, Rights and Values i trwał od 1 grudnia 2022 roku do 30 listopada 2025 roku. Jego celem było wzmacnianie potencjału organizacji pozarządowych, szczególnie działających w małych miastach i na obszarach wiejskich, oraz promowanie wartości europejskich i praw zapisanych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej.

Projekt łączył kilka wzajemnie uzupełniających się form wsparcia: program grantowy, szkolenia, doradztwo, fora i spotkania sieciujące, działania dostępnościowe, materiały edukacyjne, platformę VOD, filmy prezentujące dobre praktyki oraz działania komunikacyjne. W 2025 roku projekt wszedł w fazę końcową. Zakończono realizację i rozliczanie projektów grantowych, kontynuowano działania wzmacniające kompetencje organizacji, prowadzono fora i spotkania sieciujące, przygotowano materiały filmowe oraz utrwalano rezultaty wypracowane w poprzednich latach.

Program grantowy był jednym z kluczowych elementów projektu. W czterech procedurach grantowych, obejmujących granty interwencyjne, dwa nabory na małe granty oraz duże granty, złożono łącznie 555 wniosków, z czego dofinansowanie otrzymało 59 projektów. Oznacza to, że wsparcie uzyskało około 10,6% zgłoszonych inicjatyw, co dobrze pokazuje zarówno skalę zainteresowania, jak i konkurencyjność programu

Building Bridges w liczbach

Program Building Bridges – Civic Capital in Local Communities

Drugim filarem projektu było wzmacnianie kompetencji organizacji. W końcowym okresie sprawozdawczym, obejmującym zasadniczo 2025 rok, zrealizowano 240 spotkań szkoleniowych, obejmujących 1 399 godzin zajęć i 3 316 uczestnictw. Tematyka szkoleń odpowiadała na praktyczne potrzeby organizacji społecznych i obejmowała m.in. Kartę Praw Podstawowych UE, przygotowanie i rozliczanie projektów, budżetowanie, zarządzanie finansami NGO, pozyskiwanie środków, realizację zadań publicznych, diagnozę potrzeb lokalnych, komunikację, promocję oraz planowanie rozwoju organizacji.

Ważnym uzupełnieniem szkoleń były spotkania „Be familiar with innovation!”, poświęcone nowym metodom pracy i wymianie dobrych praktyk. W 2025 roku odbyło się 14 spotkań, w których uczestniczyło 519 osób. Równolegle prowadzono szeroki program forów i spotkań sieciujących. W 2025 roku zorganizowano 294 spotkania, odnotowując 3 823 uczestnictwa. Fora tworzyły przestrzeń wymiany doświadczeń między organizacjami, samorządami i lokalnymi partnerami, a ich tematyka była dostosowana do potrzeb regionów i środowisk lokalnych.

Ważnym uzupełnieniem szkoleń były spotkania „Be familiar with innovation!”, poświęcone nowym metodom pracy i wymianie dobrych praktyk. W 2025 roku odbyło się 14 spotkań, w których uczestniczyło 519 osób. Równolegle prowadzono szeroki program forów i spotkań sieciujących. W 2025 roku zorganizowano 294 spotkania, odnotowując 3 823 uczestnictwa. Fora tworzyły przestrzeń wymiany doświadczeń między organizacjami, samorządami i lokalnymi partnerami, a ich tematyka była dostosowana do potrzeb regionów i środowisk lokalnych.

Jednym z trwałych rezultatów projektu był także Krajowy Kongres Współpracy Lokalnej, który w 2025 roku odbył się po raz trzeci i zgromadził ponad 500 uczestników z całej Polski. Szczegółowy opis Kongresu znajduje się w rozdziale „Kongresy i konferencje”.

Projekt pozostawił po sobie również infrastrukturę cyfrową i materiały możliwe do wykorzystywania po zakończeniu finansowania. Strona bb.frdl.pl pełni funkcję archiwum projektu i centrum informacji o grantach, szkoleniach, wynikach naborów, materiałach edukacyjnych i dokumentach projektowych. W ramach projektu rozwijano także bezpłatną platformę VOD, na której udostępniono 4 kursy dla organizacji pozarządowych. Przygotowano również 9 filmów prezentujących dobre praktyki grantobiorców, w tym 6 krótkich relacji wideo w 2025 roku.

Building Bridges w praktyce lokalnej CERV / UE
publikacja • dobre praktyki • odporne wspólnoty

Razem silniejsi
Droga do wspólnoty w czasach wyzwań i kryzysów

Projekt Building Bridges wzmacniał organizacje społeczne poprzez granty, szkolenia, doradztwo, sieciowanie oraz upowszechnianie dobrych praktyk współpracy lokalnej.

Projekt przełożył wartości europejskie— godność, równość, demokrację, prawa człowieka i praworządność—na praktykę lokalnego działania oraz wzmocnił organizacje z mniejszych miejscowości.

Znaczenie projektu polegało nie tylko na skali udzielonego wsparcia, ale także na jego trwałości. Building Bridges przełożył wartości europejskie - godność, równość, demokrację, prawa człowieka i praworządność - na praktykę lokalnego działania oraz wzmocnił organizacje z mniejszych miejscowości.

Szkolenia z zakresu znowelizowanej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

W latach 2024-2025 FRDL w Partnerstwie z Towarzystwem Urbanistów Polskich, realizowała cykl projektów szkoleniowych finansowanych z Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności, poświęconych wdrażaniu reformy planowania i zagospodarowania przestrzennego.

Działania prowadzono w 5 województwach: mazowieckim, małopolskim, śląskim, opolskim, pomorskim oraz świętokrzyskim. Za realizację odpowiadały regionalne ośrodki FRDL: Centrum Mazowsze w Warszawie, Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji, Ośrodek Kształcenia Samorządu Terytorialnego im. Waleriana Pańki

w Katowicach, Opolskie Centrum Demokracji Lokalnej, Ośrodek Gdański oraz Świętokrzyskie Centrum FRDL.

Celem projektów było przygotowanie pracowników jednostek samorządu terytorialnego oraz osób uprawnionych do udziału na podstawie art. 5 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym do pracy w nowym systemie planistycznym.

Szkolenia wspierały gminy w przygotowaniu strategii rozwoju, planów ogólnych oraz innych dokumentów planowania przestrzennego, których opracowanie stało się jednym z kluczowych zadań samorządów po zmianach ustawowych.

1 	Mazowieckie – FRDL Centrum Mazowsze Numer projektu: KPOD.01.06-IP.05-0021/24 Okres realizacji: 02.09.2024–31.05.2025 Dofinansowanie: 2 149 100,00 zł z umowy; rzeczywiste dofinansowanie: 1 864 344,25 zł Efekty / wskaźniki: 298 uczestników, 128 szkoleń, 704 godziny zajęć; szkolenia m.in. w Warszawie, Białobrzegach nad Zalewem Zegrzyńskim, Pruszkowie, Piasecznie, Pułtusk, Izabelinie i Mińsku Mazowieckim	
2 	Małopolskie – FRDL MISTiA Numer projektu: KPOD.01.06-IP.05-0010/24 Okres realizacji: 02.09.2024–31.05.2025 Dofinansowanie: 1 355 561,00 zł Efekty / wskaźniki: wskaźnik projektowy: 300 osób; szkolenia planowane w pięciu subregionach, m.in. w Krakowie, Tarnowie, Nowym Sączu, Nowym Targu i Oświęcimiu	
3 	Śląskie – OKST im. Waleriana Pańki w Katowicach Numer projektu: KPOD.01.06-IP.05-0011/24 Okres realizacji: 02.09.2024–31.05.2025 Dofinansowanie: 1 423 820,00 zł Efekty / wskaźniki: 233 osoby w całym projekcie; w 2025 roku 123 uczestników w 48 szkoleniach, 116 osób ukończyło pełny cykl; dodatkowo konferencja o roli rad w kształtowaniu lokalnej przestrzeni	
4 	Opolskie – Opolskie Centrum Demokracji Lokalnej FRDL Numer projektu: KPOD.01.06-IP.05-0009/24 Okres realizacji: 02.09.2024–31.05.2025 Dofinansowanie: 436 340,00 zł Efekty / wskaźniki: 70 uczestników ukończyło cykl szkoleniowy, w tym 49 kobiet i 21 mężczyzn	
5 	Pomorskie – Ośrodek Gdański FRDL Numer projektu: KPOD.01.06-IP.05-0013/24 Okres realizacji: 02.09.2024–31.05.2025 Dofinansowanie: 922 257,00 zł Efekty / wskaźniki: wskaźnik projektowy: 200 osób; szkolenia planowane w regionach gdańskim, słupskim, chojnickim i sztumskim	
6 	Świętokrzyskie – Świętokrzyskie Centrum FRDL Numer projektu: KPOD.01.06-IP.05-004/24 Okres realizacji: 01.09.2024–31.05.2025 Dofinansowanie: do weryfikacji Efekty / wskaźniki: 88 uczestników; szkolenia dla pracowników JST zaangażowanych w opracowywanie dokumentów planowania przestrzennego	

Program szkoleniowy miał charakter praktyczny i odpowiadał na realne potrzeby urzędów: konieczność zrozumienia nowych regulacji, stosowania cyfrowych narzędzi planowania, integrowania planowania przestrzennego ze strategicznym oraz prowadzenia procesów partycypacyjnych. Każdy cykl obejmował 64 godziny zajęć, realizowanych w 10 modułach. Część teoretyczna dotyczyła m.in. kierunków nowelizacji ustawy, cyfryzacji planowania przestrzennego oraz planowania zintegrowanego. Część praktyczna obejmowała projektowanie urbanistyczne, technikę legislacyjną, plan ogólny gminy, zintegrowany plan inwestycyjny, partycypację społeczną, formułowanie polityki przestrzennej w strategii rozwoju gminy oraz wykorzystanie narzędzi cyfrowych, w tym GIS.

W 2025 roku zakończono zasadniczą część projektów. Na Mazowszu przeszkolono 298 uczestników, zrealizowano 128 szkoleń i 704 godziny zajęć.

W województwie śląskim w roku sprawozdawczym 123 osoby uczestniczyły w 48 szkoleniach projektowych, a 116 osób ukończyło pełny cykl i uzyskało certyfikat; w skali całego projektu osiągnięto zakładany wskaźnik 233 osób. W województwie opolskim cykl ukończyło 70 osób. W dokumentach projektowych dla Małopolski i Pomorza wskazano odpowiednio 300 i 200 osób jako zakładane wskaźniki uczestnictwa.

Znaczenie projektu wykraczało poza samą realizację szkoleń. Było to wsparcie dla administracji lokalnej w jednym z najbardziej wymagających procesów legislacyjno-organizacyjnych ostatnich lat. Uczestnicy zdobywali wiedzę potrzebną do przygotowania nowych dokumentów planistycznych, uczyli się pracy z narzędziami cyfrowymi i danymi przestrzennymi, a także rozwijali umiejętności prowadzenia konsultacji społecznych. Dzięki temu projekt wzmacniał zdolność gmin do odpowiedzialnego, przejrzystego i zgodnego z aktualnym prawem kształtowania lokalnej przestrzeni.

NGO Excellence – wspieranie jakości i dostępności usług świadczonych przez NGO

Projekt jest realizowany przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego – Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027. Jego celem jest wzmocnienie potencjału instytucjonalnego organizacji pozarządowych działających w obszarze włączenia i integracji społecznej, szczególnie w zakresie podnoszenia jakości i dostępności świadczonych usług.

Wsparcie kierowane jest do organizacji społecznych oraz osób zaangażowanych w ich działalność: członków, pracowników i wolontariuszy. Projekt łączy diagnozę potrzeb organizacji, rozwój kompetencji, sieciowanie oraz wypracowanie standardów jakości i dostępności usług.

Działania prowadzone są w ramach czterech komponentów: diagnozy jakości i dostępności usług NGO, pakietu szkoleń i warsztatów rozwojowych, sieciowania organizacji oraz opracowania standardów i znaku jakości NGO Excellence w wariantach basic, standard i pro.

Program obejmował doskonalenie jakości usług NGO, tworzenie dostępnych i inkluzywnych usług oraz wdrażanie innowacyjnych rozwiązań wzmacniających skuteczność i wpływ społeczny organizacji.

Ważnym elementem projektu był także Kongres Jakości i Dostępności NGO, zorganizowany w Operze Krakowskiej. Wydarzenie stworzyło przestrzeń wymiany doświadczeń dotyczących standardów jakości, dostępności i innowacji w usługach społecznych świadczonych przez NGO. Szczegółowy opis Kongresu został ujęty w rozdziale „Kongresy i konferencje”.

Projekt NGO Excellence wzmacnia organizacje społeczne w obszarach, które coraz częściej decydują o skuteczności ich działania: jakości usług, dostępności dla różnych grup odbiorców, zarządzania standardami, wdrażania innowacji oraz współpracy wewnątrz - i międzysektorowej. Jego rezultatem ma być nie tylko rozwój kompetencji uczestników, ale także upowszechnienie standardów jakości i dostępności usług NGO oraz stworzenie narzędzi wspierających dalszą profesjonalizację działań społecznych.

NGO Excellence w skrócie	
wspieranie jakości i dostępności usług świadczonych przez NGO	
	Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027
	Okres realizacji 01.01.2025-31.12.2026
	Dofinansowanie 1 833 714,00 zł
	Grupa docelowa przedstawiciele i przedstawicielki NGO działających w obszarze włączenia i integracji społecznej
	Działania w 2025 roku 202 uczestników trzydniowego kursu rozwojowego; Kongres Jakości i Dostępności NGO z udziałem ponad 100 osób
	Główne tematy jakość usług NGO, dostępność, innowacje społeczne, standardy, sieciowanie organizacji

W pierwszym roku realizacji rozpoczęto kluczowe działania projektowe. Przeprowadzono kurs rozwojowy poświęcony jakości, dostępności i innowacjom społecznym w usługach świadczonych przez organizacje pozarządowe.

Małopolskie Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej

W 2025 roku FRDL Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji uczestniczył w realizacji trzech projektów tworzących system wsparcia ekonomii społecznej w Małopolsce. Były to:

- Małopolski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej – Miasto Kraków,
- Małopolski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej – podregion krakowski oraz
- Małopolski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Chrzanowie, obejmujący podregion oświęcimski.

Projekty są finansowane z programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027 i realizowane w partnerstwach międzysektorowych

Celem MOWES jest wzmacnianie podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych, wspieranie tworzenia stabilnych miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, rozwój istniejących organizacji oraz budowanie lokalnych partnerstw na rzecz ekonomii społecznej.

W pierwszym roku realizacji rozpoczęto kluczowe działania projektowe. Przeprowadzono kurs rozwojowy poświęcony jakości, dostępności i innowacjom społecznym w usługach świadczonych przez organizacje pozarządowe. Program obejmował doskonalenie jakości usług NGO, tworzenie dostępnych i inkluzywnych usług oraz wdrażanie innowacyjnych rozwiązań wzmacniających skuteczność i wpływ społeczny organizacji.

Wspierana przez FRDL MISTIA w ramach projektu Spółdzielnia Socjalna Tradycje Regionalne została finalistką konkursu „Małopolski Lider Ekonomii Społecznej”.
Źródło zdjęć: Spółdzielnia Socjalna Tradycje Regionalne.

MOWES w skrócie

wsparcie ekonomii społecznej w Małopolsce

3 projekty

Małopolskie Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej	
453 miejsca pracy	Nazwa projektów Małopolski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej - Miasto Kraków; Małopolski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej - podregion krakowski; Małopolski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Chrzanowie
113+ nowe PES/PS	Program Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027, Priorytet 6, Działanie 6.18
269+ wsparte PES	Okres realizacji 01.11.2023-30.06.2029
	Obszar realizacji Miasto Kraków, podregion krakowski, podregion oświęcimski
	Rola FRDL Partner, poprzez FRDL Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji
	Finansowanie 6 447 918,24 zł – kwota dofinansowania przypadająca na FRDL; 50 345 153,73 zł – łączna wartość dofinansowania trzech partnerstw
	Planowane rezultaty 453 nowe miejsca pracy, co najmniej 113 nowych PES i PS; co najmniej 269 wspartych PES
	Działania w 2025 roku wsparcie szkoleniowo-doradcze, doradztwo specjalistyczne, reintegracja społeczna i zawodowa, tworzenie miejsc pracy, konsultacje dla osób zainteresowanych ekonomią społeczną
	Efekty 2025 50 osób zatrudnionych w przedsiębiorstwach społecznych, 30 kolejnych miejsc pracy zagwarantowanych, 124 osoby objęte wsparciem reintegracyjnym, 150 osób objętych pomocą konsultacyjną i doradczą, 5 PES objętych doradztwem prawnym w projekcie chrzanowskim
	MOWES: wsparcie organizacji i przedsiębiorstw społecznych, tworzenie miejsc pracy oraz reintegracja społeczna i zawodowa.

Ważnym elementem projektów była bieżąca pomoc konsultacyjna i doradczą kierowana zarówno do osób zainteresowanych ekonomią społeczną, jak i do przedstawicieli podmiotów ekonomii społecznej oraz przedsiębiorstw społecznych. W projekcie realizowanym w Chrzanowie udział FRDL MISTIA miał charakter uzupełniający i koncentrował się przede wszystkim na doradztwie specjalistycznym oraz formalnej obecności w działaniach rozwijających sektor ekonomii społecznej w Małopolsce Zachodniej.

Wręczenie nagrody „Małopolski Lider Ekonomii Społecznej”. Wspierana przez FRDL MISTIA w ramach projektu Fundacja Aniołki Pracy otrzymuje z rąk Pani Wiceminister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Katarzyny Nowakowskiej, Nagrodę Publiczności.
Źródło zdjęć: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie.

Działania MOWES wzmacniają ekonomię społeczną jako ważny instrument integracji społecznej, aktywizacji zawodowej i rozwoju lokalnego. Pozwalają łączyć wsparcie dla organizacji i przedsiębiorstw społecznych z realnym wpływem na osoby oddalone od rynku pracy, które dzięki nowym miejscom pracy i działaniom reintegracyjnym mogą budować stabilniejszą sytuację społeczną i zawodową.

ROSA – rozwój standardów i organizacji MISTiA

Projekt „ROSA – rozwój standardów i organizacji MISTiA” jest projektem rozwoju instytucjonalnego realizowanym przez FRDL Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji w Krakowie. Projekt jest finansowany z Programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027, a jego wartość dofinansowania wynosi 391 875,00 zł. Okres realizacji obejmuje czas od 6 czerwca 2025 roku do 5 listopada 2026 roku.

Celem projektu jest wzmocnienie potencjału krakowskiego ośrodka FRDL w obszarze edukacji dorosłych poprzez rozwój kompetencji zespołu, modernizację infrastruktury technologicznej oraz dostosowanie oferty programowej do współczesnych potrzeb samorządów i innych odbiorców działań MISTiA. Projekt obejmuje zarówno działania skierowane do pracowników ośrodka, jak i rozwiązania organizacyjne wzmocniające jakość usług szkoleniowych, doradczych i eksperckich. Grupę docelową stanowi 23 pracowników i pracowniczek MISTiA, w tym kadra zarządzająca, kierownicy zespołów, specjaliści, asystenci oraz osoby pracujące w obszarze koordynacji i księgowości.

Śląska Akademia Wsparcia

W 2025 roku Ośrodek Kształcenia Samorządu Terytorialnego im. Waleriana Pańki w Katowicach realizował zadanie „Akademia Wsparcia – krajowy system wspierania rozwoju opieki wczesnodziecięcej w Polsce – 2024-2026”, pełniąc funkcję Wojewódzkiego Lidera Akademii Wsparcia w województwie śląskim. Projekt jest finansowany ze środków budżetu państwa, na zlecenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, we współpracy z Ministerstwem oraz Krajowym Liderem Akademii Wsparcia, Fundacją Rozwoju Dzieci im. Komeńskiego. Dane identyfikacyjne projektu i kwota dofinansowania są zgodne z materiałem źródłowym.

ROSA w skrócie

rozwoj standardów i organizacji MISTiA

projekt MISTiA

ROSA - rozwój standardów i organizacji MISTiA

Pełna nazwa	ROSA - rozwój standardów i organizacji MISTiA
Ośrodek	FRDL Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji
Program	Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027
Okres realizacji	06.06.2025-05.11.2026
Dofinansowanie	391 875,00 zł
Grupa docelowa	23 pracowników i pracowniczek MISTiA
Główne obszary	kompetencje cyfrowe, językowe i międzykulturowe; rozwój oferty; relacje z otoczeniem; infrastruktura IT
Działania 2025	kurs języka angielskiego, zatrudnienie specjalistów, rozwój oferty doradczej i forowej, wzmocnienie komunikacji, zakup sprzętu IT

W 2025 roku rozpoczęto działania w kilku wzajemnie powiązanych obszarach. Uruchomiono kurs języka angielskiego dla 7 pracowników FRDL MISTiA.

Istotnym komponentem projektu jest także ROSA Technologii, czyli modernizacja infrastruktury IT. W 2025 roku zakupiono sprzęt wspierający realizację działań szkoleniowych, eksperckich i edukacyjnych. Inwestycje te mają zwiększyć efektywność pracy zespołu oraz poprawić jakość działań prowadzonych w formule stacjonarnej, online i hybrydowej.

Projekt został zaplanowany w oparciu o model spiralny ROSA, w którym rozwój organizacji przebiega od działań bazowych, administracyjnych, kompetencyjnych i technologicznych – do działań specjalistycznych, takich jak rozwój oferty, relacji, nowych form kształcenia osób dorosłych. Takie podejście pozwala wzmocniać MISTiA w sposób kompleksowy: jednocześnie rozwijając kompetencje pracowników, jakość oferty programowej, zdolność do współpracy z otoczeniem oraz zaplecze techniczne ośrodka.

Akademia Wsparcia

wojewódzki lider w województwie śląskim

2025-2026

Akademia Wsparcia w skrócie

1 353 osoby objęte szkoleniami	Nazwa projektu	Akademia Wsparcia – krajowy system wspierania rozwoju opieki wczesnodziecięcej w Polsce - 2024-2026
8 webinarów	Rola ośrodka	Wojewódzki Lider Akademii Wsparcia w województwie śląskim
37 placówek mentoring i superwizja	Ośrodek FRDL	OKST im. Waleriana Pańki w Katowicach
24 kwalifikacje opiekuna	Program	Zadanie publiczne zlecone przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
	Okres realizacji	20.03.2025-31.12.2026
	Obszar realizacji	województwo śląskie
	Dofinansowanie	3 520 232,10 zł
	Główne grupy odbiorców	JST, placówki opieki nad dziećmi do lat 3, kadra zarządzająca, opiekunowie i opiekunki, rodzice
	Kluczowe efekty 2025	1 353 osoby objęte szkoleniami; 8 webinarów; 37 placówek objętych mentoringiem i superwizją; 24 osoby z kwalifikacjami opiekuna

Wspieranie standardów jakości opieki nad dziećmi do lat 3: szkolenia, webinary, mentoring, superwizja i konsultacje eksperckie.

Celem projektu jest wsparcie wdrażania jednolitych standardów jakości opieki nad dziećmi do lat 3 w województwie śląskim, a także podnoszenie kompetencji osób odpowiedzialnych za organizację, nadzór i codzienną praktykę opieki wczesnodziecięcej. Działania kierowane są do pracowników jednostek samorządu terytorialnego, kadry zarządzającej placówek opieki, opiekunek i opiekunów dziennych, osób zainteresowanych zdobyciem kwalifikacji zawodowych oraz rodziców dzieci do lat 3.

Projekt został zainaugurowany podczas Regionalnej Konferencji Śląskiej Akademii Wsparcia „Nowe standardy jakości opieki nad dziećmi do lat 3”, zorganizowanej w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego. Wydarzenie służyło prezentacji nowych standardów jakości opieki oraz omówieniu sposobów ich wdrażania i nadzorowania przez jednostki samorządu terytorialnego.

W roku 2025 zrealizowano szeroki program szkoleniowy obejmujący różne grupy odbiorców: pracowników JST, dyrektorów placówek, opiekunki i opiekunów, rodziców oraz uczestników działań dodatkowych. Prowadzono również webinaria oraz kurs kwalifikacyjny przygotowujący do wykonywania zawodu opiekuna nad dziećmi do lat 3.

Realizacja projektu przyczyniła się do wzmocnienia kompetencji kadr samorządowych i opiekuńczych, uporządkowania wiedzy o nowych standardach oraz zwiększenia gotowości placówek do ich wdrażania. Śląska Akademia Wsparcia dostarcza samorządom i instytucjom opieki narzędzi oraz know-how potrzebnych do systematycznego podnoszenia jakości usług, poprawy współpracy z rodzicami i tworzenia bezpiecznego, dostępnego oraz wspierającego środowiska rozwoju najmłodszych dzieci.

Lubelska Akademia Wsparcia

W 2025 roku Regionalny Ośrodek FRDL w Lublinie pełnił rolę Wojewódzkiego Lidera Akademii Wsparcia w województwie lubelskim w ramach programu „Akademia Wsparcia – krajowy system wspierania rozwoju opieki wczesnodziecięcej w Polsce – 2024–2026”. Projekt był skierowany do jednostek samorządu terytorialnego, instytucji opieki nad dziećmi do lat 3, kadry zarządzającej, opiekunów i opiekunek, osób planujących pracę w żłobkach i klubach dziecięcych, a także rodziców i opiekunów prawnych.

Celem projektu było wspieranie wdrażania standardów jakości opieki, podnoszenie kompetencji kadr oraz przygotowanie samorządów i placówek do nowych wymagań prawnych i organizacyjnych. Działania prowadzone w województwie lubelskim obejmowały szkolenia, webinaria, mentoring, superwizje, konsultacje oraz bezpośrednie wsparcie placówek.

Szczególną wartością projektu było połączenie pracy z samorządami, kadrą zarządzającą i całymi zespołami opiekuńczymi. Dzięki temu wsparcie nie ograniczało się do przekazywania wiedzy, ale przekładało się na realne porządkowanie procedur, dokumentacji i codziennej praktyki opiekuńczej.

Istotnym elementem projektu były superwizje prowadzone bezpośrednio w placówkach. Wspierały one zespoły w analizie codziennych praktyk, wdrażaniu standardów i doskonaleniu jakości opieki.

Realizacja projektu przyczyniła się do podniesienia jakości instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3 w województwie lubelskim. Wsparcie objęło zarówno poziom systemowy - samorządy i podmioty prowadzące placówki - jak i poziom praktyczny, związany z codzienną pracą opiekunów, opiekunek i zespołów żłobków oraz klubów dziecięcych.

Akademia Wsparcia województwo lubelskie	
	Wojewódzki LIDER Akademii Wsparcia - województwo lubelskie
70 gmin	Nazwa projektu Wojewódzki LIDER Akademii Wsparcia - województwo lubelskie
71 placówek	Program Akademia Wsparcia - krajowy system wspierania rozwoju opieki wczesnodziecięcej w Polsce - 2024-2026
783 osoby przeszkolone	Ośrodek FRDL Regionalny Ośrodek FRDL w Lublinie
600 h superwizji	Nr umowy 660/2024
	Dofinansowanie 2 223 094,50 zł
	Obszar realizacji województwo lubelskie
	Odbiorcy JST, instytucje opieki nad dziećmi do lat 3, kadra zarządzająca, opiekunowie i opiekunki, rodzice
	Działania 2025 szkolenia, webinaria, mentoring, superwizje, konsultacje i praca bezpośrednio w placówkach
	Efekty 2025 70 gmin; 71 placówek; 783 osoby przeszkolone w placówkach; 44 osoby z kwalifikacjami; ok. 600 godzin superwizji
	Wsparcie liczyło szkolenia, doradztwo, superwizje i pracę bezpośrednio w placówkach opieki.

Centrum Obsługi Organizacji Społecznych

W sierpniu 2025 roku Regionalny Ośrodek FRDL w Lublinie uruchomił Centrum Obsługi Organizacji Społecznych, realizowane w ramach programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027.

Centrum pełni funkcję wyspecjalizowanego punktu wsparcia dla partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego z województwa lubelskiego. Jego głównym zadaniem jest wzmacnianie potencjału organizacji oraz rozwijanie ich kompetencji w zakresie przygotowania i realizacji projektów współfinansowanych ze środków europejskich.

Z pomocy korzystają różne organizacje: miejskie fundacje i stowarzyszenia, koła gospodyń wiejskich, ochotnicze straże pożarne i spółdzielnie socjalne. Doradcy pracują z organizacjami telefonicznie, mailowo, w siedzibie Centrum, a także bezpośrednio u klienta, dzięki czemu łatwiej rozpoznać realne bariery w dokumentach, budżetach i codziennej organizacji pracy.

W pierwszych miesiącach funkcjonowania, od września do grudnia 2025 roku, z bezpośredniego wsparcia COOS skorzystało 115 unikalnych podmiotów z terenu województwa lubelskiego oraz 147 osób reprezentujących organizacje społeczeństwa obywatelskiego. Wsparcie objęło zarówno większe fundacje i stowarzyszenia miejskie, jak i lokalne koła gospodyń wiejskich, ochotnicze straże pożarne oraz spółdzielnie socjalne.

Szczególnie wartościowym elementem projektu jest doradztwo prowadzone bezpośrednio w siedzibach organizacji. Taka forma pracy pozwalała lepiej rozpoznawać rzeczywiste bariery administracyjne, organizacyjne i finansowe, z którymi mierzą się lokalne podmioty. COOS skutecznie dotarł także do organizacji, które rzadziej sięgają po środki unijne, w tym do Kół Gospodyń Wiejskich i lokalnych OSP. W 2025 roku wypracowano model wsparcia, w którym organizacja może przejść od ogólnego spotkania informacyjnego, przez szkolenie warsztatowe, po indywidualne doradztwo eksperckie dotyczące konkretnego problemu.

Centrum Obsługi Organizacji Społecznych
wsparcie organizacji społecznych w województwie lubelskim

COOS w skrócie

- 115** wspartych podmiotów
- 147** osób ze wsparciem
- 5** spotkań informacyjnych
- 6** bloków szkoleniowych

Nazwa	Centrum Obsługi Organizacji Społecznych
Ośrodek FRDL	Regionalny Ośrodek FRDL w Lublinie
Program	Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027
Okres	08.2025-08.2029
Obszar	województwo lubelskie
Dofinansowanie	2 799 999,06 zł
Dla kogo	partnerzy społeczni i organizacje społeczeństwa obywatelskiego z województwa lubelskiego
Wsparcie	konsultacje, doradztwo, szkolenia, webinaria, spotkania informacyjne i branżowe
2025	bezpłatna pomoc dla NGO: wnioski, finanse, prawo, księgowość, podatki, promocja i partnerstwa
WWW	coos.frdl.pl • Facebook: Centrum Obsługi Organizacji Społecznych

O działalności Centrum Obsługi Organizacji Społecznych prowadzonego przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Reguskiego w Lublinie

Autor: Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej, Lublin

Po co COOS?

W ramach COOS staramy się wychodzić naprzeciw potrzebom lubelskich organizacji pozarządowych -
Monika Iarczyk, koordynatorka Centrum -

Działalność Centrum wzmacnia lokalny sektor społeczny w województwie lubelskim i zwiększa gotowość organizacji do korzystania z funduszy europejskich. COOS tworzy również przestrzeń budowania relacji między organizacjami społecznymi, administracją, biznesem i mediami, wspierając rozwój partnerstw oraz skuteczniejsze włączanie organizacji w realizację celów programu regionalnego.

Centrum Wsparcia NGO – podregion zielonogórski

RDL Ośrodek Regionalny w Zielonej Górze rozpoczął w 2025 roku prowadzenie Centrum Wsparcia NGO dla podregionu zielonogórskiego. To punkt kontaktowy i doradczy dla organizacji społecznych, który pomaga im przygotować się do korzystania z funduszy europejskich, uporządkować sprawy organizacyjne i rozwijać współpracę z partnerami lokalnymi.

Druga połowa 2025 roku była czasem uruchamiania Centrum. Przygotowano siedzibę, zaplecze organizacyjne i rozpoczęto diagnozę potrzeb sektora pozarządowego w podregionie. Równolegle prowadzono spotkania informacyjne i środowiskowe, które pozwoliły dotrzeć do organizacji, sprawdzić ich oczekiwania i zbudować pierwsze relacje partnerskie.

Centrum wspiera organizacje w praktycznych obszarach: przygotowywaniu wniosków, planowaniu projektów, finansach, promocji, komunikacji, zarządzaniu i dostosowaniu działalności do wymogów prawnych. W kolejnych latach organizacje będą mogły korzystać ze szkoleń, doradztwa, konsultacji eksperckich, forów, targów NGO i spotkań sieciujących.

Projekt ma stworzyć trwałe miejsce wsparcia dla lubuskich NGO. Jego sens polega na tym, żeby organizacje nie musiały szukać pomocy przypadkowo, ale mogły korzystać z jednego, rozpoznawalnego centrum: od pierwszej informacji, przez doradztwo, po rozwój usług, partnerstw i nowych metod działania.

Rozwój instytucjonalny i kadrowy Świętokrzyskiego Centrum FRDL

W 2025 roku Świętokrzyskie Centrum FRDL realizowało projekt wzmacniający kompetencje zespołu i zaplecze organizacyjne Ośrodka. Działania finansowane z programu Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021–2027 obejmowały rozwój umiejętności językowych, cyfrowych i organizacyjnych pracowników.

W praktyce projekt odpowiadał na codzienne potrzeby zespołu: sprawniejszą pracę z danymi, lepsze przygotowanie materiałów informacyjnych i szkoleniowych, większą samodzielność w obsłudze narzędzi cyfrowych oraz wzmocnienie kompetencji przydatnych w kontaktach z partnerami. W 2025 roku prowadzono kurs języka angielskiego, szkolenia z Excela i Canvy oraz rozpoczęto kurs prawa jazdy kat. B.

Projekt jest inwestycją w jakość pracy Ośrodka. Wzmocniony zespół może sprawniej przygotowywać działania szkoleniowe, projektowe i doradcze dla samorządów, organizacji społecznych i partnerów regionalnych.

Standardy w opiece nad dziećmi do lat 3

W 2025 roku Świętokrzyskie Centrum FRDL rozpoczęło projekt przygotowujący kadrę zarządzającą żłobkami, klubami dziecięcymi i podmiotami zatrudniającymi dziennych opiekunów do wdrażania standardów jakości opieki nad dziećmi do lat 3.

Projekt obejmuje pięć województw Polski Wschodniej. Jego zakres dotyczy jakości codziennej opieki, bezpieczeństwa, dobrostanu dziecka, współpracy z rodzicami oraz sprawnego zarządzania placówką zgodnie z aktualnymi regulacjami.

W roku sprawozdawczym prowadzono prace organizacyjne potrzebne do uruchomienia szkoleń: przygotowywano materiały, dokumentację, wybór trenerów i zaplecze logistyczne. Rozpoczęto także rekrutację uczestników i działania informacyjne prowadzone z partnerami regionalnymi.

Projekt tworzy wspólną podstawę dla szkoleń kadry zarządzającej w Polsce Wschodniej. Ma pomóc placówkom lepiej organizować opiekę nad najmłodszymi dziećmi i wdrażać standardy w praktyce, nie tylko na poziomie dokumentów.

Nasz Największy Kapitał – Świadomi Obywatele w Przestrzeni Publicznej

Projekt miał wymiar praktyczny. Część uczestników korzystała z dodatkowych konsultacji, żeby przygotować własne inicjatywy i projekty. W niektórych miejscowościach szkolenia przełożyły się na większą aktywność lokalną i częstsze zgłaszanie pomysłów przez mieszkańców.

Projekt prowadzony przez Świętokrzyskie Centrum FRDL wzmacnia osoby działające w organizacjach pozarządowych z województw świętokrzyskiego i podkarpackiego. Uczestnicy uczą się, jak skuteczniej zabierać głos w sprawach publicznych, współpracować z samorządem i korzystać z narzędzi partycypacji.

Projekt prowadzony przez Świętokrzyskie Centrum FRDL wzmacnia osoby działające w organizacjach pozarządowych z województw świętokrzyskiego i podkarpackiego. Uczestnicy uczą się, jak skuteczniej zabierać głos w sprawach publicznych, współpracować z samorządem i korzystać z narzędzi partycypacji.

Projekt miał wymiar praktyczny. Część uczestników korzystała z dodatkowych konsultacji, żeby przygotować własne inicjatywy i projekty. W niektórych miejscowościach szkolenia przełożyły się na większą aktywność lokalną i częstsze zgłaszanie pomysłów przez mieszkańców.

Mazowsze młodych liderów – rozwój kompetencji i aktywność obywatelska

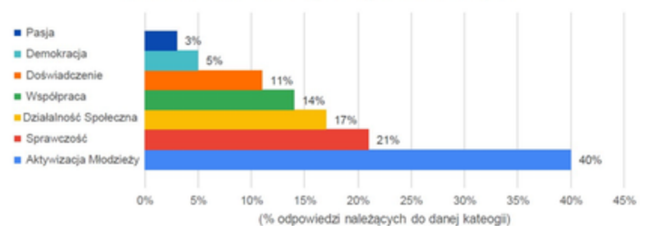
Projekt wzmacnia młodzieżowe rady oraz młodych liderów Mazowsza. Jego celem jest rozwój kompetencji obywatelskich, społecznych i liderkich młodzi, a także budowanie sieci współpracy między młodymi osobami działającymi w strukturach samorządowych. Projekt jest realizowany przez FRDL w partnerstwie z Lokalną Grupą Działania Nadarzyn-Raszyn-Michałowice, a jego działania są finansowane przez Samorząd Województwa Mazowieckiego w ramach zadania publicznego wspierającego rozwój wspólnot i społeczności lokalnych.

Pierwszy etap miał charakter organizacyjny i badawczy. Przeprowadzono spotkania z radnymi Młodzieżowego Sejmiku Województwa Mazowieckiego oraz zbadano potrzeby młodzieżowych radnych i środowiska młodzieżowych rad z Mazowsza. Wnioski z diagnozy zebrano w raporcie badania potrzeb. Nie był to dokument tworzący „na półkę” – posłużył do doprecyzowania programu dalszych działań, tak aby odpowiadały na realne oczekiwania młodzieży: więcej praktyki, więcej kontaktu z instytucjami, więcej przestrzeni do rozmowy o wpływie młodych ludzi na sprawy lokalne.

Wartością projektu jest to, że młodzież nie była tylko odbiorcą działań, ale współtworzyła ich część. Dotyczyło to zwłaszcza „Dialogu Biznesu”, pracy warsztatowej i działań sieciujących. Projekt łączył diagnozę, edukację, konkurs, konferencję, wyjazd szkoleniowy oraz materiały online w jeden proces: od rozpoznania potrzeb, przez rozwój kompetencji, po praktyczne działanie i budowanie relacji między młodymi liderami z Mazowsza.

Wartości idei młodzieżowych organów doradczych

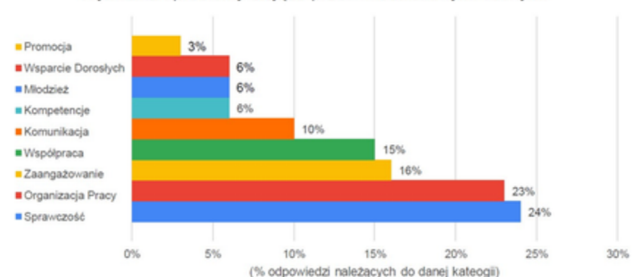

Projekt wyszedł też poza działania stacjonarne. Przygotowano i opublikowano cztery odcinki podcastów dotyczących funkcjonowania młodzieżowych rad i aktywności obywatelskiej młodzieży. Materiały online wzmacniają trwałość projektu, bo mogą być wykorzystywane także po zakończeniu wydarzeń - przez młodzieżowe rady, opiekunów, szkoły i osoby dopiero zaczynające swoją aktywność społeczną

We wrześniu odbył się dwudniowy wyjazd szkoleniowo-integracyjny dla radnych Młodzieżowego Sejmiku Województwa Mazowieckiego. Program łączył warsztaty z funkcjonowania samorządu, komunikacji i pracy zespołowej z symulacjami procesów decyzyjnych. Dzięki temu młodzi radni mogli przećwiczyć sytuacje, z którymi spotykają się w działalności publicznej: argumentowanie stanowiska, dochodzenie do porozumienia, prowadzenie rozmowy i podejmowanie decyzji w grupie.

Wyzwania i problemy stojące przed młodzieżowymi radnymi

Młodzi dla wspólnoty – lekcje obywatelskie w praktyce lokalnej

Projekt Biura Zarządu FRDL pokazał edukację obywatelską jako ćwiczenie z realnego działania, a nie tylko przekazywania wiedzy o instytucjach. Był skierowany do uczennic i uczniów szkół ponadpodstawowych z Mazowsza oraz do nauczycieli i edukatorów szukających praktycznych narzędzi do pracy z młodzieżą.

Ważnym rezultatem był pakiet dydaktyczny „Młodzi obywatele. Edukacja obywatelska w praktyce lokalnej”. Obejmował scenariusze lekcji, poradnik kampanii społecznych, miniporadnik debat oksfordzkich, webinary oraz grę edukacyjną z elementami escape box pt. „URZĄDzeni”. Materiały przetestowano w szkołach, wydrukowano i udostępniono online, aby mogły służyć także po zakończeniu projektu.

Część szkolna miała kilka form. Uczniowie brali udział w warsztatach symulacyjnych „Rada Miasta Młodych”, podczas których wcielali się w role radnych, członków komisji i mieszkańców. Dzięki temu mogli przećwiczyć, jak wygląda podejmowanie decyzji w samorządzie, jak prowadzi się rozmowę o interesie wspólnoty i jak szuka się kompromisu.

Drugim mocnym elementem była Akademia debat oksfordzkich. Szkoły pracowały z debatą jako narzędziem uczenia argumentacji, krytycznego myślenia i kultury rozmowy. Działania zakończyły się turniejem półfinałowym oraz finałem podczas wydarzenia podsumowującego projekt. Projekt obejmował także konkurs mikroprojektów „Mój głos, moja społeczność”. Uczniowie przygotowali i zrealizowali własne inicjatywy odpowiadające na potrzeby ich szkół lub lokalnych środowisk. Praca nad mikroprojektami była wspierana e-mentoringiem, co pomogło przełożyć pomysły na plan działania, podział zadań, współpracę z partnerami i rozliczenie efektów.

Finałem był Dzień Młodego Obywatela w Warszawie. Wydarzenie zgromadziło młodzież, nauczycieli, ekspertów i osoby zaangażowane w edukację obywatelską. Było miejscem prezentacji rezultatów, rozmowy o sprawczości młodych ludzi oraz pokazania, że samorządność można poznawać przez debatę, symulację, projekt społeczny i współpracę.

Pogranicze Pamięci – lokalne działania dla wspólnego dziedzictwa

W 2025 roku Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Reguńskiego realizowała projekt „Pogranicze Pamięci – lokalne działania dla wspólnego dziedzictwa”, finansowany w ramach programu „Pamięć pogranicza” 2025. Projekt był prowadzony od 1 lipca do 31 grudnia 2025 roku na terenie województw lubelskiego i podkarpackiego. Jego celem było wspieranie inicjatyw służących ochronie, dokumentowaniu i upowszechnianiu dziedzictwa historycznego oraz kulturowego pogranicza polsko-ukraińskiego.

Centralnym elementem projektu był konkurs grantowy dla organizacji pozarządowych. Granty przeznaczono na porządkowanie i inwentaryzację cmentarzy różnych wyznań i narodowości oraz na działania edukacyjne dotyczące historii, wielokulturowości i pamięci pogranicza. Konkurs był otwarty dla organizacji pozarządowych z całej Polski, jednak dofinansowane działania mogły być realizowane wyłącznie na terenie województwa lubelskiego lub podkarpackiego.

W ramach projektu dofinansowanie otrzymały 24 organizacje, które zrealizowały 31 projektów lokalnych, w tym 14 w województwie lubelskim i 17 w województwie podkarpackim. Dzięki ich pracy uporządkowano i zinwentaryzowano 82 cmentarze, znacząco przekraczając zakładany rezultat minimum 50 obiektów. Grantobiorcy otrzymali wsparcie merytoryczne i organizacyjne, obejmujące szkolenia, konsultacje, wytyczne dotyczące dokumentowania działań oraz materiały pomocne w prawidłowej realizacji i rozliczeniu mikroprojektów.

Szczególnie ważnym rezultatem było stworzenie spójnego systemu dokumentowania cmentarzy. W projekcie wykorzystano pięć narzędzi inwentaryzacyjnych: kartę inwentaryzacyjną w wersji papierowej i cyfrowej, standard dokumentacji fotograficznej, instrukcję kwerendy archiwalnej i źródłowej, narzędzia online do zbierania danych oraz zbiorczą bazę cmentarzy. Pozwoliło to nie tylko uporządkować i opisać miejsca pamięci, ale także stworzyć zasób wiedzy możliwy do dalszej aktualizacji i rozwijania w kolejnych działaniach.

Projekt miał również silny wymiar edukacyjny i społeczny. Grantobiorcy prowadzili lokalne spotkania, warsztaty, działania animacyjne, publikacje i wydarzenia upowszechniające wiedzę o dziedzictwie pogranicza. Łącznie przeprowadzono 84 działania edukacyjne, w których bezpośrednio uczestniczyło 3712 osób. Zasięg informacji o działaniach oszacowano na 430.093 odbiorców, a w realizację inicjatyw zaangażowały się 1052 osoby, w tym 809 wolontariuszy. W ramach działań powstało także 114 publikacji.

FRDL wzmocniła komponent popularyzacyjny projektu, przygotowując 10 podcastów poświęconych pamięci, dziedzictwu i lokalnym działaniom na rzecz cmentarzy pogranicza. W krótkim okresie grudniowym odnotowano 4537 wyświetleń podcastów, co potwierdziło duże zainteresowanie odbiorców tematyką projektu.

„Pogranicze Pamięci” połączyło ochronę materialnego dziedzictwa z edukacją historyczną, aktywizacją mieszkańców i wzmocnieniem organizacji pozarządowych. Jego szczególną wartością było oddanie inicjatywy lokalnym społecznościom, które najlepiej znają miejsca pamięci w swoim otoczeniu. Dzięki projektowi cmentarze pogranicza stały się nie tylko przedmiotem prac porządkowych i dokumentacyjnych, lecz także punktem wyjścia do rozmowy o historii, wielokulturowości, sąsiedztwie i odpowiedzialności za wspólne dziedzictwo.

CEL na przyszłość: Ekspertyzy i Rozwój Lokalny

Projekt wzmocnia Centrum Ekspertyzy Lokalnej FRDL jako zaplecze analityczne i badawcze Fundacji. Jego zadaniem jest uporządkowanie kierunków pracy eksperckiej, rozwój kompetencji zespołu i przygotowanie CEL do stabilnego działania w kolejnych latach.

W 2025 roku prowadzono prace diagnostyczne i strategiczne. Zebrano dotychczasowy dorobek think-tankowy CEL, uporządkowano formaty publikacyjne i eksperckie, przygotowano wstępne założenia strategii oraz raport diagnostyczny. Równolegle wzmocniano fundraising: powstała analiza źródeł finansowania, mapa interesariuszy, analiza SWOT i narzędzia do dalszych rozmów z partnerami.

Projekt objął także rozwój zaplecza technicznego i kompetencyjnego. Zakupiono narzędzia wspierające pracę analityczną oraz przeprowadzono szkolenie w formule „train-the-trainer” dla zespołu CEL oraz sieci FRDL.

Nie-Sami-Dzielni – rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne. III edycja

Opolskie Centrum Demokracji Lokalnej uczestniczyło w projekcie rozwijającym usługi społeczne i opiekę długoterminową w województwie opolskim. Działania odpowiadały na potrzeby osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz mieszkańców wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

Część realizowana przez OCDL koncentrowała się na aktywizacji społeczno-kulturalnej seniorów. W 2025 roku objęto wsparciem seniorów oraz zorganizowano Regionalny Dzień Seniora w Krapkowicach. Wydarzenie miało charakter integracyjny i pokazywało, że usługi społeczne to nie tylko opieka, ale też relacje, aktywność i obecność osób starszych w życiu lokalnym.

Projekt odpowiada na wyzwania starzenia się społeczeństwa, samotności i ograniczonego dostępu do wsparcia blisko miejsca zamieszkania. Wzmacnia usługi środowiskowe, pomaga przeciwdziałać izolacji oraz daje seniorom przestrzeń do spotkania, rozmowy, a także do udziału w życiu społecznym regionu.

Bliżej rodziny i dziecka – etap II

Opolskie Centrum Demokracji Lokalnej uczestniczyło w projekcie wspierającym rodziny przeżywające trudności opiekuńczo-wychowawcze oraz system pieczy zastępczej w województwie opolskim. Część realizowana przez OCDL koncentrowała się na młodzieży przebywającej w pieczy zastępczej lub przygotowującej się do jej opuszczenia.

Działania miały pomóc młodym osobom w wejściu w dorosłość: wzmocnić samodzielność, kompetencje społeczne, edukacyjne i zawodowe oraz ułatwić planowanie dalszej nauki lub pracy. Wsparcie obejmowało obozy edukacyjne, warsztaty psychologiczne, zajęcia z doradcą zawodowym, indywidualne doradztwo i kursy zawodowe.

W 2025 roku odbyły się dwa obozy edukacyjne: zimowy w Poroninie i letni w Murzasichlu. Program łączył zajęcia językowe, sportowe, psychologiczne i zawodowe. Dzięki temu młodzież mogła pracować nad komunikacją, samooceną, współpracą w grupie i przygotowaniem do decyzji związanych z przyszłością.

Nie-Sami-Dzielni
usługi społeczne i wsparcie osób niesamodzielnym III edycja

310
seniorów
we wsparciu

500
uczestników
Dnia Seniora

743,4 tys.
zł dla OCDL

2024-2026
okres
realizacji

Metryczka projektu

Nazwa	Nie-Sami-Dzielni – rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielnym – III edycja
Ośrodek	Opolskie Centrum Demokracji Lokalnej
Numer projektu	FEOP07.01-IZ.00-0001/23
Program	Fundusze Europejskie dla Opolskiego 2021-2027, EFS Plus
Działanie	Priorytet 07, Działanie 07.01 Usługi zdrowotne i społeczne oraz opieka długoterminowa
Okres	01.07.2024-31.03.2026
Obszar	województwo opolskie
Finansowanie	dofinansowanie projektu 22 389 125,19 zł; kwota przypadająca na OCDL 743 400,00 zł
Odbiorcy	osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami, osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, rodziny zagrożone wykluczeniem
Działania 2025	aktywizacja społeczno-kulturalna seniorów, Regionalny Dzień Seniora
Efekty 2025	310 seniorów objętych wsparciem; 500 uczestników Regionalnego Dnia Seniora

Projekt wzmacniał aktywność seniorów i rozwijał usługi bliżej miejsca zamieszkania, tak aby ograniczyć samotność i izolację społeczną.
MIA, 7. marca 2025

Bliżej rodziny i dziecka
wsparcie młodzieży w pieczy zastępczej etap II

2
obozy
edukacyjne

60
osób w
doradztwie

883,4 tys.
zł dla OCDL

2024-2026
okres
realizacji

Metryczka projektu

Nazwa	Bliżej rodziny i dziecka - etap II
Pełna nazwa	Bliżej rodziny i dziecka – wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz wsparcie pieczy zastępczej – etap II
Ośrodek	Opolskie Centrum Demokracji Lokalnej
Numer projektu	FEOP06.07-IZ.00-0015/23
Program	Fundusze Europejskie dla Opolskiego 2021-2027, EFS Plus
Działanie	6.7 Wsparcie rodziny i pieczy zastępczej
Okres	01.07.2024-30.09.2026
Obszar	województwo opolskie
Finansowanie	dofinansowanie projektu 39 857 259,88 zł; kwota przypadająca na OCDL 883 400,00 zł
Odbiorcy	młodzież w pieczy zastępczej lub ją opuszczająca
Działania 2025	2 obozy edukacyjne, warsztaty psychologiczne i zawodowe, doradztwo, kursy zawodowe
Efekty 2025	60 osób objętych indywidualnym doradztwem zawodowym

Projekt wspierał młodzież z pieczy zastępczej w samodzielności, planowaniu przyszłości i przygotowaniu do wejścia w dorosłość.
MIA, 7. marca 2025

Projekt ma wyraźny wymiar społeczny. Wspiera młode osoby, które potrzebują nie tylko szkolenia czy kursu, ale także bezpiecznej przestrzeni do rozmowy, sprawdzenia własnych możliwości i wzmocnienia wiary w samodzielne działanie.

Opolskie UTW

W 2025 roku Opolskie Centrum Demokracji Lokalnej realizowało trzecią edycję zadania publicznego „Opolskie UTW”, skierowanego do Uniwersytetów Trzeciego Wieku z województwa opolskiego. Projekt wspierał edukację, aktywność społeczną i integrację słuchaczy UTW, a jednocześnie pozwalał samym środowiskom senioralnym planować i prowadzić własne inicjatywy.

W działaniach uczestniczyły Uniwersytety Trzeciego Wieku z całego regionu. Realizowały wydarzenia, konkursy, zajęcia, warsztaty, zawody i wyjazdy, odpowiadające na potrzeby swoich członków i lokalnych wspólnot. OCDL zapewniało wsparcie organizacyjne, konsultacje i mentoring, pomagając w przygotowaniu wniosków, harmonogramów, budżetów i rozliczeń.

Rok rozpoczęło spotkanie inauguracyjne zadanie, podczas którego omówiono zasady realizacji inicjatyw. Ważnym punktem była też Wojewódzka Inauguracja Roku Akademickiego Uniwersytetów Trzeciego Wieku, z częścią merytoryczną i wykładem dla słuchaczy UTW. Projekt zakończyło spotkanie podsumowujące z udziałem realizatorów inicjatyw, przedstawicieli samorządu województwa oraz zaproszonych gości.

„Opolskie UTW” wzmacniało Uniwersytety Trzeciego Wieku jako miejsca uczenia się, współpracy i aktywności obywatelskiej seniorów. Największą wartością projektu było połączenie samodzielności środowisk UTW z praktycznym wsparciem organizacyjnym ze strony OCDL.

Zajęcia dla osób z niepełnosprawnościami – II

W 2025 roku Opolskie Centrum Demokracji Lokalnej realizowało zadanie publiczne „Zajęcia dla osób z niepełnosprawnościami – II”, skierowane do mieszkanki i mieszkańców województwa opolskiego wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Projekt obejmował osoby z różnymi rodzajami niepełnosprawności, w tym z uszkodzeniami słuchu i mowy, osoby z autyzmem oraz osoby z niepełnosprawnością intelektualną.

Działania służyły rozwijaniu i podtrzymywaniu umiejętności potrzebnych do możliwie samodzielnego życia. Obejmowały formy aktywności wspierające komunikację, sprawność społeczną, funkcjonowanie w różnych środowiskach oraz większą pewność uczestników w codziennych sytuacjach. Wsparcie miało praktyczny charakter, było nastawione nie tylko na udział w zajęciach, ale także na wzmacnianie realnej samodzielności oraz sprawczości osób z niepełnosprawnościami.

W 2025 roku wsparciem objęto 520 osób. Projekt wzmacniał kompetencje społeczne i komunikacyjne uczestników, pomagał ograniczać izolację oraz tworzył przestrzeń do aktywnego udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu lokalnych środowisk.

Projekt objął wszystkie 12 powiatów województwa opolskiego, dzięki czemu wsparcie trafiło także do osób mieszkających poza największymi ośrodkami miejskimi. Każdy uczestnik skorzystał z co najmniej trzech różnych form aktywności, co pozwoliło lepiej dopasować działania do indywidualnych potrzeb.

V ROZDZIAŁ

PROJEKTY MIĘDZYNARODOWE ORAZ ROZWÓJ DEMOKRACJI LOKALNEJ I SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO ZA GRANICĄ

V ROZDZIAŁ PROJEKTY MIĘDZYNARODOWE ORAZ ROZWÓJ DEMOKRACJI LOKALNEJ I SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO ZA GRANICĄ

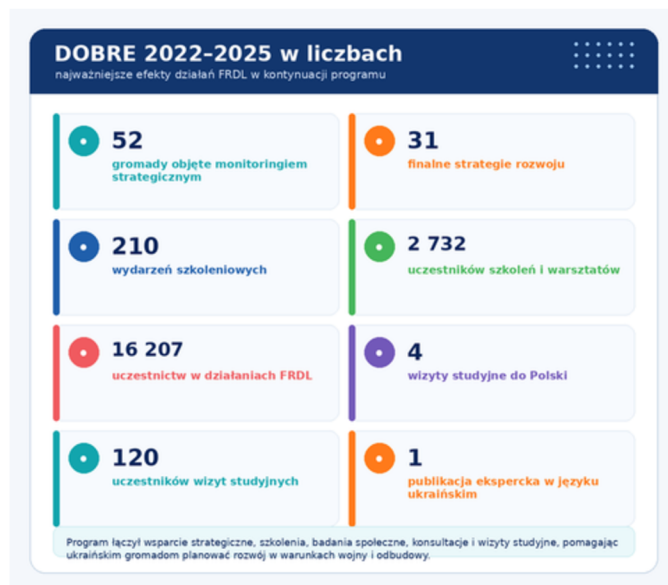
DOBRE 2 Decentralization Offering Better Results and Efficiency

Program USAID DOBRE – Decentralization Offering Better Results and Efficiency należał do najważniejszych międzynarodowych projektów FRDL wspierających rozwój samorządności lokalnej poza Polską. Fundacja uczestniczyła w nim jako jeden z głównych partnerów konsorcjum kierowanego przez Global Communities, wnosząc doświadczenie polskiej reformy samorządowej, pracy z jednostkami lokalnymi, planowania strategicznego, diagnozy społecznej i partycypacji mieszkańców.

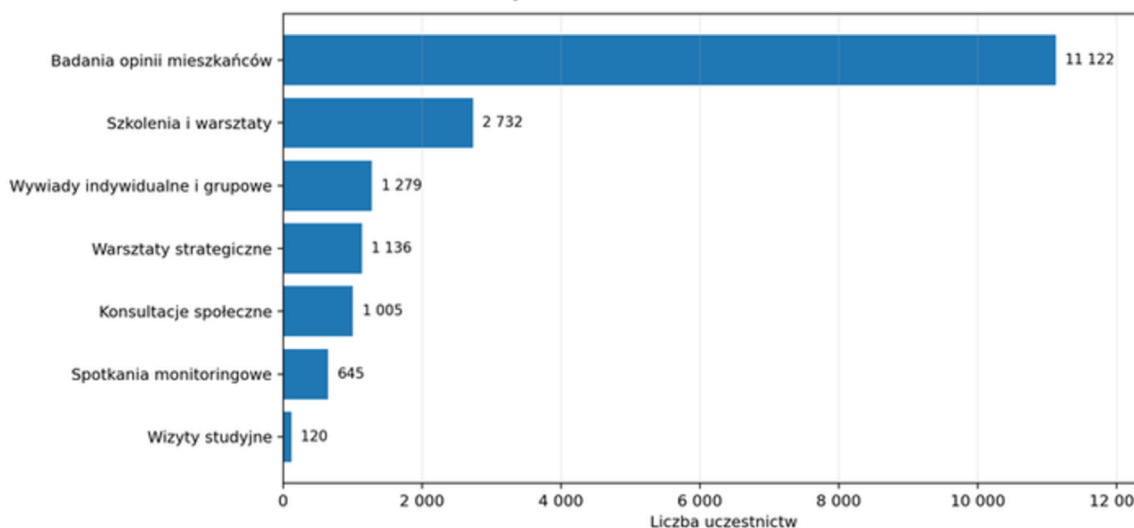
Pierwsza edycja programu, realizowana od 2016 roku, objęła 100 ukraińskich gromad w 10 obwodach Ukrainy. FRDL wspierała samorządy w diagnozach lokalnych, badaniach społecznych, konsultacjach, procesach partycypacyjnego planowania strategicznego, mentoringu wdrażania strategii, szkoleniach i wizytach studyjnych w Polsce. Skala tej edycji pokazuje, że DOBRE było jednym z największych i najbardziej długofalowych przedsięwzięć Fundacji poza Polską.

Po pełnoskalowej agresji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę program został przedłużony i kontynuowany w latach 2022-2025. Jego cel przesunął się z klasycznego wsparcia decentralizacji w stronę pomocy ukraińskim samorządom w funkcjonowaniu w warunkach wojny, zniszczeń infrastruktury, migracji, niepewności finansowej i potrzeby odbudowy. Kontynuacja programu obejmowała około 60 ukraińskich samorządów i dotyczyła m.in. planowania strategicznego, usług publicznych, lokalnego rozwoju gospodarczego, zarządzania kryzysowego, komunikacji oraz partycypacji obywatelskiej.

Na początku 2025 roku program został zawieszony, a następnie zakończony w związku z decyzjami nowej administracji USA dotyczącymi zamknięcia większości programów pomocowych USAID. Nie wynikało to z jakości pracy FRDL ani z braku gotowości ukraińskich partnerów. Decyzja przerwała prace z drugą grupą 18 gromad, mimo zaawansowania procesów strategicznych. Dla trzech jednostek przygotowano już kompletne dokumenty strategii w wersji gotowej do konsultacji społecznych.

Formy udziału w działaniach FRDL 2022-2025

W kontynuacji DOBRE FRDL prowadziła działania ogólnokrajowe oraz bezpośrednie wsparcie doradcze dla konkretnych gromad. W 2023 roku zorganizowano cykl webinarów poświęconych tematom ważnym dla odbudowy Ukrainy i funkcjonowania samorządów w warunkach wojny. Dotyczyły one m.in. polityki spójności Unii Europejskiej, korzystania ze środków rozwojowych, optymalizacji usług publicznych i infrastruktury oraz integracji i reintegracji społecznej.

Na bazie doświadczeń ekspertów i konsultacji z samorządami przygotowano ukraińskojęzyczną publikację „Optymalizacja usług publicznych i infrastruktury w ukraińskich gromadach. Poradnik dla samorządów lokalnych”.

Na przełomie 2023 i 2024 roku FRDL wznowiła bezpośrednią pracę z samorządami partnerskimi. Punktem wyjścia był monitoring planowania strategicznego w 52 ukraińskich jednostkach samorządowych. W jego ramach przeprowadzono 156 spotkań online z udziałem 645 osób. Rozmowy pozwoliły sprawdzić, jak wojna zmieniła lokalne plany rozwoju, które dokumenty wymagały aktualizacji i jakie potrzeby gromad stały się najpilniejsze.

Kolejnym etapem była aktualizacja strategii rozwoju. FRDL pracowała z około 50 samorządami partnerskimi, prowadząc procesy oparte na diagnozie lokalnej i udziale mieszkańców. Do stycznia 2025 roku zakończono pełne wsparcie dla pierwszej grupy 31 gromad. Przygotowano dla nich 31 strategii rozwoju zgodnych z aktualnymi wymogami planowania strategicznego w Ukrainie. Procesy te obejmowały badania opinii mieszkańców, wywiady indywidualne i grupowe, warsztaty strategiczne, konsultacje społeczne oraz szkolenia budujące kompetencje lokalnych kadr.

Rezultaty DOBRE 2016-2022

skala pierwszej edycji programu

Wskaźnik / obszar	Wartość
Gromady objęte wsparciem programu	100
Procesy diagnostyczne zakończone raportami	105
Procesy partycypacyjnego planowania strategicznego	94
Warsztaty strategiczne	466
Uczestnicy warsztatów strategicznych	9 642
Badania społeczne	94 gromady
Gospodarstwa domowe uczestniczące w badaniach	34 999
Konsultacje społeczne	92 gromady
Uczestnicy konsultacji społecznych	8 936
Mentoring wdrażania strategii	63 gromady
Uczestnicy mentoringu	2 509
Szkolenia i warsztaty budujące kompetencje	11 607 uczestników
Wizyty studyjne do Polski	13
Uczestnicy wizyt studyjnych	290
Bezpośredni udział w działaniach FRDL	63 353 uczestnictwa

W 2024 roku, we współpracy z liderem projektu, FRDL zorganizowała cztery wizyty studyjne do Polski dla przedstawicieli ukraińskich samorządów. Odbyły się one zarówno w Krakowie jak i w województwie małopolskim, Szczecinie i województwie zachodniopomorskim, Warszawie i województwie mazowieckim oraz Gdańsku i województwie pomorskim. W wizytach uczestniczyło 120 osób, a program obejmował praktyki polskich samorządów w zakresie usług publicznych, rozwoju gospodarczego, partycypacji, aktywności młodzieży i partnerstw lokalnych.

Znaczenie projektu wykraczało poza same dokumenty strategiczne. DOBRE łączyło polskie doświadczenie transformacji samorządowej z aktualnymi potrzebami ukraińskich gromad działających w warunkach wojny. Planowanie lokalne było tu narzędziem odbudowy odporności, wzmacniania wspólnot i przygotowania samorządów do funkcjonowania w powojennej oraz europejskiej perspektywie rozwoju. Strategie nie powstawały wyłącznie przy biurkach ekspertów. Były budowane z udziałem władz lokalnych, administracji, mieszkańców i partnerów społecznych. Dzięki temu wzmacniały zaufanie do procesu, lepsze rozumienie lokalnych priorytetów i poczucie współodpowiedzialności za przyszłość gromady.

Empower Youth, Explore Stories – EYES

W 2025 roku Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Reguńskiego uczestniczyła w międzynarodowym projekcie Erasmus+ „Empower Youth, Explore Stories – EYES”. Projekt wykorzystuje lokalne dziedzictwo jako narzędzie edukacji obywatelskiej: młodzi ludzie poznają historię miejsc, dokumentują opowieści mieszkańców i uczą się pokazywać je w sposób zrozumiały dla swoich społeczności.

Punktem wyjścia projektu jest przekonanie, że dziedzictwo lokalne nie musi być zamknięte w archiwach czy instytucjach kultury. Może stać się przestrzenią rozmowy o wspólnocie, pamięci, odpowiedzialności za miejsce i więziach międzypokoleniowych. Dlatego EYES łączy edukację o historii lokalnej z rozwijaniem kompetencji społecznych, badawczych i cyfrowych młodzieży.

W 2025 roku prace koncentrowały się na przygotowaniu młodych uczestników do samodzielnego badania dziedzictwa. Opracowano przewodnik dotyczący znaczenia lokalnych historii dla budowania wspólnoty, repozytorium dobrych praktyk oraz zestaw narzędzi dla młodzieży i mentorów. Materiały prowadzą uczestników przez kolejne etapy pracy: wybór tematu, planowanie badań, prowadzenie wywiadów, analizę źródeł archiwalnych, obserwację terenową, porządkowanie danych i przygotowanie raportu końcowego.

Efektom tych działań było stworzenie spójnego modelu młodzieżowego badania dziedzictwa. Model może być wykorzystywany w Polsce i w krajach partnerskich, zarówno przez młodzież, jak i przez osoby wspierające ją w pracy edukacyjnej. Uczestnicy są przygotowani do korzystania z różnych źródeł wiedzy: rozmów z mieszkańcami, fotografii, dokumentów, materiałów archiwalnych oraz obserwacji miejsc ważnych dla lokalnej tożsamości.

UP2YOUTH – democratic future in youth responsible hands

W 2025 roku FRDL Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji kontynuował realizację międzynarodowego projektu Erasmus+ „UP2YOUTH – democratic future in youth responsible hands”. Projekt rozwija nowe narzędzia pracy z młodzieżą w obszarze edukacji obywatelskiej i medialnej. Jego osi jest przygotowanie młodych ludzi do świadomego korzystania z mediów, rozpoznawania manipulacji, reagowania na dezinformację i uczestniczenia w życiu demokratycznym.

Empower Youth, Explore Stories – EYES
dziedzictwo lokalne jako przestrzeń aktywności młodzieży

Erasmus+

PRZEWODNIK
dziedzictwo jako narzędzie wspólnoty

REPOZYTORIUM
dobre praktyki edukacji o dziedzictwie

TOOLKIT
narzędzia dla młodzieży i mentorów

TRASY
kolejny etap: dziedzictwo w terenie

Metryczka projektu

Nazwa	Empower Youth, Explore Stories – EYES
Program	Erasmus+
Rola FRDL	uczestnik / partner projektu [DO WERYFIKACJI: rola formalna]
Charakter	międzynarodowy projekt edukacyjny łączący dziedzictwo lokalne, aktywność obywatelską i narzędzia cyfrowe
Odbiorcy	młodzież, mentorzy, edukatorzy, organizacje młodzieżowe, instytucje kultury i społeczności lokalne
Cel	wzmocnienie zaangażowania młodych ludzi przez poznanie, dokumentowanie i twórcze prezentowanie dziedzictwa kulturowego
Działania 2025	przewodnik o dziedzictwie lokalnym, repozytorium dobrych praktyk, zestaw narzędzi dla młodzieży i mentorów, model młodzieżowego badania dziedzictwa
Metody pracy	wyбір tematu, planowanie badań, wywiady, analiza źródeł archiwalnych, obserwacja terenowa, porządkowanie danych, raport końcowy
Kolejny etap	raporty z badań młodzieżowych, multimedialne trasy dziedzictwa, testowanie z lokalnymi społecznościami i upowszechnianie rezultatów
Do uzupełnienia	numer projektu, pełny okres realizacji, partnerzy, budżet / dofinansowanie, kraje partnerskie

EYES traktuje lokalne historie, miejsca pamięci i tradycje jako punkt wyjścia do badań, rozmowy międzypokoleniowej i obywatelskiego działania młodzieży.

FRDL • kwiecień 2025

Dla FRDL szczególnie ważne jest obywatelskie znaczenie projektu. EYES pokazuje, że młodzi ludzie mogą być nie tylko odbiorcami wiedzy o przeszłości, ale także jej badaczami, interpretatorami i ambasadorami. Dzięki pracy z lokalnymi historiami rozwijają uważność na otoczenie, umiejętność zadawania pytań, krytycznego myślenia, współpracy i prezentowania własnych wniosków.

Materiały przygotowane w 2025 roku tworzą podstawę do kolejnego etapu projektu, który obejmie opracowanie krajowych raportów z badań młodzieżowych, tworzenie modelowych i młodzieżowych tras dziedzictwa, rozwijanie narzędzi cyfrowych, testowanie rozwiązań z lokalnymi społecznościami oraz upowszechnianie rezultatów wśród edukatorów, instytucji kultury, organizacji młodzieżowych oraz samorządów.

W 2025 roku prace toczyły się dwutorowo. Pierwszy obszar obejmował wzmacnianie kompetencji kadry pracującej z młodzieżą. Zrealizowano trzy międzynarodowe szkolenia stacjonarne: w Sofii, Cēsis/Valmierze oraz Pradze. Dotyczyły one współczesnej edukacji obywatelskiej i medialnej, nawyków medialnych młodych ludzi, krytycznego myślenia, sprawdzania źródeł, rozpoznawania fake newsów, mowy nienawiści, trollingu oraz komunikacji w mediach społecznościowych.

W 2025 roku prace toczyły się dwutorowo. Pierwszy obszar obejmował wzmacnianie kompetencji kadry pracującej z młodzieżą. Zrealizowano trzy międzynarodowe szkolenia stacjonarne: w Sofii, Cēsis/Valmierze oraz Pradze. Dotyczyły one współczesnej edukacji obywatelskiej i medialnej, nawyków medialnych młodych ludzi, krytycznego myślenia, sprawdzania źródeł, rozpoznawania fake newsów, mowy nienawiści, trollingu oraz komunikacji w mediach społecznościowych.

Drugim obszarem była praca nad cyfrową grą edukacyjną UP2YOUTH. Szkolenia miały charakter nie tylko edukacyjny, ale też projektowy: doświadczenia partnerów i trenerów były bezpośrednio wykorzystywane przy tworzeniu mechanik grywalizacyjnych, modułów edukacyjnych, miniwyzwań i scenariuszy sytuacji decyzyjnych. Dzięki temu gra ma odpowiadać na realne problemy młodych użytkowników, a nie być wyłącznie materiałem szkoleniowym przeniesionym do formatu cyfrowego.

W roku sprawozdawczym opracowano i doprecyzowano dokumentację projektową gry. Objęła ona cele edukacyjne, strukturę rozgrywki, mechaniki punktacji, poziomy trudności, system osiągnięć oraz założenia dostępności zgodne ze standardem WCAG 2.1 AA. Przygotowano także wczesny prototyp, zawierający podstawową nawigację, interfejs użytkownika, system punktacji i przykładowe interakcje.

Równolegle rozwijano warstwę narracyjną i filmową. Przygotowano zarys sześciu interaktywnych scenariuszy, w których decyzje gracza prowadzą do różnych konsekwencji i zakończeń. Docelowo gra ma obejmować około 120 minut materiału wideo poświęconego m.in. fake newsom, manipulacji, trollingowi, mowie nienawiści, prawom człowieka i demokracji. W prace ekspercko-autorskie zaangażowano Łukasza Orbitowskiego, Sylwię Chutnik i Zośkę Papużankę.

UP2YOUTH
democratic future in youth responsible hands

Erasmus+

3
szkolenia
międzynarodowe

4
kraje
partnerstwa

6
scenariuszy
interaktywnych

120 min
materiału
wideo

Metryczka projektu

Nazwa	UP2YOUTH - democratic future in youth responsible hands
Ośrodek	FRDL Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji
Numer projektu	2024-1-PL01-KA220-YOU-000244279
Program	Erasmus+
Okres	01.09.2024-30.06.2027
Charakter	międzynarodowy projekt edukacyjny
Lider	Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Reguńskiego
Partnerzy	Vidzeme Planning Region, Lotwa: EDUcentrum, Czechy: Fondatsiya za reforma v mestnoto samoupravlenie, Bulgaria
Finansowanie	400 000 EUR, w tym 213 900 EUR dla FRDL
Odbiorcy	młodzież 18-26 lat, pracownicy młodzieżowi, edukatorzy, trenerzy, liderzy organizacji, lokalni i regionalni decydenci
Działania 2025	3 szkolenia międzynarodowe, dokumentacja gry, prototyp, założenia 6 scenariuszy interaktywnych, działania upowszechniające
Rezultaty	platforma UP2YOUTH, cyfrowa gra edukacyjna, 120 minut materiału wideo, 6 scenariuszy, 6 programów warsztatów

Projekt łączy edukację obywatelską, edukację medialną i język gry, aby młodzi ludzie uczyli się reagować na dezinformację, mowę nienawiści i manipulacje online.

Rok 2025 był etapem intensywnej pracy nad koncepcją, partnerstwem i prototypem gry. Projekt przeszedł od diagnozy i szkoleń do konkretnych rezultatów produkcyjnych: dokumentacji, scenariuszy, prototypu i założeń dostępności. Kolejny etap obejmie dalsze rozwijanie gry, testowanie rozwiązań z odbiorcami oraz upowszechnianie narzędzia wśród młodzieży, edukatorów i instytucji pracujących z młodymi ludźmi.

Prowadzono również działania informacyjne i promocyjne: projekt prezentowano na stronach internetowych organizacji partnerskich, w mediach społecznościowych oraz podczas spotkań środowiskowych i lokalnych. Działania te budowały rozpoznawalność UP2YOUTH i przygotowywały odbiorców na etap testowania oraz udostępnienia narzędzia.

#girlpower – Interactive stories of women who formed our lives

W 2025 roku FRDL Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji kontynuował realizację międzynarodowego projektu Erasmus+ „#girlpower – Interactive stories of women who formed our lives”. Projekt powstał z myślą o młodzieży szkolnej, nauczycielach i rodzicach, a jego celem było pokazanie roli kobiet w historii, nauce, kulturze, sporcie i życiu społecznym w sposób atrakcyjny dla młodych odbiorców.

Projekt odpowiadał na potrzebę wzmocnienia edukacji równościowej i przeciwdziałania stereotypom płciowym. Historie kobiet z krajów partnerskich zostały potraktowane jako punkt wyjścia do rozmowy o aspiracjach, sprawczości, odwadze, wyborach życiowych i udziale kobiet w kształtowaniu świata. Dzięki temu projekt nie ograniczał się do przekazywania wiedzy biograficznej, ale zachęcał do refleksji nad tym, kogo uznajemy za ważnego w historii i jakie wzorce pokazujemy młodym ludziom.

Najważniejszym rezultatem projektu było przygotowanie oraz uruchomienie platformy oraz aplikacji edukacyjnej Girlpower, dostępnej pod adresem girlpowerapp.com. Aplikacja prezentuje interaktywne historie 30 wybitnych kobiet z krajów partnerskich. W ramach projektu opracowano treści biograficzne, tłumaczenia na języki narodowe i język angielski, ilustracje, animacje oraz rozwiązania techniczne umożliwiające korzystanie z aplikacji przez młodych użytkowników.

W 2025 roku działania FRDL MISTiA koncentrowały się przede wszystkim na upowszechnianiu gotowego rezultatu. Prowadzono komunikację w mediach społecznościowych, informowano o aplikacji i prezentowano ją podczas spotkań projektowych, lokalnych i środowiskowych. Celem było dotarcie do szkół, bibliotek, nauczycieli i innych osób pracujących z młodzieżą, które mogą wykorzystywać aplikację jako nowoczesne narzędzie edukacyjne.

Projekt #girlpower pokazał, że edukacja równościowa może być prowadzona w sposób cyfrowy, angażujący i bliski doświadczeniom młodych ludzi. Interaktywna forma pozwala łączyć historię, kulturę, edukację obywatelską i kompetencje cyfrowe. Dla FRDL udział w projekcie był także częścią rozwijania międzynarodowej współpracy edukacyjnej oraz działań na rzecz równości i przeciwdziałania dyskryminacji.

VI ROZDZIAŁ

DZIAŁALNOŚĆ DORADCZA

VI ROZDZIAŁ

DZIAŁALNOŚĆ DORADCZA

W 2025 roku FRDL zrealizowała szeroki portfel usług doradczych dla jednostek samorządu terytorialnego, obejmujący łącznie 35 projektów na różnych etapach realizacji, z czego zdecydowana większość została zakończona w trakcie roku. Dominującą kategorią usług było opracowanie oraz aktualizacja strategii rozwoju gmin i strategii rozwiązywania problemów społecznych, co potwierdza silną specjalizację Fundacji w długofalowym planowaniu rozwoju lokalnego. Istotną grupę stanowiły także audyty oświatowe oraz analizy finansowe, wspierające JST w optymalizacji wydatków i racjonalizacji polityk publicznych. Uzupełnieniem oferty były raporty o stanie gmin, badania jakości życia mieszkańców oraz opracowania diagnostyczne i programowe, w tym dotyczące polityk społecznych i profilaktyki.

Usługi doradcze realizowane były przez ośrodki FRDL w różnych częściach kraju, przede wszystkim w województwie małopolskim, mazowieckim, śląskim i zachodniopomorskim. Warto podkreślić rosnące znaczenie projektów o charakterze partnerskim i międzygminnym, takich jak pełnienie roli operatora współpracy w ramach Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska. Fundacja angażowała się również w projekty o charakterze eksperckim i edukacyjnym, np. przygotowanie materiałów dla nauczycieli na poziomie regionalnym

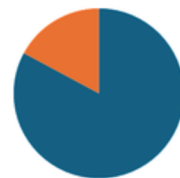
Tabela: Wykaz usług doradczych realizowanych przez FRDL w 2025 roku:

Lp.	Przedmiot usługi	Kategoria	Realizacja od	Realizacja do	Status	Ośrodek FRDL
1	Strategia Rozwoju Gminy Słubice	Strategie rozwoju gmin	2.10.2023	30.06.2025	Zrealizowane	Szczecin
2	Strategia Rozwoju Gminy Poronin do 2030 roku	Strategie rozwoju gmin	6.12.2023	15.10.2025	Zrealizowane	Kraków
3	Pełnienie roli operatora współpracy gmin tworzących Stowarzyszenie Otulina Podkrakowska	Partnerstwa i współpraca międzygminna	22.01.2024	31.12.2026	W realizacji	Kraków
4	Aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Zwoleń	Strategie rozwoju gmin	3.06.2024	31.08.2025	Zrealizowane	Warszawa
5	Strategia Rozwoju Gminy Słomniki do 2030 roku	Strategie rozwoju gmin	8.07.2024	28.08.2025	Zrealizowane	Kraków
6	Strategia Rozwoju Gminy Borzęcin do 2030 roku	Strategie rozwoju gmin	17.07.2024	30.04.2025	Zrealizowane	Kraków
7	Strategia Gminy Siemysł na lata 2025–2035	Strategie rozwoju gmin	5.09.2024	29.08.2025	Zrealizowane	Szczecin
8	Strategia Rozwoju Gminy Mieszkowice na lata 2025–2035	Strategie rozwoju gmin	17.09.2024	14.08.2025	Zrealizowane	Szczecin
9	Strategia Rozwoju Gminy Jabłonka do 2030 roku	Strategie rozwoju gmin	15.10.2024	25.08.2025	Zrealizowane	Kraków
10	Aktualizacja Strategii Gminy Lesznowola	Strategie rozwoju gmin	19.10.2024	11.12.2025	Zrealizowane	Warszawa

Lp	Przedmiot usługi	Kategoria	Realizacja od	Realizacja do	Status	Ośrodek FRDL
11	Strategia Rozwoju Gminy Czaplinek na lata 2025–2030	Strategie rozwoju gmin	31.10.2024	31.12.2025	Zrealizowane	Szczecin
12	Województwo Śląskie – przygotowanie treści merytorycznych do e-poradnika dla nauczycieli	Materiały eksperckie i edukacyjne	5.11.2024	31.01.2025	Zrealizowane	Katowice
13	Strategia Gminy Stepnica na lata 2025–2035	Strategie rozwoju gmin	6.12.2024	31.12.2025	Zrealizowane	Szczecin
14	Audyt oświaty w Gminie Jordanów	Audyty oświatowe i analizy finansowe	15.01.2025	15.03.2025	Zrealizowane	Kraków
15	Raport o stanie Gminy Police za rok 2024	Raporty o stanie gmin	29.01.2025	26.06.2025	Zrealizowane	Szczecin
16	Opracowanie procedury monitoringu oraz przeglądu i oceny Strategii Terytorialnej IT OPK	Diagnozy, procedury i programy	3.02.2025	31.03.2025	Zrealizowane	Kraków
17	Audyt oświaty Gminy Sztutowo	Audyty oświatowe i analizy finansowe	7.02.2025	30.04.2025	Zrealizowane	Gdańsk
18	Raport o stanie Gminy Goleniów za rok 2024	Raporty o stanie gmin	10.02.2025	25.06.2025	Zrealizowane	Szczecin
19	Audyt oświaty w Gminie Zdzeszowice	Audyty oświatowe i analizy finansowe	10.02.2025	9.05.2025	Zrealizowane	Kraków
20	Strategia Rozwoju Gminy Bochnia na lata 2026–2030	Strategie rozwoju gmin	27.02.2025	27.11.2025	Zrealizowane	Kraków
21	Strategia Rozwoju Gminy Goleniów na lata 2025-2035	Strategie rozwoju gmin	1.03.2025	30.06.2026	W realizacji	Szczecin
22	Strategia Rozwoju Gminy Wiśniowa do 2030 roku	Strategie rozwoju gmin	3.03.2025	14.01.2026	Zrealizowane	Kraków
23	Diagnoza problemów społecznych oraz Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Zielonki	Diagnozy, procedury i programy	24.03.2025	27.11.2025	Zrealizowane	Kraków
24	Strategia Rozwoju Gminy Trzciana do 2030 roku	Strategie rozwoju gmin	24.03.2025	31.12.2025	Zrealizowane	Kraków
25	Strategia Rozwoju Gminy Tomice do 2030 roku	Strategie rozwoju gmin	31.03.2025	13.10.2025	Zrealizowane	Kraków
26	Audyt optymalizacji dochodów i wydatków oświatowych oraz udzielania dotacji przez Miasto Łowicz	Audyty oświatowe i analizy finansowe	1.04.2025	31.12.2025	Zrealizowane	Łódź

Lp.	Przedmiot usługi	Kategoria	Realizacja od	Realizacja do	Status	Ośrodek FRDL
27	Badania jakości życia mieszkańców – Ogrodzieniec	Badania jakości życia mieszkańców	1.04.2025	30.08.2025	Zrealizowane	Katowice
28	Monitoring Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Chrzanów na lata 2024–2030 za rok 2024	Diagnozy, procedury i programy	8.05.2025	30.09.2025	Zrealizowane	Kraków
29	Badania jakości życia mieszkańców – Dąbrowa Górnicza	Badania jakości życia mieszkańców	2.06.2025	30.09.2025	Zrealizowane	Katowice
30	Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla Miasta Lęborka	Strategie rozwiązywania problemów społecznych	11.06.2025	31.12.2025	Zrealizowane	Gdańsk
31	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Zakopane na lata 2026-2030	Strategie rozwiązywania problemów społecznych	30.06.2025	19.12.2025	Zrealizowane	Kraków
32	Strategia Rozwoju Gminy Karlino do roku 2033	Strategie rozwoju gmin	22.09.2025	31.07.2026	W realizacji	Szczecin
33	Strategia Rozwoju Gminy Drwinia do 2030 roku	Strategie rozwoju gmin	26.09.2025	29.05.2026	W realizacji	Kraków
34	Strategia Rozwoju Gminy Biała do 2030 roku	Strategie rozwoju gmin	3.10.2025	6.04.2026	W realizacji	Kraków
35	Strategia Rozwoju Gminy Bukowina do 2030 roku	Strategie rozwoju gmin	13.10.2025	15.06.2026	W realizacji	Kraków

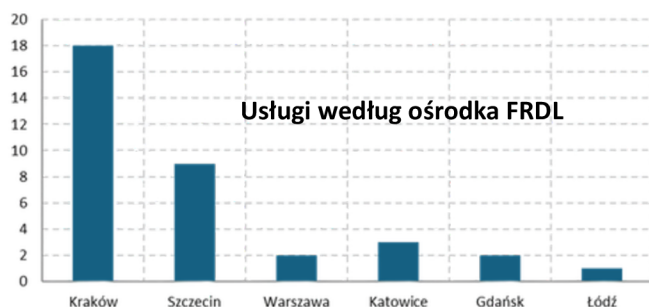
Status usług doradczych

■ Zrealizowane ■ W realizacji

Zdjęcie z prac nad Strategią Rozwoju Gminy Czaplonek na lata 2025-2034

VII ROZDZIAŁ

BADANIA, ANALIZY I UPOWSZECHNIANIE WIEDZY

VII ROZDZIAŁ **BADANIA, ANALIZY**

I UPOWSZECHNIANIE WIEDZY

Wprowadzenie

W 2025 roku Centrum Ekspertyzy Lokalnej FRDL kontynuowało działalność analityczno-ekspercką, rozwijając zróżnicowane portfolio publikacyjne obejmujące zarówno pogłębione analizy, krótsze komentarze eksperckie, teksty porównawcze dotyczące zagranicznych modeli samorządności, jak i praktyczne wpisy poradnikowe na Blogu Edukacji Samorządu Terytorialnego. Działalność ta wzmacniała pozycję FRDL jako think-tanku samorządowego, łączącego diagnozę aktualnych problemów jednostek samorządu terytorialnego z upowszechnianiem wiedzy użytecznej dla praktyków samorządowych.

Dobór tematów publikowanych w 2025 roku potwierdzał interdyscyplinarny charakter Centrum. Wśród podejmowanych zagadnień znalazły się kwestie finansów lokalnych, ochrony ludności, odporności wspólnot lokalnych, polityki mieszkaniowej, planowania przestrzennego, elektromobilności, transformacji energetycznej, zmian klimatu, cyfryzacji, cyberbezpieczeństwa, partycypacji mieszkańców oraz funkcjonowania organów gminy. CEL nie ograniczał się zatem do komentowania klasycznych problemów administracyjno-ustrojowych, ale obejmował także nowe wyzwania wpływające na codzienne funkcjonowanie wspólnot lokalnych.

1. Najważniejsze dane liczbowe

Obszar działalności	Liczba / zakres
Publikacje w trzech seriach CEL	31 tekstów
Analizy CELowe	9 tekstów
Opinie i komentarze FRDL	13 tekstów
Samorząd terytorialny na świecie	9 tekstów
Blog Edukacji Samorządu Terytorialnego	55 wpisów
Większe publikacje eksperckie	książka i ebook „Razem silniejsi” oraz raport „OZE jako szansa i wyzwanie dla lokalnych społeczności”

2. Regularne serie publikacyjne CEL

W ramach regularnych serii Centrum Ekspertyzy Lokalnej w 2025 roku ukazało się łącznie 31 tekstów. Publikacje zostały pogrupowane w trzy stałe cykle: „Analizy CELowe”, „Opinie i komentarze FRDL” oraz „Samorząd terytorialny na świecie”. Każda z tych serii pełniła odrębną funkcję w działalności eksperckiej Fundacji.

- „Analizy CELowe” zachowały charakter bardziej pogłębionych studiów eksperckich i diagnostycznych, obejmujących zarówno zagadnienia prawno-instytucjonalne, jak i tematy dotyczące klimatu, zdrowia publicznego, dziedzictwa kulturowego czy pozycji kluczowych grup zawodowych w administracji samorządowej.

- „Opinie i komentarze FRDL” odpowiadały na bieżące problemy praktyki samorządowej oraz zmiany prawne istotne dla JST. Seria miała charakter bardziej interwencyjny i komentatorski, a zarazem pozostawała mocno zakorzeniona w praktyce funkcjonowania samorządu.

- Seria „Samorząd terytorialny na świecie” kontynuowała funkcję komparatystyczną, prezentując zagraniczne modele samorządności, rozwiązania instytucjonalne i praktyki miejskie, które mogą stanowić punkt odniesienia dla polskiej debaty samorządowej.

2. 1. Analizy CELOWe

W 2025 roku opublikowano 9 Analiz CELOWych. Tematyka tej serii pokazywała szeroki zakres zainteresowań Centrum: od gospodarki wodnej, kontroli wewnętrznej i ochrony ludności, przez wynagrodzenia skarbników i rolę sekretarzy gmin, po zagadnienia związane z krajobrazem miast, nauką obywatelską, dziedzictwem kulturowym oraz wpływem zmiany klimatu na zdrowie publiczne.

W 2025 roku opublikowano 9 Analiz CELOWych. Tematyka tej serii pokazywała szeroki zakres zainteresowań Centrum: od gospodarki wodnej, kontroli wewnętrznej i ochrony ludności, przez wynagrodzenia skarbników i rolę sekretarzy gmin, po zagadnienia związane z krajobrazem miast, nauką obywatelską, dziedzictwem kulturowym oraz wpływem zmiany klimatu na zdrowie publiczne.

Nr	Tytuł
1/2025	Zadania organów samorządu terytorialnego w zakresie gospodarki wodnej
2/2025	Jak wieżowce zmieniają krajobraz współczesnych miast Polski?
3/2025	Nauka obywatelska w kontekście działalności samorządów i zaangażowania obywatelskiego
4/2025	Analiza poziomu wynagrodzeń skarbników jednostek samorządu terytorialnego
5/2025	Kontrola wewnętrzna w gminie
6/2025	Budowanie systemu ochrony ludności i obrony cywilnej na szczeblu gminy
7/2025	Ochrona i zarządzanie dziedzictwem kulturowym w programach współpracy jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi
8/2025	Sekretarz XXI wieku. (Nie)spełnione ambicje ustawodawcy i nowe-stare wyzwania dla sekretarzy polskich gmin
9/2025	Wpływ zmiany klimatu i zanieczyszczenia powietrza na zdrowie publiczne - wyzwania dla samorządów

2. 2. Opinie i komentarze FRDL

W 2025 roku w serii „Opinie i komentarze FRDL” ukazało się 13 tekstów. Seria ta koncentrowała się na bieżących zagadnieniach dotyczących funkcjonowania JST i wspólnot lokalnych, w tym na zmianach prawnych obowiązujących od 2025 roku, finansowaniu samorządów, ochronie ludności, elektromobilności, transporcie publicznym, polityce mieszkaniowej, miejskiej zielonej transformacji oraz szkoleniach radnych.

W odróżnieniu od pogłębionych Analiz CELOWych, Opinie i komentarze pełniły funkcję szybszej reakcji eksperckiej na aktualne problemy samorządowe. Teksty te pomagały interpretować nowe obowiązki oraz zmiany legislacyjne, a także wskazywały ich znaczenie dla praktyki działania administracji lokalnej i organów samorządowych.

Nr	Tytuł
1/2025	Organizacja systemu ostrzegania, alarmowania i powiadamiania ludności o zagrożeniach z perspektywy nowej ustawy o obronie cywilnej i ochronie ludności
2/2025	Który szczebel samorządu powinien organizować transport publiczny?
3/2025	Zmiany dotyczące jednostek samorządów terytorialnych od dnia 1 stycznia 2025 roku
4/2025	Nowe zasady finansowania jednostek samorządu terytorialnego od 2025 r.
5/2025	Odśnieżanie jako obowiązek zarządców dróg. Regulacje prawne i przegląd miejskich praktyk
6/2025	Zasady ustalania diet radnych jednostek samorządu terytorialnego i sołtysów sołectw
7/2025	Nowe zadania dla samorządów terytorialnych w zakresie elektromobilności i paliw alternatywnych
8/2025	Miejska zielona transformacja w świetle krajowego planu energetyczno-klimatycznego
9/2025	Tożsamość miasta w kreacji city branding
10/2025	Spółka komunalna jako podmiot ochrony ludności i obrony cywilnej
11/2025	Polityka mieszkaniowa gminy jako przejaw jej samodzielności na przykładzie gminnych programów mieszkaniowych z powolnym dojściem do prawa własności lokalu mieszkalnego
12/2025	Szkolenia radnych. Wiedza i kompetencje w służbie społeczności lokalnej
13/2025	Zmiany w nowym roku szkolnym 2025/2026 w kontekście zadań samorządów w zakresie bezpieczeństwa i zdrowia

2. 3. Samorząd terytorialny na świecie

Nr	Tytuł
1/2025	W kraju kwitnącej wiśni: samorząd terytorialny w Japonii
2/2025	Funkcjonowanie samorządu terytorialnego na Łotwie
3/2025	Integracja natury, tradycji i postępu technologicznego w miastach Japonii w dążeniu do zrównoważonego rozwoju miejskiego
4/2025	Cafe para todos. Jak Hiszpania podzieliła się, by pozostać jednością, czyli hiszpański model ustroju terytorialnego
5/2025	Sponge City - chiński sposób walki ze zmianami klimatycznymi
6/2025	Miliardy powodów dla niepodległości, czyli czemu hiszpański system fiskalny stał się motorem katalońskiego separatyzmu
7/2025	Globalna transformacja, lokalne napięcia: jak samorzady radzą sobie z kosztami i wyzwaniem energetycznej rewolucji?
8/2025	Samorząd lokalny w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej
9/2025	Doświadczenia jednostek samorządu terytorialnego w Stanach Zjednoczonych i w Polsce w zakresie cyberbezpieczeństwa

W 2025 roku w serii „Samorząd terytorialny na świecie” opublikowano 9 tekstów. Cykl zachował charakter porównawczy, prezentując zarówno systemy samorządowe wybranych państw, jak i przekrojowe zjawiska wpływające na funkcjonowanie miast i wspólnot lokalnych w różnych częściach świata.

Publikacje dotyczyły m.in. Japonii, Łotwy, Hiszpanii, Chin, Zjednoczonego Królestwa oraz Stanów Zjednoczonych. Ważnym elementem serii były także tematy przekrojowe, takie

jak transformacja energetyczna, napięcia fiskalne, cyberbezpieczeństwo czy model „sponge city”.

Dzięki temu seria wypełniała istotną funkcję edukacyjną i inspiracyjną, pokazując polskim samorządowcom międzynarodowe doświadczenia oraz różne modele reagowania na współczesne wyzwania lokalne.

3. BEST - Blog Edukacji Samorządu Terytorialnego

W 2025 roku kontynuowano rozwój Bloga Edukacji Samorządu Terytorialnego jako praktycznego kanału upowszechniania wiedzy skierowanego do pracowników administracji samorządowej, radnych oraz osób zaangażowanych w funkcjonowanie jednostek samorządu terytorialnego. W ramach BEST publikowane były krótkie komentarze, wyjaśnienia i porady eksperckie dotyczące bieżących problemów, z którymi na co dzień mierzą się urzędy, jednostki organizacyjne JST oraz osoby pełniące funkcje publiczne w samorządzie.

W 2025 roku na blogu ukazało się 55 wpisów. BEST zachował przede wszystkim charakter poradnikowy i operacyjny. Wpisy nie miały charakteru akademickiego opracowania, lecz stanowiły przystępne wyjaśnienia konkretnych problemów prawnych, organizacyjnych i proceduralnych. Dzięki temu blog uzupełniał działalność analityczną CEL o format bliższy codziennej praktyce samorządowej.

Analiza tematów poruszanych na blogu wskazuje, że w 2025 roku BEST był szczególnie silnie skoncentrowany na problemach pracy organów stanowiących, procedurach administracyjnych, zmianach legislacyjnych, finansach lokalnych, organizacji pracy urzędu, partycypacji mieszkańców oraz nowych obowiązkach JST w zakresie ochrony ludności i planowania przestrzennego.

Najsilniej zaznaczonym blokiem tematycznym były kwestie dotyczące radnych, rad i ustroju samorządu. Wpisy poświęcone tej problematyce odpowiadały na potrzebę wyjaśniania kompetencji organów stanowiących, roli radnych, relacji między kontrolą a nadzorem oraz znaczenia instrumentów takich jak wotum zaufania czy skarga na radnego. Widoczny był także nurt refleksji nad wzmocnieniem pozycji rad i sejmików oraz nad stabilnością lokalnego modelu ustrojowego.

Obszar tematyczny	Najważniejsze zagadnienia
Radni, rady i ustrój samorządu	pozycja radnych, praca organów stanowiących, wotum zaufania, kontrola i nadzór, jednostki pomocnicze gminy, silniejsze rady i sejmiki
Prawo administracyjne i procedury	informacja publiczna, opinia a uzgodnienie, zameldowanie i zamieszkiwanie, zamówienia publiczne, regulaminy lokalne
Zmiany legislacyjne i reformy samorządowe	dwukadencyjność organów wykonawczych, zmiany granic JST, projekty metropolitalne, samodzielność JST
Partycypacja i wspólnota lokalna	budżet obywatelski, fundusz sołecki, referendum lokalne, rady kobiet, młodzieżowe sejmiki województw
Finanse lokalne i gospodarka komunalna	PIT mieszkańców, taryfy wodne, uchwała budżetowa, bonifikaty mieszkaniowe, gospodarka środkami trwałymi
Kadry i sprawny urząd	nabór na stanowiska urzędnicze, zatrudnianie pracowników samorządowych, służba przygotowawcza, praktyki absolwenckie, organizacja czasu pracy
Planowanie przestrzenne i urbanistyka	MPZP na wnioski inwestora, Zintegrowane Plany Inwestycyjne, zasada dobrego sąsiedztwa
Bezpieczeństwo i ochrona ludności	ochrona ludności i obrona cywilna, budowle ochronne, miejsca schronienia, nowe obowiązki JST
Historia i idee samorządności	35 lat ustawy o samorządzie terytorialnym, tradycja konstytucyjna samorządu, subsydiarność i decentralizacja

Drugim istotnym obszarem były procedury administracyjne oraz praktyczne stosowanie prawa. Teksty dotyczące informacji publicznej, zamówień publicznych, regulaminów lokalnych, zameldowania czy relacji między opinią a uzgodnieniem miały charakter instruktażowy i porządkowały problemy występujące w codziennej pracy urzędów. Tego rodzaju wpisy pełniły funkcję szybkiego wsparcia merytorycznego dla administracji samorządowej.

W 2025 roku BEST podejmował także kwestie finansów lokalnych, gospodarki komunalnej, organizacji pracy urzędu, urbanistyki, ochrony ludności oraz ideowych podstaw samorządności. Tak szeroki zakres tematów potwierdzał, że blog stanowił platformę praktycznej edukacji samorządowej, odpowiadającą zarówno na bieżące zmiany prawa, jak i na stałe potrzeby kompetencyjne pracowników JST oraz radnych.

4. Inne publikacje eksperckie, raporty i badania

Poza regularnymi seriami publikacyjnymi Centrum Ekspertyzy Lokalnej oraz wpisami na Blogu Edukacji Samorządu Terytorialnego, w 2025 roku ukazały się także większe publikacje eksperckie. Szczególne znaczenie miały: książka i ebook „Razem silniejsi. Droga do wspólnoty w czasach wyzwań i kryzysów” oraz raport „OZE jako szansa i wyzwanie dla lokalnych społeczności”. Obie publikacje poszerzały działalność CEL o pogłębione opracowania dotyczące dwóch ważnych wyzwań lokalnych: odporności wspólnot oraz transformacji energetycznej.

4. 1. „Razem silniejsi. Droga do wspólnoty w czasach wyzwań i kryzysów”

Najważniejszą publikacją książkową była praca „Razem silniejsi. Droga do wspólnoty w czasach wyzwań i kryzysów”, wydana także jako ebook. Publikacja została przygotowana pod redakcją Magdaleny Dudkiewicz i Cezarego Trutkowskiego w ramach projektu „Building Bridges - Civic Capital in Local Communities”. Tematycznie wpisywała się w nurt działalności eksperckiej FRDL dotyczący kapitału społecznego, odporności wspólnot lokalnych, integracji oraz zdolności społeczności do reagowania na kryzysy.

Punktem odniesienia dla publikacji były doświadczenia ostatnich lat, w tym pandemia, kryzys energetyczny i kryzys humanitarny wywołany migracjami przymusowymi. Książka łączyła wymiar refleksyjny i praktyczny, pokazując, że wzmacnianie lokalnych więzi społecznych i zdolności do współpracy pozostaje jednym z kluczowych zadań współczesnej samorządności.

4. 2. „OZE jako szansa i wyzwanie dla lokalnych społeczności”

Drugą większą publikacją był raport „OZE jako szansa i wyzwanie dla lokalnych społeczności”, przygotowany we współpracy z Respect Energy. Publikacja miała charakter praktycznego przewodnika dla jednostek samorządu terytorialnego i mieszkańców, którzy stają wobec wyzwań związanych z transformacją energetyczną i lokalizacją inwestycji w odnawialne źródła energii.

Raport omawiał m.in. regulacje planistyczne, procesy lokalizacyjne, znaczenie akceptacji społecznej oraz potencjał ekonomiczny inwestycji OZE. Wpisywał się tym samym w szerszy nurt działań CEL dotyczących zielonej transformacji, polityki energetycznej, planowania przestrzennego i odporności lokalnej. Jego znaczenie polegało na połączeniu perspektywy strategicznej z praktycznymi rekomendacjami dla samorządów.

Ważne miejsce zajmowały również zagadnienia związane ze zmianami legislacyjnymi i reformami samorządowymi. Szczególnie widoczne były tematy dwukadencyjności organów wykonawczych, zmian granic gmin, projektów metropolitalnych oraz wzmocnienia samodzielności JST. BEST reagował w ten sposób na aktualne dyskusje ustrojowe, tłumacząc ich znaczenie dla praktyki samorządowej.

Wpisy dotyczące partycypacji mieszkańców i wspólnot lokalnych obejmowały takie instrumenty jak budżet obywatelski, fundusz sołecki, referendum lokalne, samorządowe rady kobiet czy młodzieżowe sejmiki województw. Pokazywało to, że blog nie ograniczał się wyłącznie do zagadnień urzędowych, ale obejmował także praktyczne narzędzia angażowania mieszkańców w sprawy lokalne.

4. 3. „Finansowanie organizacji pozarządowych przez JST – edycja III”

W 2025 roku FRDL, na zlecenie Narodowego Instytutu Wolności we współpracy z ARC Rynek i Opinia, zrealizowała badanie „Finansowanie organizacji pozarządowych przez jednostki samorządu terytorialnego – edycja III”. Badanie dotyczyło skali, form i mechanizmów finansowania organizacji pozarządowych przez jednostki samorządu terytorialnego w latach 2022-2024.

Celem badania było zebranie i uporządkowanie danych o tym, w jaki sposób jednostki samorządu terytorialnego planują, realizują i rozliczają finansowanie organizacji pozarządowych. Analiza objęła lata 2022-2024 oraz wszystkie szczeble samorządu: gminy, miasta na prawach powiatu, powiaty, województwa. Dane pozyskiwano z kilku źródeł: ankiety internetowej kierowanej do JST, analizy dokumentów publikowanych w Biuletynach Informacji Publicznej oraz formalnych wniosków o dostęp do informacji publicznej. Dzięki temu możliwe było przygotowanie jednego z najbardziej kompleksowych obrazów finansowej współpracy JST-NGO w Polsce.

Badanie pokazało, że współpraca finansowa JST z organizacjami pozarządowymi pozostaje ważnym mechanizmem realizacji lokalnych polityk publicznych. W skali kraju faktyczne wydatki JST na współpracę z NGO w ramach programów współpracy przekraczały 4 mld zł w latach 2022-2023, a w 2024 roku sięgnęły ponad 5 mld zł. Jednocześnie wyniki ujawniły duże zróżnicowanie między samorządami: część jednostek wydatkowała więcej, niż pierwotnie planowała, ale nadal występowały także samorządy, które nie realizowały zaplanowanych środków lub nie przewidywały ich wcale.

Istotnym elementem raportu była analiza dotacji przekazywanych organizacjom pozarządowym. W latach 2022-2024 rosta zarówno łączna wartość dotacji, jak i ich liczba. Oznacza to, że organizacje społeczne pozostają dla JST ważnym partnerem w wykonywaniu zadań publicznych, zwłaszcza w obszarach pomocy społecznej, wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, edukacji, kultury, sportu, ochrony zdrowia oraz działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Jednocześnie raport wskazał, że mniej środków kierowanych jest na działania dotyczące praw obywatelskich, edukacji obywatelskiej, poradnictwa obywatelskiego czy wzmocnienia demokracji lokalnej, choć są to obszary szczególnie istotne z punktu widzenia rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

Raport objął także tryby finansowania NGO oraz instytucjonalne formy współpracy samorządów z organizacjami. Analizowano m.in. otwarte konkursy ofert, tryby pozakonkursowe, zamówienia publiczne, wymaganie wkładów własnych, regranting, funkcjonowanie rad działalności pożytku publicznego, uchwał o inicjatywie lokalnej, centrów organizacji pozarządowych oraz stanowisk lub osób odpowiedzialnych za współpracę z NGO. Wyniki pokazały, że chociaż podstawowe mechanizmy finansowania są powszechnie stosowane, to bardziej zaawansowane i trwałe formy współpracy instytucjonalnej nadal wymagają wzmocnienia, zwłaszcza na poziomie gmin.

Wnioski z badania mają znaczenie nie tylko diagnostyczne, ale także praktyczne i rzecznicze. Raport wskazuje na potrzebę lepszego planowania współpracy JST z organizacjami społecznymi, większej stabilności finansowania, uproszczenia dostępu do środków dla mniejszych i lokalnych organizacji oraz ujednolicenia sprawozdawczości dotyczącej realizacji programów współpracy. Szczególnie ważna jest rekomendacja wzmocnienia długofalowych i instytucjonalnych form współpracy, tak aby relacje JST-NGO nie ograniczały się wyłącznie do corocznych konkursów, lecz stały się trwałym elementem lokalnych polityk publicznych.

Realizacja badania potwierdziła ekspercką rolę FRDL w analizowaniu relacji między samorządem terytorialnym a sektorem obywatelskim. Wyniki raportu stanowią ważne zaplecze merytoryczne dla dalszych działań Fundacji w obszarze współpracy lokalnej, wzmocnienia organizacji społecznych, rozwijania Kongresu Współpracy Lokalnej oraz formułowania rekomendacji dotyczących polityk publicznych wspierających społeczeństwo obywatelskie.

5. Podcast Samorządowy FRDL

W 2025 roku Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Reguńskiego kontynuowała rozwój Podcastu Samorządowego jako jednego z istotnych narzędzi popularyzacji wiedzy o samorządzie terytorialnym, demokracji lokalnej i funkcjonowaniu wspólnot samorządowych. Podcast stanowił uzupełnienie działalności analitycznej, eksperckiej i edukacyjnej FRDL, pozwalając na prezentowanie zagadnień samorządowych w formule rozmowy z praktykami, ekspertami, przedstawicielami środowisk akademickich, organizacji społecznych oraz osobami bezpośrednio zaangażowanymi w życie lokalne.

Znaczenie podcastu polegało przede wszystkim na tym, że umożliwiał on przenoszenie tematów obecnych w raportach, analizach, stanowiskach i debatach eksperckich do bardziej przystępnej formy komunikacji. Dzięki temu Fundacja mogła docierać nie tylko do osób zawodowo związanych z administracją publiczną, lecz także do radnych, liderów i liderów lokalnych, przedstawicieli organizacji społecznych, młodzieży oraz mieszkańców zainteresowanych sprawami publicznymi. W tym sensie Podcast Samorządowy wzmocnił misyjny charakter działalności FRDL, łącząc funkcję edukacyjną, popularyzatorską i ekspercką.

W 2025 roku opublikowano 25 odcinków Podcastu Samorządowego, obejmujących numery od 19 do 43. Zakres tematyczny rozmów był szeroki i odpowiadał najważniejszym zagadnieniom debaty o samorządzie terytorialnym w Polsce. Podejmowano zarówno kwestie ustrojowe oraz systemowe, takie jak reforma metropolitalna, dwukadencyjność organów wykonawczych gmin, pozycja rad miast czy kondycja demokracji lokalnej, jak również tematy praktyczne, dotyczące codziennego działania JST: gospodarki odpadami, informacji publicznej, integracji cudzoziemców, przestrzeni wspólnych, polityki społecznej powiatów oraz funkcjonowania urzędów stanu cywilnego.

Szczególnie istotnym wątkiem 2025 roku była refleksja nad 35-leciem odrodzonego samorządu terytorialnego w Polsce. W kilku odcinkach podjęto próbę podsumowania dorobku reformy samorządowej, wskazania jej najważniejszych osiągnięć oraz nazwania problemów wymagających dalszej debaty i zmian systemowych.

Podcast był również miejscem prezentowania zagadnień prawnych i ustrojowych w sposób przystępny dla praktyków samorządowych. W odcinkach poświęconych dostępowi do informacji publicznej, skargom, wnioskowi i petycjom, dwukadencyjności wójtów, burmistrzów i prezydentów miast czy wyrokowi TSUE dotyczącemu transkrypcji aktów małżeństwa omawiano problemy, z którymi na co dzień mierzą się jednostki samorządu terytorialnego, radni oraz mieszkańcy korzystający z przysługujących im praw. Dobór tematów pokazywał, że sprawne funkcjonowanie samorządu wymaga zarówno znajomości prawa, jak i rozumienia społecznego kontekstu jego stosowania.

Ważną grupę tematów stanowiły finanse samorządowe oraz zdolność JST do wykonywania zadań publicznych. Szczególne znaczenie miał odcinek poświęcony nowej ustawie o dochodach JST, w którym uczestniczyli eksperci i praktycy zajmujący się finansami lokalnymi, w tym przedstawiciele regionalnych izb obrachunkowych, skarbników, parlamentu oraz strony samorządowej. Dyskusja finansowa została wpisana w szerszy kontekst samodzielności samorządu, relacji między zadaniami a dochodami oraz możliwości prowadzenia lokalnych polityk publicznych odpowiadających na potrzeby mieszkańców.

W 2025 roku wyraźnie obecne były także zagadnienia metropolitalne i przestrzenne. Odcinki poświęcone aglomeracji podwarszawskiej, zielonym pierścieniom oraz reformie metropolitalnej pokazywały, że współczesne problemy samorządowe coraz częściej przekraczają granice pojedynczych gmin. Rozmowy dotyczyły między innymi presji urbanizacyjnej wokół dużych miast, ochrony terenów zielonych, koordynacji polityk publicznych w obszarach funkcjonalnych oraz możliwych kierunków zmian legislacyjnych dotyczących metropolii.

Istotnym obszarem tematycznym były również usługi publiczne i codzienne problemy mieszkańców. Podcast podejmował między innymi temat gospodarki odpadami komunalnymi, integracji cudzoziemców, polityki społecznej powiatów, zanieczyszczenia światłem, przestrzeni wspólnych oraz lokalnych form aktywności społecznej. Dzięki temu cykl nie ograniczał się do refleksji ustrojowej, lecz pokazywał samorząd jako instytucję najbliższą mieszkańcom, odpowiedzialną za jakość życia, sprawność usług, przestrzeń publiczną, wsparcie społeczne i integrację lokalną.

Wyraźnym motywem 2025 roku była aktywizacja młodzieży i edukacja obywatelska młodego pokolenia. W kilku odcinkach omówiono funkcjonowanie młodzieżowych rad, rolę Młodzieżowego Sejmiku Województwa Mazowieckiego, drogę od aktywności w młodzieżowej radzie do mandatu w radzie gminy oraz zasady dobrej współpracy samorządów z młodymi mieszkańcami. Ten blok tematyczny pokazywał samorząd nie tylko jako strukturę administracyjną, ale również jako szkołę obywatelstwa, odpowiedzialności i zaangażowania publicznego.

Podsumowując, w 2025 roku Podcast Samorządowy FRDL był ważnym elementem działalności merytorycznej i popularyzatorskiej Fundacji. Cykl 25 odcinków objął szerokie spektrum zagadnień: od finansów JST, metropolii i reform ustrojowych, przez informację publiczną, gospodarkę odpadami, integrację cudzoziemców, politykę społeczną i przestrzeń publiczną, po młodzieżowe rady, aktywność obywatelską i edukację młodych liderów. Podcast wzmacniał debatę o samorządzie, dokumentował aktualne problemy wspólnot lokalnych i tworzył platformę wymiany doświadczeń między ekspertami, praktykami i przedstawicielami lokalnych środowisk.

Dobór gości Podcastu Samorządowego potwierdzał ekspercki, zarazem praktyczny charakter tego formatu. W rozmowach uczestniczyli przedstawiciele środowisk akademickich, organizacji samorządowych, administracji lokalnej, organizacji społecznych, mediów lokalnych oraz praktycy pracy z mieszkańcami. Pozwalało to prezentować różne perspektywy: naukową, prawną, finansową, obywatelską, społeczną i zarządczą. W rezultacie podcast tworzył przestrzeń wymiany doświadczeń między ekspertami a praktykami oraz między poziomem lokalnym a ogólnopolską debatą o przyszłości samorządności.

Podcast Samorządowy miał w 2025 roku charakter nie tylko informacyjny, ale także formacyjny. Rozmowy prowadzone w jego ramach służyły budowaniu świadomości obywatelskiej, pokazywaniu znaczenia instytucji samorządowych oraz wzmacnianiu przekonania, że lokalna demokracja wymaga wiedzy, współpracy i aktywnego udziału mieszkańców. Cykl wpisywał się tym samym w szerszą działalność FRDL jako organizacji wspierającej rozwój samorządności, kompetencji lokalnych kadr oraz świadomych, aktywnych wspólnot lokalnych.

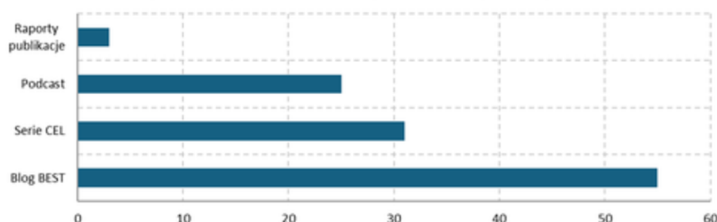
Nr	Tytuł odcinka	Rozmówca / rozmówcy	Główna tematyka
19	Nowy rok w Raszynie	Bogumiła Stepińska-Gniadek, Wójt Gminy Raszyn	Wyzwania gminy podwarszawskiej, presja rozwojowa związana z sąsiedztwem Warszawy, wielokulturowość lokalnej wspólnoty.
20	Gdzie kończy się dostęp do informacji publicznej?	mec. Joanna Martyniuk-Placha	Granice prawa do informacji publicznej, kontrola obywatelska, praktyka orzecznicza i problem możliwego nadużywania prawa.
21	Aglomeracja Podwarszawska - wyzwania i problemy	Piotr Kandyba, poseł, przewodniczący Parlamentarnego Zespołu ds. Rozwoju Aglomeracji Podwarszawskiej	Rozwój gmin wokół Warszawy, wyzwania komunikacyjne, logistyczne i prawne oraz perspektywa ustawy metropolitalnej.
22	Czy zielone pierścienie mogą uratować polskie miasta?	Małgorzata Chojecka i Agnieszka Gawron-Smater, inicjatywa Zielony Pierścień Warszawy	Ochrona terenów zielonych, przeciwdziałanie chaotycznej urbanizacji, planowanie przestrzenne i zielone pierścienie wokół miast.
23	Jak działają przestrzenie wspólne?	Marzena Engel, Centrum Animacji Społecznej BAZA	Aktywizacja mieszkańców, działania sąsiedzkie, zagospodarowanie przestrzeni lokalnej i współpraca z grupami nieformalnymi.
24	Nowa ustawa o dochodach JST - czy o to nam chodzi?	panel ekspercki: prof. Krzysztof Surówka, Ewa Czołpińska, Małgorzata Kern, Kazimierz Kleina, Michał Krawczyk, Marek Wójcik	Finanse samorządowe, dochody JST, samodzielność finansowa i konsekwencje zmian legislacyjnych dla jednostek samorządu terytorialnego.
25	Samorząd po 35 latach. Jak zmienić system, aby był bliżej obywateli?	prof. Anna Wojciuk, Uniwersytet Warszawski	Kondycja samorządu po 35 latach, deficyty demokracji, lokalna sprawczość i potrzeba większej swobody kształtowania polityk publicznych.
26	Jak samorząd terytorialny zmienił Polskę?	prof. Irena Lipowicz	35-lecie reformy samorządowej, znaczenie przełomu 1990 roku, dorobek decentralizacji i doświadczenia współtwórców reform.
27	Jak gminy gospodarują śmieciami?	mec. Maciej Kielbus	System gospodarki odpadami komunalnymi, segregacja, opłaty, obowiązki mieszkańców i spodziewane zmiany prawne.
28	Dlaczego polskie gminy potrzebują centrów integracji cudzoziemców?	ks. Arkadiusz Lechowski, Centrum Służby Rodzinie w Łodzi	Integracja cudzoziemców, lokalne wsparcie adaptacyjne, nauka języka, pomoc prawna, psychologiczna i informacyjna.
29	Co trzeba zmienić w samorządzie po 35 latach?	przedstawiciele organizacji społecznych zaangażowanych w debatę o samorządności	Wspólne stanowisko organizacji społecznych, potrzeba ogólnopolskiej debaty o przyszłości samorządu i zmianach systemowych.
30	Co wyniki wyborów prezydenckich mówią o demokracji lokalnej?	prof. Adam Gendźwił, Uniwersytet Warszawski	Polaryzacja społeczna, kondycja demokracji lokalnej, relacje między podziałami ogólnokrajowymi a funkcjonowaniem wspólnot lokalnych.
31	Jak tworzyć i reformować metropolie w Polsce?	dr hab. Jakub Szlachetko	Modele metropolitalne, związki metropolitalne, kulisy reform miejskich struktur i wyzwania zarządzania metropoliami.
32	Narodowy Instytut Samorządu Terytorialnego wobec wyzwań polskiej samorządności	prof. dr hab. Paweł Swianiewicz, dyrektor NIST	Rola NIST, badania nad samorządem, kondycja finansowa JST, decentralizacja oraz wsparcie eksperckie dla władz lokalnych.
33	Co dalej z dwukadencyjnością wójtów, burmistrzów i prezydentów miast?	Andrzej Andrysiak	Debata o zniesieniu dwukadencyjności, wolność wyborcza, mechanizmy zabezpieczające demokrację lokalną i praktyka polityczna.
34	Polityka społeczna a przyszłość samorządu powiatowego	Shivan Fate, starosta policki	Rola powiatów, polityka społeczna, codzienne wyzwania starosty, wsparcie mieszkańców i budowanie wspólnot lokalnych.
35	Młodzieżowe rady, czyli szkoła samorządności	dr Aneta Kowalewska, Związek Gmin Wiejskich RP	Podstawy prawne i praktyka działania młodzieżowych rad, statut, nabór, współpraca z radą gminy i organem wykonawczym.
36	Zanieczyszczenie światłem. Co mogą zrobić samorządy?	dr Katarzyna Szlachetko, Uniwersytet Gdański	Skutki nadmiernego oświetlenia, zdrowie, ochrona środowiska, regulacje prawne i działania lokalnych władz.
37	Czy dwukadencyjność wójtów, burmistrzów, prezydentów miast jest zgodna z konstytucją?	dr hab. Sławomira Patyra, UMCS	Konstytucyjne podstawy limitów kadencji, wpływ dwukadencyjności na samorządność i skutki dla demokracji lokalnej.

38	Z rady młodzieżowej do rady dorosłej	Jan Waligóra, radny Rady Gminy Stare Babice	Droga od aktywności w młodzieżowej radzie do mandatu radnego, pierwsze doświadczenia w radzie gminy i reprezentacja młodych.
39	Skargi, wnioski i petycje - czy mają sens?	dr Jarosław Dolny	Prawa obywatelskie, wpływ mieszkańców na sprawy publiczne, zasady korzystania ze skarg, wniosków i petycji.
40	Jak zmieniała się pozycja rad miasta przez 35 lat	Andrzej Dec	Ewolucja rad miast od 1990 roku, relacje z organami wykonawczymi, konflikty, współpraca i rola przewodniczącego rady.
41	Wyrok TSUE ws. transkrypcji aktów małżeństwa a praktyka Urzędów Stanu Cywilnego	adv. Paweł Knut	Skutki wyroku TSUE dla praktyki USC, rejestracja małżeństw zawartych za granicą, standardy prawa unijnego i praw obywatelskich.
42	Głos młodych z Mazowsza	Kamila Wnuk, przewodnicząca Młodzieżowego Sejmiku Województwa Mazowieckiego	Rola młodzieżowego sejmiku, współpraca młodzieży z samorządem województwa, transport, zdrowie psychiczne, klimat i wpływ młodych.
43	Jak współpracować z młodzieżowymi radami?	Paweł Werbowy, trener, konsultant, animator działań społecznych	Praktyka współpracy z młodzieżą, współdecydowanie, budowanie zaufania, wspólne projekty, konsultacje i podtrzymywanie aktywności.

WNIOSKI

W 2025 roku działalność ekspercka FRDL wykraczała poza klasyczne formy publikacyjne i badawcze, obejmując również upowszechnianie wiedzy w formule podcastu, co pozwalało docierać z tematyką samorządową do szerszych grup odbiorców i wzmacniać publiczną debatę o demokracji lokalnej.

FRDL jako zaplecze wiedzy samorządowej w 2025 r.

Szczególne znaczenie miało utrzymanie równowagi między publikacjami pogłębionymi i praktycznymi. Analizy CELowe i większe publikacje eksperckie wzmacniały wymiar badawczy i diagnostyczny Centrum, natomiast Opinie i komentarze oraz BEST odpowiadały na bieżące potrzeby środowiska samorządowego. Seria „Samorząd terytorialny na świecie” dostarczała natomiast perspektywy porównawczej, umożliwiając odniesienie polskich problemów samorządowych do doświadczeń innych państw.

Rok 2025 można zatem opisać jako okres dalszej instytucjonalizacji i profesjonalizacji działalności publikacyjnej CEL. Centrum umacniało swoją rolę jako zaplecze analityczno-eksperskie FRDL, wspierające debatę o przyszłości samorządu terytorialnego, funkcjonowaniu wspólnot lokalnych oraz praktycznych problemach codziennej pracy administracji samorządowej.

VIII ROZDZIAŁ

NAGRODY I KONKURSY

Nagroda im. Jerzego Regulskiego

W 2025 roku Nagrody im. Jerzego Regulskiego wręczono 13 czerwca na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego. Uroczystości towarzyszyła konferencja „Samorząd terytorialny na niepewne czasy”, zorganizowana przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego, Uniwersytet Łódzki oraz Towarzystwo Urbanistów Polskich.

Wydarzenie odbyło się w roku szczególnym – 35 lat po rozpoczęciu reformy samorządowej, której Profesor Jerzy Regulski był jednym z głównych twórców. Ten jubileusz stał się naturalnym punktem odniesienia dla dyskusji o dorobku polskiego samorządu, ale także o wyzwaniach, które stoją przed nim dziś. Podczas konferencji rozmawiano m.in. o finansach samorządowych i planowaniu przestrzennym, czyli dwóch obszarach szczególnie ważnych dla stabilności, samodzielności oraz sprawczości jednostek samorządu terytorialnego.

Nagroda im. Jerzego Regulskiego została ustanowiona w 2016 roku przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej i Towarzystwo Urbanistów Polskich. Jej celem jest wyróżnianie osób i inicjatyw, które w szczególny sposób przyczyniają się do rozwoju samorządności terytorialnej oraz kreowania ładu przestrzennego zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Nagroda odwołuje się bezpośrednio do dziedzictwa Profesora Regulskiego – reformatora, urbanisty i współtwórcy odrodzonego samorządu terytorialnego w Polsce.

W kategorii „Wzmacnianie samorządności terytorialnej” nagrodę główną otrzymał Adam Struzik, Marszałek Województwa Mazowieckiego, wyróżniony za wieloletnią aktywność samorządową na rzecz rozwoju regionu i poprawy jakości życia mieszkańców Mazowsza. Wyróżnienie w tej kategorii przyznano Andrzejowi Lubiątkowskiemu z Towarzystwa Urbanistów Polskich, Oddział Warszawa, za wdrażanie idei współpracy samorządów terytorialnych oraz tworzenie służących temu struktur organizacyjnych.

Nagrodę Specjalną otrzymała prof. Irena Lipowicz – była Rzeczniczka Praw Obywatelskich, ambasadorka RP w Austrii, posłanka na Sejm I, II i III kadencji oraz przewodnicząca sejmowej Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej. Kapituła doceniła jej znaczący wkład w reformę samorządową, w tym współtworzenie reformy z 1999 roku i reaktywację samorządu powiatowego.

W kategorii „Kreowanie ładu przestrzennego zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju” nagrodę otrzymali Robert Warsza, Aneta Tomczak i Danuta Lipińska za opracowanie „Katalogu Lokalnych Form Architektonicznych”, przygotowanego w ramach Audytu Krajobrazowego Województwa Łódzkiego.

RANKING GMIN DOLNEGO ŚLĄSKA

27 listopada 2025 roku odbyła się gala V edycji Rankingu Gmin Dolnego Śląska. Ranking jest inicjatywą realizowaną przez regionalne ośrodki Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego, której celem jest wyłonienie i promocja gmin wyróżniających się poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego oraz skutecznością w stosowaniu dobrych praktyk zarządzania lokalnego

Partnerem merytorycznym Rankingu Gmin Dolnego Śląska 2025 był **Urząd Statystyczny we Wrocławiu**. Założenia metodologiczne zostały wypracowane przez FRDL w konsultacji z Głównym Urzędem Statystycznym. Ocena gmin została oparta na zestawie syntetycznych wskaźników obejmujących cztery obszary: rozwój ekonomiczny, rozwój społeczny, ochronę środowiska oraz rozwój administracji i praktyk zarządzania. Tak przyjęta metodologia pozwala spojrzeć na rozwój lokalny nie tylko przez pryzmat finansów, lecz także jakości życia mieszkańców, aktywności społecznej, zarządzania przestrzenią i usług publicznych.

W kategorii gmin do 20 tys. mieszkańców pierwsze miejsce zajęła Gmina Jerzmanowa, kolejne miejsca przypadły gminom: Grębocice, Wisznia Mała, Polanica-Zdrój oraz Radwanice. W kategorii gmin powyżej 20 tys. mieszkańców zwyciężyła Gmina Kobierzyce, przed gminami: Czernica, Miękinia, Długoleka i Kąty Wrocławskie. Kobierzyce zostały również zwycięzcą całego Rankingu Gmin Dolnego Śląska 2025.

W ramach rankingu wskazano także liderów powiatowych, wyróżniając najlepsze gminy w 26 powiatach Dolnego Śląska. Dzięki temu zestawienie pokazało nie tylko czołówkę regionu, ale także lokalnych liderów rozwoju w poszczególnych częściach województwa.

Laureaci Rankingu Gmin Dolnego Śląska 2025

V edycja | Gala: 27 listopada 2025 | Wrocław

Partner merytoryczny: Urząd Statystyczny we Wrocławiu

Zwycięzca całego rankingu: Kobierzyce

Kategoria	I miejsce	II miejsce	III miejsce	IV miejsce	V miejsce
Gmina do 20 tys. mieszkańców	Jerzmanowa	Grębocice	Wisznia Mała	Polanica-Zdrój	Radwanice
Gmina powyżej 20 tys. mieszkańców	Kobierzyce	Czernica	Miękinia	Długoleka	Kąty Wrocławskie

Liderzy powiatowi: wyróżniono najlepsze gminy w 26 powiatach Dolnego Śląska.

Ranking Gmin Dolnego Śląska pełni ważną funkcję promocyjną i edukacyjną. Pozwala prezentować samorządy osiągnące najlepsze wyniki, wzmacnia pozytywną konkurencję między gminami oraz tworzy punkt odniesienia do rozmowy o kierunkach rozwoju regionu. Jest również narzędziem upowszechniania danych publicznych i pokazywania, że dobre zarządzanie lokalne można analizować w sposób porównywalny, przejrzysty i oparty na faktach.

RANKING GMIN WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

12 grudnia 2025 roku w Młynach Rothera w Bydgoszczy odbyło się ogłoszenie wyników Rankingu Gmin Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2025. Wydarzenie zostało zorganizowane przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego we współpracy z **Urzędem Statystycznym w Bydgoszczy** oraz Głównym Urzędem Statystycznym. Partnerem rankingu był Bank Gospodarstwa Krajowego, a wydarzenie odbyło się pod patronatem Wojewody Kujawsko-Pomorskiego.

Ranking służył wyróżnieniu samorządów osiągających najlepsze wyniki rozwojowe oraz promocji dobrych praktyk zarządzania lokalnego. Zestawienie pozwala pokazać gminy, które wyróżniają się nie tylko dynamiką rozwoju, ale także jakością działań w obszarach społecznych, ekonomicznych, środowiskowych i administracyjnych.

Liderami Województwa Kujawsko-Pomorskiego zostały: Gmina Osielesko, Gmina Białe Błota oraz Gmina Cekcyn. W kategorii gmin miejskich wyróżniono Miasto Ciechocinek, Miasto Kowal i Miasto Radziejów. W kategorii gmin miejsko-wiejskich najwyżej oceniono Gminę Świecie, Gminę Brześć Kujawski, Gminę Barcin, Gminę Pruszcz i Gminę Koronowo. W kategorii gmin wiejskich pierwsze miejsca zajęły: Gmina Osielesko, Gmina Białe Błota, Gmina Cekcyn, Gmina Nowa Wieś Wielka oraz Gmina Brodnica.

W rankingu wskazano także liderów miejskich obszarów funkcjonalnych: Gminę Osielesko w MOF Bydgoszczy, Gminę Łubianka w MOF Torunia, Gminę Brześć Kujawski w MOF Włocławka, Gminę Grudziądz w MOF Grudziądz oraz Gminę Inowrocław w MOF Inowrocławia. Dodatkowo wyróżniono liderów powiatowych oraz liderów w obszarach rozwoju ekonomicznego, społecznego, ochrony środowiska, rozwoju administracji i praktyki zarządzania, a także aktywnej współpracy i działalności na rzecz samorządu w województwie.

Ranking pełni ważną funkcję promocyjną i edukacyjną. Pokazuje lokalnych liderów rozwoju, wzmacnia pozytywną konkurencję między samorządami i pozwala prezentować osiągnięcia gmin w oparciu o dane publiczne oraz porównywalne kryteria.

RANKING GMIN WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

1 grudnia 2025 roku w zabytkowych wnętrzach Pałacu rodziny Poznańskich w Łodzi odbyła się gala V edycji Rankingu Gmin Województwa łódzkiego. Wydarzenie zgromadziło przedstawicieli samorządów, ekspertów oraz partnerów instytucjonalnych. Celem rankingu było wyłonienie i promocja gmin wyróżniających się pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego oraz skuteczności w odpowiadaniu na potrzeby mieszkańców i inwestorów.

Ranking organizowany przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego – **Centrum Szkoleniowe w Łodzi**

Laureaci rankingu 2025 Województwo kujawsko-pomorskie

Gala: 12 grudnia 2025 Bydgoszcz

Partnerzy merytoryczni: Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, Główny Urząd Statystyczny

Liderzy województwa: Osielesko, Białe Błota, Cekcyn

Kategoria	I miejsce	II miejsce	III miejsce	IV miejsce	V miejsce
Liderzy województwa	Osielesko	Białe Błota	Cekcyn	—	—
Gminy miejskie	Miasto Ciechocinek	Miasto Kowal	Miasto Radziejów	—	—
Gminy miejsko-wiejskie	Świecie	Brześć Kujawski	Barcin	Pruszcz	Koronowo
Gminy wiejskie	Osielesko	Białe Błota	Cekcyn	Nowa Wieś Wielka	Brodnica

Liderzy MOF: Osielesko, Łubianka, Brześć Kujawski, Grudziądz, Inowrocław.
Wskazano także liderów powiatowych oraz liderów tematycznych.

powstaje na podstawie obiektywnych danych statystycznych. W 2025 roku partnerami merytorycznymi byli **Główny Urząd Statystyczny oraz Urząd Statystyczny w Łodzi**. Wydarzenie objęli patronatem honorowym Marszałek Województwa łódzkiego, Wojewoda łódzki, Regionalna Izba Obrachunkowa w Łodzi oraz Samorządowe Kolegium Odwoławcze w Łodzi. Partnerami biznesowymi byli Bank Gospodarstwa Krajowego, Łódzka Specjalna Strefa Ekonomiczna oraz Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A.

W gali uczestniczyło ponad 100 osób. W kategorii gmin pozaaglomeracyjnych miejskich zwyciężyło Miasto Konstantynów Łódzki, przed Miastem Sieradz i Miastem Bełchatów. W kategorii gmin pozaaglomeracyjnych miejsko-wiejskich pierwsze miejsce zajęła Gmina Rzgów, kolejne Gmina Lutomiersk i Gmina Stryków. W kategorii gmin pozaaglomeracyjnych wiejskich najlepsza okazała się Gmina Kleszczów, przed Gminą Nowosolna i Gminą Pabianice.

Ranking Gmin Województwa Łódzkiego 2025

V edycja | Gala: 1 grudnia 2025 | Łódź

Kategoria	I miejsce	II miejsce	III miejsce
Gminy pozaaglomeracyjne miejskie	Miasto Konstantynów Łódzki	Miasto Sieradz	Miasto Bełchatów
Gminy pozaaglomeracyjne miejsko-wiejskie	Gmina Rzgów	Gmina Lutomiersk	Gmina Stryków
Gminy pozaaglomeracyjne wiejskie	Gmina Kleszczów	Gmina Nowosolna	Gmina Pabianice

Partnerzy merytoryczni: Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Łodzi

Ranking pokazał, że rozwój lokalny ma bardzo konkretne adresy, a więc gminy, które konsekwentnie inwestują w jakość życia, sprawne zarządzanie i współpracę z mieszkańcami. Dla FRDL wydarzenie było także okazją do wzmacniania relacji z samorządami regionu i promowania kultury podejmowania decyzji w oparciu o dane.

RANKING GMIN WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

W 2025 roku Regionalny Ośrodek FRDL w Lublinie, we współpracy z Urzędem Statystycznym w Lublinie, zrealizował IX edycję Rankingu Gmin Lubelszczyzny. Oficjalne ogłoszenie wyników odbyło się 15 stycznia 2026 roku podczas gali w Janowskim Ośrodku Kultury w Janowie Lubelskim. Ranking obejmował gminy województwa lubelskiego, z wyłączeniem miast na prawach powiatu, a jego celem było wskazanie samorządów wyróżniających się poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego.

Liderem Województwa Lubelskiego została Gmina Głusk, która zwyciężyła również w kategorii gmin wiejskich. W tej kategorii kolejne miejsca zajęły: Gmina Puchaczów, Gmina Wisznice, Gmina Biała Podlaska oraz Gmina Stoczek Łukowski. Wśród gmin miejsko-wiejskich najwyżej oceniono Gminę Nałęczów, przed Gminą Piaski, Gminą Kock, Gminą Janów Lubelski i Gminą Czemierniki. W kategorii gmin miejskich zwyciężyło Miasto Biłgoraj, a kolejne miejsca zajęły: Miasto Stoczek Łukowski, Miasto Świdnik, Miasto Łuków i Miasto Lubartów

Metodologia rankingu opierała się na syntetycznym wskaźniku rankingowym, wyliczonym na podstawie 25 wskaźników opisujących m.in. potencjał, aktywność oraz wyniki osiągnięte przez gminy w sferze gospodarczej i społecznej. Dzięki temu zestawienie nie miało charakteru uznaniowego, lecz porównawczy – opartego na danych statystycznych i mierzalnych efektach lokalnego zarządzania.

Laureaci Rankingu Gmin Lubelszczyzny 2025

IX edycja | 15 stycznia 2026 | Janów Lubelski

Partner merytoryczny: Urząd Statystyczny w Lublinie

Lider województwa: Gmina Głusk

Kategoria	I miejsce	II miejsce	III miejsce	IV miejsce	V miejsce
Lider województwa	Głusk	—	—	—	—
Gminy wiejskie	Głusk	Puchaczów	Wisznice	Biała Podlaska	Stoczek Łukowski
Gminy miejsko-wiejskie	Nałęczów	Piaski	Kock	Janów Lubelski	Czemierniki
Gminy miejskie	Biłgoraj	Stoczek Łukowski	Świdnik	Łuków	Lubartów

Liderzy powiatowi: wskazano 20 liderów powiatowych.

Ranking oparto na syntetycznym wskaźniku złożonym z 25 wskaźników.

RANKING GMIN WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

10 grudnia 2025 roku w Lubrzy odbyła się gala Rankingu Gmin Województwa Lubuskiego 2025. Ranking realizowany był przez FRDL Ośrodek Regionalny w Zielonej Górze we współpracy z Głównym Urzędem Statystycznym oraz Urzędem Statystycznym w Zielonej Górze. Oceną objęto gminy województwa lubuskiego, z wyłączeniem miast na prawach powiatu.

W przypadku województwa lubuskiego ranking szczególnie dobrze pokazuje znaczenie mniejszych wspólnot lokalnych. Nie jest to zestawienie, w którym naturalną przewagę mają największe miasta regionu. Przeciwnie – w centrum uwagi znalazły się gminy wiejskie, miejskie i miejsko-wiejskie, które potrafią wykorzystać własny potencjał rozwojowy, często poza oczywistymi ośrodkami administracyjnymi. To właśnie dlatego wyniki lubuskiego rankingu są ciekawym „zbliżeniem” na samorządową codzienność: pokazują, gdzie lokalna polityka przekłada się na mierzalne efekty.

RANKING GMIN WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

3 grudnia 2025 roku w Małopolskim Centrum Nauki Cogiteon w Krakowie odbyła się gala Rankingu Gmin Małopolski 2025. Ranking został opracowany przez FRDL MISTiA we współpracy z Głównym Urzędem Statystycznym oraz Urzędem Statystycznym w Krakowie. Tegoroczne zestawienie oparto na wskaźniku syntetycznym agregującym 25 mierników dotyczących m.in. finansów, demografii, przedsiębiorczości, edukacji, infrastruktury publicznej i działań środowiskowych.

W Małopolsce szczególnie wyraźnie widać, że rozwój lokalny nie ma jednego modelu. Inaczej działa gmina w bezpośrednim sąsiedztwie Krakowa, inaczej miasto subregionalne, inaczej gmina uzdrowskowa czy wiejska gmina położona poza aglomeracją. Dlatego ważną zmianą tegorocznej edycji było wprowadzenie czterech odrębnych klasyfikacji, które pozwoliły porównywać gminy funkcjonujące w różnych warunkach rozwojowych.

Laureaci Rankingu Gmin Województwa Lubuskiego 2025

10 grudnia 2025 | Lubrza | Edycja 2025
FRDL Zielona Góra | GUS | Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Kategoria	I miejsce	II miejsce	III miejsce
Liderzy województwa	Kłodawa	Łęknica	Zabór
Gminy miejskie	Łęknica	Żary	Kostrzyn nad Odrą
Gminy miejsko-wiejskie	Słubice	Bytom Odrzański	Iłowa
Gminy wiejskie	Kłodawa	Zabór	Lubrza

Liderzy powiatowi: wyróżniono 12 gmin.
Lubuskie dobrze pokazuje siłę mniejszych samorządów i lokalnych specjalizacji.

Liderem Województwa Lubuskiego została Gmina Kłodawa, przed Łęknicą i Zaborem. Wśród gmin miejskich najwyżej oceniono Łęknicę, Żary oraz Kostrzyn nad Odrą. W kategorii gmin miejsko-wiejskich zwyciężyły Słubice, przed Bytomiem Odrzańskim i Iłową. Wśród gmin wiejskich pierwsze miejsce zajęła Kłodawa, a kolejne Zabór i Lubrza.

Wyniki pokazują zróżnicowaną strukturę lubuskich liderów: obok gmin wiejskich pojawiają się miasta i gminy miejsko-wiejskie, a więc różne modele lokalnego rozwoju. To ważne, bo w regionie o rozproszonej strukturze osadniczej siła samorządu nie musi oznaczać skali – może oznaczać sprawność, konsekwencję i dobre wykorzystanie lokalnych przewag.

Najlepszy wynik w klasyfikacji generalnej osiągnęła Gmina Wielka Wieś, która zajęła pierwsze miejsce w Rankingu Gmin Małopolski 2025. Drugie miejsce przypadło Miastu i Gminie Niepołomice, a trzecie Gminie Michałowice.

W nowych kategoriach liderami zostały: Gmina Wielka Wieś jako gmina aglomeracyjna, Miasto Jordanów jako gmina pozaaglomeracyjna miejska, Miasto i Gmina Uzdrowskowa Muszyna jako gmina pozaaglomeracyjna miejsko-wiejska oraz Gmina Mucharz jako gmina pozaaglomeracyjna wiejska.

Ranking małopolski pokazuje nie tylko liderów z krakowskiego obszaru funkcjonalnego, ale też mocne samorzady z części górskiej, uzdrowskowej i wiejskiej regionu. To jest jego największa wartość w 2025 roku: nie sprowadza Małopolski do jednego centrum, lecz pokazuje kilka równoległych ścieżek rozwoju – metropolitalną, subregionalną, turystyczno-uzdrowskową i lokalną.

W gali uczestniczyło 113 osób, a prezentacja z wynikami została przekazana do 178 małopolskich gmin. Informacje o rankingu były szeroko dystrybuowane przez kanały FRDL MISTiA, partnerów instytucjonalnych i media regionalne.

Laureaci Rankingu Gmin Małopolski 2025

3 grudnia 2025 | Kraków | MCN Cogiteon
FRDL MISTiA | GUS | Urząd Statystyczny w Krakowie

Klasyfikacja	I miejsce	II miejsce	III miejsce
Generalna	Gmina Wielka Wieś	Miasto i Gmina Niepołomice	Gmina Michałowice

Kategoria	Laureat
Gmina aglomeracyjna	Gmina Wielka Wieś
Gmina pozaaglomeracyjna miejska	Miasto Jordanów
Gmina pozaaglomeracyjna miejsko-wiejska	Miasto i Gmina Uzdrowskowa Muszyna
Gmina pozaaglomeracyjna wiejska	Gmina Mucharz

Liderzy powiatowi: wyróżniono 19 gmin.
Nowy podział na typy gmin lepiej pokazuje zróżnicowane ścieżki rozwoju Małopolski.

RANKING GMIN WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

26 listopada 2025 roku w Teatrze Polonia w Warszawie odbyła się V edycja Gali Rankingu Gmin Województwa Mazowieckiego. Wydarzenie zgromadziło 120 uczestników – przedstawicieli samorządów, partnerów instytucjonalnych i środowiska lokalnego.

Partnerem głównym rankingu był Urząd Statystyczny w Warszawie, a patronat honorowy objęli Marszałek Województwa Mazowieckiego, Wojewoda Mazowiecki oraz Krajowa Reprezentacja Samorządowych Kolegiów Odwoławczych.

Mazowiecki ranking jest szczególnie ciekawy, bo dobrze pokazuje napięcie między dwoma logikami rozwoju regionu: metropolitalną i lokalną. Z jednej strony wyróżniają się gminy aglomeracyjne, korzystające z bliskości Warszawy i silnych powiązań funkcjonalnych; z drugiej – mniejsze miasta i gminy pozaaglomeracyjne, które budują swoją pozycję bardziej samodzielnie, często w oparciu o lokalną przedsiębiorczość, usługi publiczne i stabilne zarządzanie. Dlatego w przypadku Mazowsza podział na typy gmin nie jest formalnością, ale warunkiem sensownego porównania.

W kategorii gmin pozaaglomeracyjnych miejskich najwyżej oceniono Miasto Węgrów, przed Miastem Garwolin i Miastem Mława. Wśród gmin pozaaglomeracyjnych miejsko-wiejskich pierwsze miejsce zajęła Gmina Mszczonów, kolejne Gmina Białobrzegi i Gmina Grójec.

Laureaci Rankingu Gmin Województwa Mazowieckiego 2025

26 listopada 2025 • Warszawa • Teatr Polonia

Kategoria	I miejsce	II miejsce	III miejsce
Gminy pozaaglomeracyjne miejskie	Miasto Węgrów	Miasto Garwolin	Miasto Mława
Gminy pozaaglomeracyjne miejsko-wiejskie	Gmina Mszczonów	Gmina Białobrzegi	Gmina Grójec
Gminy pozaaglomeracyjne wiejskie	Gmina Słupno	Gmina Siedlce	Gmina Bielany
Gminy aglomeracyjne	Gmina Michałowice	Gmina Nadarzyn	Miasto Podkowa Leśna

Liderzy powiatowi: wskazano 37 gmin.
Mazowsze pokazuje dwa rytmy rozwoju: metropolitalny i lokalny.

Ranking wskazał również liderów powiatowych – łącznie 37 gmin reprezentujących różne części województwa. Dzięki temu zestawienie nie ogranicza się do „czołówki Mazowsza”, lecz pozwala dostrzec lokalnych liderów w powiatach: od gmin z obszaru metropolitalnego po samorzady z dalszych części regionu.

W kategorii gmin pozaaglomeracyjnych wiejskich zwyciężyła Gmina Słupno, przed Gminą Siedlce i Gminą Bielany. W kategorii gmin aglomeracyjnych liderem została Gmina Michałowice, a za nią uplasowały się Gmina Nadarzyn i Miasto Podkowa Leśna.

RANKING GMIN WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

Gala Rankingu Gmin Województwa Opolskiego 2025 odbyła się 13 stycznia 2026 r. w Sali Orła Białego w Urzędzie Marszałkowskim w Opolu. Ranking realizowany był przez Opolskie Centrum FRDL we współpracy z Głównym Urzędem Statystycznym i Urzędem Statystycznym w Opolu. Oceną objęto gminy województwa opolskiego, z wyłączeniem miast na prawach powiatu.

W przypadku województwa opolskiego szczególnie dobrze widać, że ranking nie premiuje wyłącznie skali. To region o relatywnie niewielkich odległościach, silnych lokalnych tożsamościach i dużym znaczeniu mniejszych ośrodków. Dlatego tegoroczne wyniki dobrze pokazują nie tyle dominację jednego centrum, ile sprawność konkretnych wspólnot lokalnych – zarówno gmin miejskich i miejsko-wiejskich, jak i wiejskich.

W kategorii gmin miejskich i miejsko-wiejskich pierwsze miejsce zajęła Gmina Gogolin, drugie Gmina Dobrodzień, a trzecie miejsca przypadły gminom: Prószków, Ujazd i Niemodlin. W kategorii gmin wiejskich zwyciężyła Gmina Skarbimierz, przed Gminą Dobrzeń Wielki; trzecie miejsca zajęły Gmina Chrząstowice, Gmina Komprachcice i Gmina Turawa.

Laureaci Rankingu Gmin Województwa Opolskiego 2025

13 stycznia 2026 | Opole | Sala Orła Białego

FRDL Opole | GUS | Urząd Statystyczny w Opolu

Kategoria	I miejsce	II miejsce	III miejsce
Gminy miejskie i miejsko-wiejskie	Gmina Gogolin	Gmina Dobrodzień	Gmina Prószków Gmina Ujazd Gmina Niemodlin
Gminy wiejskie	Gmina Skarbimierz	Gmina Dobrzeń Wielki	Gmina Chrząstowice Gmina Komprachcice Gmina Turawa

Liderzy powiatów: wyróżniono 11 gmin.

Opolskie pokazuje siłę małych ośrodków i gmin pogranicza.

W rankingu wskazano również 11 liderów powiatowych: Skarbimierz, Kietrz, Reńską Wieś, Kluczbork, Gogolin, Pokój, Nysę, Dobrodzień, Dobrzeń Wielki, Lubrzę i Ujazd.

RANKING GMIN PODKARPACIA 2025

20 listopada 2025 roku w Rzeszowie, podczas konferencji „Wyzwania stojące przed samorządem na przełomie roku 2025/2026”, ogłoszono wyniki XIII edycji Rankingu Gmin Podkarpacia. Wydarzenie zorganizował FRDL Podkarpacki Ośrodek Samorządu Terytorialnego, a w konferencji uczestniczyło ponad 70 przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego – wójtów, burmistrzów, prezydentów oraz pracowników samorządowych.

Ranking Podkarpacia ma szczególny charakter, bo nie pokazuje jednego prostego sukcesu. Wysoko znalazły się zarówno gminy z silnego zaplecza aglomeracyjnego Rzeszowa, jak Trzebownisko, Krasne czy Głogów Małopolski, jak i gminy o wyraźnym profilu turystycznym i przyrodniczym, takie jak Solina czy Cisna. To dobrze pokazuje specyfikę regionu: rozwój lokalny może wynikać z dostępności komunikacyjnej, przedsiębiorczości i presji osadniczej, ale także z umiejętnego zarządzania potencjałem krajobrazowym, turystycznym i lokalną marką.

Laureatem Rankingu Gmin Podkarpacia 2025 została Gmina Trzebownisko. Drugie miejsce zajęła Gmina Solina, trzecie Gmina Cisna. Tuż za podium uplasowały się Miasto Jasło i Gmina Ostrów. W pierwszej dziesiątce znalazły się również: Głogów Małopolski, Tuszów Narodowy, Krasne, Besko i Chmielnik

RANKING GMIN WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

2 grudnia 2025 roku ogłoszono wyniki IV edycji Rankingu Gmin Województwa Podlaskiego, organizowanego przez Podlaskie Centrum FRDL we współpracy z Urzędem Statystycznym w Białymstoku. Wydarzenie odbyło się w Podlaskim Urzędzie Wojewódzkim w Białymstoku. W przypadku Podlaskiego szczególnie ciekawie widać znaczenie gmin położonych w strefie oddziaływania Białegostoku, ale nie tylko.

Laureaci Rankingu Gmin Podkarpacia 2025

XIII edycja | 20 listopada 2025 | Rzeszów

FRDL POST | Urząd Statystyczny w Rzeszowie | GUS

Konferencja: „Wyzwania stojące przed samorządem na przełomie roku 2025/2026”

1 Gmina Trzebownisko lider rankingu	2 Gmina Solina II miejsce	3 Gmina Cisna III miejsce
---	-------------------------------------	-------------------------------------

Miejsce 1-5		Miejsce 6-10	
1	Gmina Trzebownisko	6	Gmina Głogów Małopolski
2	Gmina Solina	7	Gmina Tuszów Narodowy
3	Gmina Cisna	8	Gmina Krasne
4	Miasto Jasło	9	Gmina Besko
5	Gmina Ostrów	10	Gmina Chmielnik

Zakres: gminy województwa, bez miast na prawach powiatu.

Wyróżnienia: liderzy powiatowi oraz czołowa dziesiątka rankingu.

Kontekst: silna pozycja gmin podmiejskich, turystycznych i lokalnie wyspecjalizowanych.

Wyniki opracowano na podstawie danych statystyki publicznej za 2024 rok, **zebranych i przeanalizowanych przez GUS oraz Urząd Statystyczny w Rzeszowie**. Ocenie poddano gminy województwa podkarpackiego z wyłączeniem miast na prawach powiatu: Rzeszowa, Przemyśla, Tarnobrzega i Krosna. Ranking oparto na 25 wskaźnikach obejmujących rozwój ekonomiczny, społeczny, ochronę środowiska oraz rozwój administracji i praktyk zarządzania.

Warto podkreślić, że ogłoszenie wyników połączono z rozmową o bardzo praktycznych wyzwaniach samorządów, jak efektywność działania JST, elektroniczne zarządzanie dokumentami, możliwość wykorzystania pożyczek unijnych (Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027) oraz przygotowanie planów ogólnych gmin. Dzięki temu ranking nie był wyłącznie galą nagród, ale też punktem wyjścia do rozmowy o tym, jak samorządy mają radzić sobie z administracyjną, finansową i technologiczną presją najbliższych lat.

Wśród liderów znalazły się zarówno gminy podmiejskie, takie jak Choroszcz, Turośń Kościelna czy Juchnowiec Kościelny, jak i mniejsze ośrodki miejskie oraz lokalne centra: Wysokie Mazowieckie, Sejny, Bielsk Podlaski. To dobrze pokazuje, że rozwój regionu nie opiera się wyłącznie na jednym centrum, ale także na sieci aktywnych, dobrze zarządzanych gmin.

Laureaci Rankingu Gmin Województwa Podlaskiego 2025

IV edycja | 2 grudnia 2025 | Białystok

FRDL Podlaskie Centrum | Urząd Statystyczny w Białymstoku | GUS

Liderem województwa została Gmina Miejsko-Wiejska Choroszcz. Drugie miejsce w klasyfikacji liderów wojewódzkich zajęła Gmina Miejska Wysokie Mazowieckie, a trzecie Gmina Wiejska Turośń Kościelna.

W kategorii gmin miejsko-wiejskich zwyciężyła Choroszcz, przed Supraślem i Wasilkowem. Wśród gmin wiejskich najwyżej oceniono Turośń Kościelną, Juchnowiec Kościelny i Suwałki. W kategorii gmin miejskich pierwsze miejsce zajęło Wysokie Mazowieckie, kolejne Sejny i Bielsk Podlaski.

W rankingu wskazano również 14 liderów powiatowych. To ważne uzupełnienie klasyfikacji, bo pozwala pokazać nie tylko czołówkę województwa, lecz także gminy wyróżniające się w swoich lokalnych układach powiatowych

Kategoria	I miejsce	II miejsce	III miejsce
Liderzy województwa	Gmina Choroszcz	Wysokie Mazowieckie	Turośń Kościelna
Gminy miejsko-wiejskie	Choroszcz	Supraśl	Wasilków
Gminy wiejskie	Turośń Kościelna	Juchnowiec Kościelny	Suwałki
Gminy miejskie	Wysokie Mazowieckie	Sejny	Bielsk Podlaski

Liderzy powiatowi: wyróżniono 14 gmin. Podlaskie: obszar Białegostoku, małe miasta i lokalne centra.

RANKING GMIN WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Ranking Gmin Województwa Pomorskiego 2025 został rozstrzygnięty podczas gali zorganizowanej 28 listopada 2025 r. w Gdańsku. Przedsięwzięcie przygotowano we współpracy z Urzędem Statystycznym w Gdańsku, co podkreśla jego oparty na danych i porównywalnych wskaźnikach charakter. Ranking pokazał wyraźnie, że pomorski krajobraz samorządowy tworzą zarówno silne gminy nadmorskie, jak i dynamicznie rozwijające się samorządy obszaru metropolitalnego.

W klasyfikacji ogólnej liderem została Gmina Miejska Łeba, przed Gminą Miasto Krynica Morska i Gminą Żukowo. Wśród gmin aglomeracyjnych zwyciężyła Gmina Żukowo, a na podium znalazły się także Gmina Kolbudy oraz Gmina Miejska Pruszcz Gdański. W kategorii pozaaglomeracyjnych gmin miejskich najwyżej oceniono ponownie Łebę, przed Krynica Morską i Rumią. Wśród pozaaglomeracyjnych gmin wiejskich najlepsze wyniki osiągnęły Szemud, Kosakowo i Wejherowo, natomiast w grupie gmin miejsko-wiejskich zwyciężyło Władysławowo, przed Czarną wodą i Bytówem.

Laureaci Rankingu Gmin Województwa Pomorskiego 2025

Gala rankingu odbyła się 28 listopada 2025 r. w Gdańsku. Ranking został przygotowany we współpracy z Urzędem Statystycznym w Gdańsku i pokazał zarówno silę gmin nadmorskich, jak i dynamiczny rozwój samorządów obszaru metropolitalnego.

- Klasyfikacja ogólna**
 - Gmina Miejska Łeba
 - Gmina Miasto Krynica Morska
 - Gmina Żukowo
- Gminy aglomeracyjne**
 - Gmina Żukowo
 - Gmina Kolbudy
 - Gmina Miejska Pruszcz Gdański
- Pozaaglomeracyjne gminy miejskie**
 - Gmina Miejska Łeba
 - Gmina Miasto Krynica Morska
 - Gmina Rumia
- Pozaaglomeracyjne gminy wiejskie**
 - Gmina Szemud
 - Gmina Kosakowo
 - Gmina Wejherowo
- Gminy miejsko-wiejskie**
 - Gmina Władysławowo
 - Gmina Czarna Woda
 - Gmina Bytów

Wyniki rankingu pokazały wielotorowy rozwój Pomorza: od gmin turystycznych i nadmorskich po silne samorządy zaplecza metropolitalnego.

Pomorska edycja rankingu dobrze pokazała różnorodność dróg rozwoju lokalnego: od samorządów nadmorskich, korzystających ze swojego położenia i funkcji turystycznych, po gminy związane z zapleczem metropolitalnym Trójmiasta oraz silne ośrodki lokalne poza główną osią aglomeracji. To właśnie ta wielotorowość rozwoju jest jedną z najbardziej charakterystycznych cech województwa pomorskiego i najmocniejszym wnioskiem płynącym z tegorocznych wyników.

RANKING GMIN WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

20 listopada 2025 r. w Sali Sejmu Śląskiego w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego odbyła się gala V edycji Rankingu Gmin Województwa Śląskiego. Ranking zorganizował Ośrodek Kształcenia Samorządu Terytorialnego im. Waleriana Pańki FRDL we współpracy z Urzędem Statystycznym w Katowicach. Ocenę oparto na syntetycznych wskaźnikach rozwoju lokalnego, wykorzystujących dane GUS i inne publiczne źródła danych.

20 listopada 2025 r. w Sali Sejmu Śląskiego w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego odbyła się gala V edycji Rankingu Gmin Województwa Śląskiego. Ranking zorganizował Ośrodek Kształcenia Samorządu Terytorialnego im. Waleriana Pańki FRDL we współpracy z Urzędem Statystycznym w Katowicach. Ocenę oparto na syntetycznych wskaźnikach rozwoju lokalnego, wykorzystujących dane GUS i inne publiczne źródła danych.

Województwo śląskie jest w tym rankingu szczególnie ciekawe, bo nie da się go opisać prostym podziałem na „centrum” i „peryferie”. To region wielu silnych ośrodków: metropolitalnych, przemysłowych, podmiejskich i lokalnych. Wyniki pokazują właśnie tę złożoność — obok Katowic, Bielska-Białej czy Żor wysoko znalazły się mniejsze gminy, takie jak Boronów, Pawłowice, Imielin czy Ożarówice.

RANKING GMIN WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

11 grudnia 2025 roku w Wojewódzkim Domu Kultury w Kielcach odbyła się V Gala Rankingu Gmin Regionu Świętokrzyskiego. Wydarzenie było okazją do wyróżnienia samorządów osiągających najlepsze wyniki rozwojowe w regionie oraz do pokazania zróżnicowania świętokrzyskich gmin – od silnych ośrodków miejskich, przez gminy miejsko-wiejskie, po aktywne gminy wiejskie.

Zwycięzcą regionalnym Rankingu została Gmina Nowiny. Drugie miejsce zajęła Morawica, a trzecie Masłów. Ta czołówka dobrze pokazuje znaczenie gmin położonych w otoczeniu Kielc, które korzystają z bliskości stolicy regionu, ale jednocześnie budują własny potencjał rozwojowy i administracyjny.

Laureaci Rankingu Gmin Województwa Śląskiego 2025

V edycja • 20 listopada 2025 • Sala Sejmu Śląskiego
OKST FRDL Katowice | Urząd Statystyczny w Katowicach

Gminy do 20 tys. mieszkańców

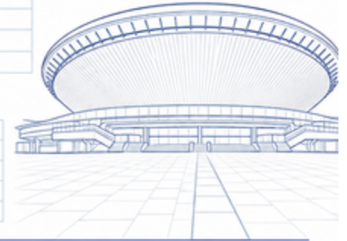
1	Boronów
2	Pawłowice
3	Imielin
4	Gierałtowiec
5	Ożarówice

Gminy powyżej 20 tys. mieszkańców

1	Mikołów
2	Jasienica
3	Gorzycy
4	Tarnowskie Góry
5	Orzesze

Miasta na prawach powiatu

1	Katowice
2	Bielsko-Biała
3	Żory
4	Rybnik
5	Tychy

Wyniki pokazują, że Śląskie to region wielu silnych ośrodków — od miast metropolitalnych po aktywne gminy lokalne.

W kategorii gmin do 20 tys. mieszkańców pierwsze miejsce zajął Boronów, kolejne Pawłowice, Imielin, Gierałtowiec i Ożarówice. W kategorii gmin powyżej 20 tys. mieszkańców zwyciężył Mikołów, przed Jasienicą, Gorzycami, Tarnowskimi Górami i Orzeszem. Wśród miast na prawach powiatu najlepszy wynik osiągnęły Katowice, następnie Bielsko-Biała, Żory, Rybnik i Tychy.

Śląska edycja rankingu dobrze uchwyciła policentryczny charakter regionu: obok Katowic, Bielska-Białej, Żor, Rybnika i Tychów wysoko znalazły się także mniejsze gminy, m.in. Boronów, Pawłowice, Imielin, Gierałtowiec i Ożarówice. To pokazuje, że siła rozwojowa województwa nie koncentruje się wyłącznie w największych miastach, ale opiera się także na aktywnych gminach lokalnych i podmiejskich.

Ranking uwzględniał również laureatów w poszczególnych kategoriach. Wśród pozaaglomeracyjnych gmin wiejskich najwyższej oceniono Tuczepę, Secemin i Sadowie. W kategorii pozaaglomeracyjnych gmin miejsko-wiejskich wyróżniono Busko-Zdrój, Chmielnik i Sędziszów. Wśród pozaaglomeracyjnych gmin miejskich najlepsze wyniki osiągnęły Starachowice, Ostrowiec Świętokrzyski i Sandomierz. Osobno wskazano także liderów Funkcjonalnego Obszaru Miejskiego Kielc: Nowiny, Morawicę i Masłów.

Istotnym elementem świętokrzyskiej edycji było także wskazanie liderów powiatowych. Pozwala to pokazać nie tylko ścisłą czołówkę rankingu, ale również gminy wyróżniające się w swoich lokalnych układach powiatowych. Wśród nich znalazły się m.in. Tuczepę, Sędziszów, Skalbierz, Nowiny, Fałków, Sadowie, Ostrowiec Świętokrzyski, Kije, Sandomierz, Skarżysko Kościelne, Starachowice, Połaniec i Secemin

Istotnym elementem świętokrzyskiej edycji było także wskazanie liderów powiatowych. Pozwala to pokazać nie tylko ścisłą czołówkę rankingu, ale również gminy wyróżniające się w swoich lokalnych układach powiatowych. Wśród nich znalazły się m.in. Tuczepę, Sędziszów, Skalbierz, Nowiny, Fałków, Sadowie, Ostrowiec Świętokrzyski, Kije, Sandomierz, Skarżysko Kościelne, Starachowice, Połaniec i Secemin

Nagrodę specjalną przyznano Gminie Nowa Słupia za pozyskane środki z Unii Europejskiej w latach 2022-2024. To wyróżnienie warto odnotować osobno, ponieważ pokazuje zdolność samorządu do aktywnego korzystania ze środków zewnętrznych i przekładania ich na rozwój lokalny.

Laureaci Rankingu Gmin Regionu Świętokrzyskiego 2025

V Gala • Kielce • 11 grudnia 2025

1. LIDERZY REGIONU	
1. Nowiny	
2. Morawica	
3. Masłów	
2. LAUREACI KATEGORII	
A) Pozaaglomeracyjne gminy wiejskie I. Tuczepa II. Secemin III. Sadowie	B) Pozaaglomeracyjne gminy miejsko-wiejskie I. Busko-Zdrój II. Chmielnik III. Sędziszów
C) Pozaaglomeracyjne gminy miejskie I. Starachowice II. Ostrowiec Świętokrzyski III. Sandomierz	D) Funkcjonalny Obszar Miejski Kielc I. Nowiny II. Morawica III. Masłów
3. LIDERZY POWIATOWI	
<ul style="list-style-type: none"> • buski — Tuczepa • jedrzeński — Sędziszów • kazimierski — Skalbierz • kielecki — Nowiny • konecki — Fałków 	<ul style="list-style-type: none"> • opatowski — Sadowie • ostrowiecki — Ostrowiec Świętokrzyski • pińczowski — Kije • sandomierski — Sandomierz • skarżyski — Skarżysko Kościelne
<ul style="list-style-type: none"> • starachowski — Starachowice • staszowski — Połaniec • włoszczański — Secemin 	
4. NAGRODA SPECJALNA	
Nowa Słupia — za pozyskane środki z Unii Europejskiej w latach 2022-2024	

Zródło: Świętokrzyskie Centrum FRDL

Świętokrzyska edycja rankingu ma szczególne znaczenie, ponieważ pokazuje region nie tylko przez pryzmat największych ośrodków, ale również przez aktywność mniejszych gmin, które skutecznie wykorzystują swoje zasoby, położenie i możliwości finansowania rozwoju. Dzięki temu ranking staje się nie tylko listą laureatów, lecz także syntetycznym obrazem lokalnej dynamiki województwa.

RANKING GMIN WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

9 grudnia 2025 roku w siedzibie Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie odbyło się uroczyste podsumowanie Rankingu Gmin Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2025. Ranking został przygotowany przez FRDL we współpracy z Głównym Urzędem Statystycznym oraz regionalnym urzędem statystycznym. Jego celem było wyróżnienie gmin osiągających najlepsze wyniki rozwoju społeczno-gospodarczego oraz promowanie dobrych praktyk w zarządzaniu lokalnym.

Liderem województwa została Gmina Wiejska Stawiguda, która zajęła również pierwsze miejsce w kategorii gmin wiejskich. Drugie miejsce w klasyfikacji wojewódzkiej przypadło Gminie Wiejskiej Giżycko, a trzecie Gminie Miejskiej Lubawa. W kategorii gmin miejskich najwyższej oceniono Lubawę, Działdowo i Ostródę. Wśród gmin wiejskich wyróżniono Stawigudę, Giżycko i Iławę, natomiast w kategorii gmin miejsko-wiejskich najlepsze wyniki osiągnęły Pasym, Mikołajki i Ryn.

Ranking Gmin Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2025	
Laureaci i podsumowanie gali	
Ranking organizowany przez FRDL, w współpracy z GUS i Urzędem Statystycznym wyróżnia gminy osiągające najlepsze wyniki rozwoju społeczno-gospodarczego w regionie. Podsumowanie tegorocznej edycji odbyło się 9 grudnia 2025 r. w siedzibie Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie.	
Lider województwa 1 I miejsce – Gmina Wiejska Stawiguda 2 II miejsce – Gmina Wiejska Giżycko 3 III miejsce – Gmina Miejska Lubawa	Gminy miejskie 1 I miejsce – Lubawa 2 II miejsce – Działdowo 3 III miejsce – Ostróda
Gminy wiejskie 1 I miejsce – Stawiguda 2 II miejsce – Giżycko 3 III miejsce – Iława	Gminy miejsko-wiejskie 1 I miejsce – Pasym 2 II miejsce – Mikołajki 3 III miejsce – Ryn
Warto odnotować W tegorocznej edycji najwyższą oceniono Stawigudę, a wśród liderów znalazły się także Giżycko, Lubawa, Pasym, Mikołajki i Ryn. Ranking podkreśla silną pozycję gmin regionu, które łączą rozwój lokalny z jakością zarządzania.	

Tegoroczna edycja dobrze pokazała specyfikę Warmii i Mazur — regionu, w którym rozwój lokalny opiera się zarówno na potencjale gmin położonych w otoczeniu większych ośrodków, jak i na sile samorządów związanych z turystyką, jeziorami i lokalną przedsiębiorczością. Szczególnie widoczna była pozycja Stawigudy, która potwierdziła swoją przewagę w zestawieniu regionalnym, ale ranking wskazał także znaczenie mniejszych ośrodków miejskich i miejsko-wiejskich.

RANKING GMIN WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

9 grudnia 2025 roku w Wielkopolskim Urzędzie Wojewódzkim w Poznaniu odbyła się gala Rankingu Gmin Województwa Wielkopolskiego 2025. Ranking został przygotowany przez FRDL Ośrodek Regionalny w Zielonej Górze we współpracy z Głównym Urzędem Statystycznym oraz Urzędem Statystycznym w Poznaniu. Jego celem było wskazanie gmin wyróżniających się poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego oraz jakością stosowanych praktyk zarządzania lokalnego.

W klasyfikacji liderów województwa pierwsze miejsce zajęło Tarnowo Podgórne, drugie Suchy Las, a trzecie Kleszczewo. W kategorii gmin miejskich najwyższą ocenę otrzymały Złotów, Puszczykowo i Chodzież. Wśród gmin miejsko-wiejskich wyróżniono Kórnik, Sieraków i Kostrzyn, natomiast w kategorii gmin wiejskich ponownie na podium znalazły się Tarnowo Podgórne, Suchy Las i Kleszczewo.

Wyniki w kategoriach miejskich i miejsko-wiejskich pokazują z kolei bardziej zróżnicowaną mapę wielkopolskiego rozwoju. Obok gmin podpoznańskich wysoko znalazły się także mniejsze miasta i lokalne ośrodki, takie jak Złotów, Chodzież, Sieraków czy Kostrzyn. To ważne, bo Wielkopolska nie jest regionem opartym wyłącznie na jednym centrum, jej siła wynika także z sieci samorządów, które pełnią funkcje lokalnych biegunów rozwoju.

RANKING GMIN WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

2 grudnia 2025 roku w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Zachodniopomorskiego odbyła się gala Rankingu Gmin Województwa Zachodniopomorskiego 2025. Wydarzenie zostało zorganizowane we współpracy z Urzędem Statystycznym w Szczecinie i Głównym Urzędem Statystycznym.

Liderem województwa została Gmina Mielno. Drugie miejsce zajęła Gmina Rewal, a trzecie Gmina Dobra. Czołówka rankingu dobrze pokazuje specyfikę Pomorza Zachodniego, czyli silną pozycję gmin nadmorskich i turystycznych, ale także znaczenie gmin podmiejskich, które rozwijają się dzięki bliskości większych ośrodków, aktywności mieszkańców i sprawnemu wykorzystywaniu lokalnych zasobów.

Wielkopolska edycja rankingu szczególnie mocno pokazuje znaczenie gmin położonych w otoczeniu Poznania. Tarnowo Podgórne, Suchy Las i Kleszczewo to przykłady samorządów, które korzystają z dynamiki metropolitalnej, ale jednocześnie budują własną pozycję dzięki aktywnej polityce rozwojowej, atrakcyjności osiedleńczej, zapleczu gospodarczemu i sprawnej administracji. Nie jest to więc wyłącznie ranking „najbliższych sąsiadów dużego miasta”, ale raczej obraz tego, jak silne mogą być gminy dobrze wykorzystujące położenie, dochody własne i lokalny potencjał.

Ranking Gmin Województwa Wielkopolskiego 2025

Gala rankingu odbyła się 9 grudnia 2025 r. w Wielkopolskim Urzędzie Wojewódzkim w Poznaniu. Ranking przygotowano przez FRDL OR w Zielonej Górze we współpracy z GUS i Urzędem Statystycznym w Poznaniu.

Laureaci główni	Gminy miejskie	Gminy miejsko-wiejskie	Gminy wiejskie
1 Tarnowo Podgórne	1 Złotów	1 Kórnik	1 Tarnowo Podgórne
2 Suchy Las	2 Puszczykowo	2 Sieraków	2 Suchy Las
3 Kleszczewo	3 Chodzież	3 Kostrzyn	3 Kleszczewo

Miejsce w zestawieniu wynika z kilkunastu wskaźników obejmujących różne sfery życia wspólnot lokalnych, m.in. rozwój ekonomiczny, społeczny, ochronę środowiska oraz praktyki zarządzania. Dzięki temu ranking pozwala spojrzeć na gminy nie przez pryzmat pojedynczych inwestycji, lecz przez szerszy obraz ich kondycji, jakości usług publicznych i zdolności do wykorzystywania potencjałów rozwojowych.

W kategorii gmin miejskich najwyżej oceniono Miasto Kołobrzeg, Miasto Stargard i Miasto Darłowo. Wśród gmin miejsko-wiejskich wyróżniono Mielno, Dziwnów, Międzyzdroje, Goleniów i Gościno, natomiast w kategorii gmin wiejskich najlepsze wyniki osiągnęły Rewal, Dobra Szczecińska, Ustronie Morskie, Kołbaskowo i Gmina Kołobrzeg. Takie zestawienie pokazuje, że rozwój województwa nie koncentruje się wyłącznie w dużych miastach, ale opiera się również na mniejszych gminach o wyraźnym profilu gospodarczym, turystycznym i osiedleńczym.

W kategorii gmin miejskich najwyżej oceniono Miasto Kołobrzeg, Miasto Stargard i Miasto Darłowo. Wśród gmin miejsko-wiejskich wyróżniono Mielno, Dziwnów, Międzyzdroje, Goleniów i Gościno, natomiast w kategorii gmin wiejskich najlepsze wyniki osiągnęły Rewal, Dobra (Szczecińska), Ustronie Morskie, Kołbaskowo i Gmina Kołobrzeg. Takie zestawienie pokazuje, że rozwój województwa nie koncentruje się wyłącznie w dużych miastach, ale opiera się również na mniejszych gminach o wyraźnym profilu gospodarczym, turystycznym i osiedleńczym.

Wskazanie liderów powiatowych i liderów obszarów funkcjonalnych pozwoliło pokazać szerszą mapę lokalnych potencjałów regionu, od gmin nadmorskich, przez obszary metropolitalne, po ośrodki subregionalne. Wyróżnienia dla Mielna, Rewala, Dziwnowa, Dobrej, Reska, Wałcza, Bornego Sulinowa czy Darłowa dobrze oddają wielośrodkowy charakter województwa.

Zachodniopomorska edycja rankingu szczególnie mocno pokazała znaczenie gmin nadmorskich i podmiejskich. To one łączą potencjał turystyczny, atrakcyjność osiedleńczą i sprawne zarządzanie, budując wyraźną pozycję rozwojową w regionie.

Konkurs Dobre Praktyki Organizacji i Zarządzania w Administracji Samorządowej - „Sekrety Zarządzania”

Konkurs Dobre Praktyki Organizacji i Zarządzania w Administracji Samorządowej, prowadzony przez FRDL pod nazwą „Sekrety Zarządzania”, służy identyfikowaniu i upowszechnianiu rozwiązań, które realnie poprawiają sposób funkcjonowania urzędów i instytucji samorządowych. Jego celem jest pokazanie, że jakość administracji lokalnej zależy nie tylko od przepisów i procedur, lecz także od kultury organizacyjnej, umiejętności zarządzania zmianą, wykorzystywania technologii oraz zdolności urzędów do odpowiadania na potrzeby mieszkańców.

W IV edycji konkursu, rozstrzygniętej podczas IX Krajowego Kongresu Sekretarzy, wyróżniono dobre praktyki dotyczące przede wszystkim cyfryzacji, zarządzania informacją, obsługi mieszkańców oraz wzmocnienia odporności organizacyjnej samorządów. Nagrody otrzymały Urząd Gminy Smętowo Graniczne za wdrożenie systemu „Rejestry”, wspierającego zarządzanie informacją i cyfrową transformację urzędu, oraz Urząd Miasta Lublin za utworzenie Centrów Kompetencji Cyfrowych, centralizujących obsługę informatyczną jednostek oświatowych w mieście.

Konkurs „Sekrety Zarządzania”
Dobre Praktyki Organizacji i Zarządzania w Administracji Samorządowej

ORGANIZATOR
Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej

EDYCJA
IV edycja konkursu

ROZSTRZYGNIECIE
IX Krajowy Kongres Sekretarzy

Zakres konkursu

- Cyfryzacja kontaktu i usług
- Obsługa mieszkańców
- Zarządzanie informacją
- Organizacja pracy
- Kultura organizacyjna
- Dobrostan i rozwój pracowników

Po co?
Zeby pokazywać wdrożenia, które usprawniają pracę urzędów i mogą być wykorzystane przez inne samorządy.

Nagrodzeni i wyróżnieni

NAGRODY
UG Smętowo Graniczne system „Rejestry”
UM Lublin Centra Kompetencji Cyfrowych

WYRÓŻNIENIA
UG Osielesko pakiet narzędzi cyfrowych
UM Rzeszów Rzeszowska Karta Mieszkańca i aplikacja

WYRÓŻNIENIA SPECJALNE
UG Marklowice technologia AI w tworzeniu protokołów
Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska program dotyczący zjawisk ekstremalnych

Dobra praktyka zarządzania
konkretne wdrożenie • mierzalny efekt • potencjał powielenia w innych JST

Kapituła konkursu przyznała również wyróżnienia. Urząd Gminy Osielesko doceniono za pakiet narzędzi cyfrowych ułatwiających mieszkańcom zgłaszanie problemów, dostęp do danych planistycznych i monitorowanie strategii. Urząd Miasta Rzeszowa wyróżniono za Rzeszowską Kartę Mieszkańca oraz aplikację „Rzeszów To MY 2.0”. Wyróżnienia specjalne otrzymały Urząd Gminy Marklowice za wykorzystanie technologii AI przy tworzeniu protokołów z sesji rady gminy i komisji oraz Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska za program poprawy funkcjonowania systemu przeciwdziałania i ograniczania skutków zjawisk ekstremalnych.

Tegoroczna edycja dobrze pokazała, że innowacje w administracji samorządowej nie muszą oznaczać wyłącznie dużych, kosztownych systemów. Często są to rozwiązania bardzo praktyczne: porządkujące obieg informacji, skracające czas obsługi, wzmacniające kompetencje cyfrowe pracowników lub ułatwiające mieszkańcom kontakt z urzędem. Konkurs pozwala takie przykłady wydobyć, nazwać i pokazać innym samorządom jako inspirację do własnych zmian organizacyjnych.

Konkurs „Sekrety Zarządzania”
Dobre Praktyki Organizacji i Zarządzania w Administracji Samorządowej

ORGANIZATOR
Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej

EDYCJA
IV edycja konkursu

ROZSTRZYGNIĘCIE
IX Krajowy Kongres Sekretarzy

Zakres konkursu

- Cyfryzacja kontaktu i usług
- Obsługa mieszkańców
- Zarządzanie informacją
- Organizacja pracy
- Kultura organizacyjna
- Dobrostan i rozwój pracowników

Po co?
Żeby pokazywać wdrożenia, które usprawniają pracę urzędów i mogą być wykorzystane przez inne samorzady.

Nagrodzeni i wyróżnieni

NAGRODY
UG Smętowo Graniczne
system „Heimty”
UM Lublin
Centra Kompetencji Cyfrowych

WYRÓŻNIENIA
UG Osielesko
pakiet narzędzi cyfrowych
UM Rzeszów
Rzeszowska Karta Mieszkańca i aplikacja

WYRÓŻNIENIA SPECJALNE
UG Marklowice
Technologia AI w tworzeniu protokołów
Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska
program ograniczania skutków zjawisk ekstremalnych

Dobra praktyka zarządzania
konkretne wdrożenie • mierzalny efekt • potencjał powielenia w innych JST

IX ROZDZIAŁ

POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ MISYJNA, INICJATYWY I WYDARZENIA

Konferencja na Malcie „Capacity building: the key to good regional and local governance”

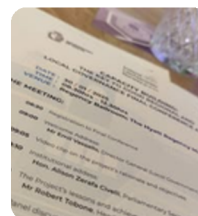
Konferencja na Malcie „Capacity building: the key to good regional and local governance”

W dniach 29-31 stycznia 2025 roku na Malcie odbyła się międzynarodowa konferencja „Capacity building: the key to good regional and local governance”, podsumowująca projekt realizowany z udziałem Rady Europy, administracji lokalnej Malty, Norwegian Association of Local and Regional Authorities / KS Centre of Expertise for Multi-Level Governance oraz Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regułskiego.

Celem projektu było wsparcie Malty w budowaniu systemu rozwijania kompetencji przedstawicieli administracji lokalnej. Ważnym rezultatem prac było przygotowanie założeń Krajowej Strategii Szkoleniowej, która ma wyznaczać ramy długofalowego podnoszenia kwalifikacji urzędników i osób pełniących funkcje w samorządzie lokalnym. FRDL uczestniczyła w projekcie jako partner dzielący się polskimi doświadczeniami w zakresie edukacji samorządowej, organizacji szkoleń, budowania standardów jakości oraz wzmocnienia kompetencji administracji lokalnej.

W konferencji wzięło udział około 70 osób, w tym przedstawiciele administracji maltańskiej, Rady Europy, eksperci międzynarodowi oraz partnerzy projektu. Wśród uczestników i prelegentów znaleźli się m.in. Emil Vassallo, Director General Local Government Malta, Robert Tabone, Head of Training Local Government Malta, dr Brian Cawley, ekspert zewnętrzny Rady Europy, Claudia Luciani, Director of Democratic Governance and Anti-Discrimination w Radzie Europy, oraz Alison Zerafa Civelli, Parliamentary Secretary for Local Government.

Podczas wydarzenia omówiono najważniejsze efekty projektu, doświadczenia zdobyte podczas wizyt studyjnych oraz wnioski wynikające ze współpracy międzynarodowej. Istotną częścią konferencji była prezentacja założeń Krajowej Strategii Szkoleniowej oraz dyskusja panelowa poświęcona jej ocenie, możliwościom wdrażania i dalszym kierunkom rozwoju systemu szkoleń dla administracji lokalnej na Malcie. Spotkanie zakończyły wystąpienia partnerów oraz część networkingowa, sprzyjająca dalszej wymianie doświadczeń.

Udział FRDL w tym przedsięwzięciu miał znaczenie zarówno eksperckie, jak i promocyjne. Pokazał Fundację jako instytucję posiadającą praktyczne doświadczenie w budowaniu systemowego wsparcia dla samorządów oraz wiarygodnego partnera w projektach międzynarodowych. Wydarzenie przyczyniło się także do rozwoju kontaktów z instytucjami zagranicznymi i wzmocnienia pozycji FRDL w obszarze współpracy europejskiej dotyczącej dobrego zarządzania lokalnego.

Projekt Inkubator Włączenia Społecznego finalistą REGIOSTARS Awards 2025!

W 2025 roku projekt Inkubator Włączenia Społecznego znalazł się w ścisłym finale konkursu REGIOSTARS Awards 2025 – europejskiej inicjatywy promującej najbardziej inspirujące i innowacyjne projekty realizowane w ramach polityki spójności Unii Europejskiej. Projekt został wybrany spośród 266 zgłoszeń z całej Europy i znalazł się w gronie pięciu finalistów w kategorii „A Social and Inclusive Europe”, poświęconej działaniom na rzecz włączenia społecznego.

Gala finałowa odbyła się 15 października 2025 roku w Brukseli, w siedzibie Komisji Europejskiej. Podczas wydarzenia zaprezentowano finalistów i laureatów w pięciu kategoriach odpowiadających kluczowym kierunkom rozwoju europejskich regionów: konkurencyjności i innowacyjności, zielonej transformacji, dostępności transportowej i komunikacyjnej, włączeniu społecznemu oraz rozwojowi terytorialnemu bliższemu obywatelom.

Inkubator Włączenia Społecznego był realizowany w partnerstwie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie, Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Reguńskiego – FRDL MISTiA oraz Uniwersytetu Jagiellońskiego – Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych. Projekt wspierał rozwój innowacyjnych rozwiązań służących osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym, łącząc wiedzę ekspercką, praktykę instytucji publicznych i doświadczenie organizacji społecznych.

Udział w finale REGIOSTARS był istotnym wyróżnieniem dla całego partnerstwa. Pokazał, że wypracowane w Polsce rozwiązania z obszaru usług społecznych i włączenia społecznego mogą być rozpoznawalne na poziomie europejskim. Dla FRDL MISTiA było to także potwierdzenie znaczenia pracy prowadzonej na styku samorządu, polityki społecznej, innowacji oraz współpracy międzysektorowej.

Choć projekt nie otrzymał głównej nagrody, sam awans do finału stanowił ważne osiągnięcie promocyjne i eksperckie. Wyróżnienie w konkursie REGIOSTARS wzmacnia widoczność doświadczeń FRDL i partnerów w Europie oraz pokazuje, że lokalne i regionalne działania społeczne mogą mieć znaczenie znacznie wykraczające poza granice jednego województwa czy kraju.

Wizyta studyjna delegacji z Cypru w Małopolsce

W dniach 27-28 maja 2025 roku FRDL MISTiA współorganizowała wizytę studyjną delegacji z Republiki Cypryjskiej, realizowaną w ramach projektu „Enhancing the Local Government Reform in Cyprus”, finansowanego przez Radę Europy. Wizyta była poświęcona planowaniu strategicznemu, zarządzaniu usługami publicznymi oraz współpracy między samorządami. Jej celem była prezentacja polskich, w tym małopolskich doświadczeń, które mogą wspierać reformę samorządową na Cyprze.

Dwunastoosobowa delegacja odwiedziła gminy Proszowice, Miechów i Zielonki oraz Stowarzyszenie Metropolia Krakowska. W Proszowicach rozmawiano m.in. o zarządzaniu gminą miejsko-wiejską o profilu rolniczym i rozwoju infrastruktury lokalnej, w Miechowie o rewitalizacji i transporcie publicznym, w Zielonkach o zarządzaniu gminą podmiejską i usługami edukacyjnymi, a w Krakowie o zasadach współpracy metropolitalnej. W spotkaniach uczestniczyli przedstawiciele samorządów i instytucji lokalnych, m.in. burmistrz Proszowic Grzegorz Cichy, burmistrz Miechowa Dariusz Marczewski, przedstawiciele gminy Zielonki oraz dyrektor biura Stowarzyszenia Metropolia Krakowska Daniel Wrzozszyk.

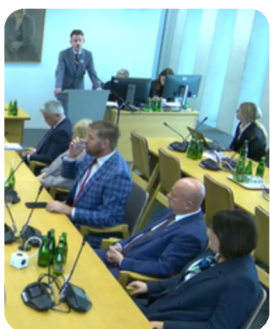
Wizyta potwierdziła rolę FRDL jako partnera Rady Europy w praktycznej wymianie doświadczeń samorządowych. Pokazała też, że rozwiązania wypracowane przez małopolskie gminy – od zarządzania usługami lokalnymi po współpracę metropolitalną – mogą być użytecznym punktem odniesienia dla reform prowadzonych w innych krajach.

Regionalny Dzień Seniora w województwie opolskim

W 2025 roku Opolskie Centrum Demokracji Lokalnej FRDL po raz kolejny zorganizowało Regionalny Dzień Seniora w ramach projektu „Nie-Sami-Dzielni – rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne – III edycja”, realizowanego ze środków programu Fundusze Europejskie dla Opolskiego 2021-2027. W wydarzeniu uczestniczyło około 500 seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz osób niesamodzielnych powyżej 60. roku życia z województwa opolskiego.

Regionalny Dzień Seniora miał nie tylko charakter integracyjny, ale także wspólnotowy i międzypokoleniowy. Jego siłą była różnorodność aktywności – od występów lokalnych zespołów i chórów senioralnych po wspólne śpiewanie piosenek znanych różnym pokoleniom. Dzięki temu wydarzenie nie ograniczało się do oficjalnego spotkania, lecz stało się przestrzenią radości, obecności i wzmacniania relacji. Wyróżnia je właśnie ta żywa, lokalna energia: połączenie usług społecznych z kulturą, integracją i poczuciem, że seniorzy są aktywną częścią wspólnoty, a nie tylko odbiorcami wsparcia.

FRDL w debacie o przyszłości samorządu: wysłuchanie publiczne w sprawie dwukadencyjności

W 2025 roku FRDL aktywnie zabierała głos w debacie publicznej dotyczącej projektu zniesienia limitu dwóch kadencji dla wójtów, burmistrzów oraz prezydentów miast. Projekt ustawy, zgłoszony przez grupę posłów PSL, został skierowany do dalszych prac sejmowych, a następnie stał się przedmiotem wysłuchania publicznego w Sejmie. Dyskusja pokazała wyraźny podział stanowisk: część środowisk JST

wskazywała na ograniczenie praw wyborczych i ryzyko utraty doświadczonych liderów lokalnych, natomiast organizacje społeczne podkreślały znaczenie rotacji władzy, kontroli społecznej i przeciwdziałania lokalnym układom zależności.

Wysłuchanie publiczne odbyło się 29 października 2025 roku przed sejmową Komisją Nadzwyczajną do spraw zmian w kodyfikacjach. Do głosu zgłosiło się 66 osób, a spór koncentrował się wokół kilku zasadniczych kwestii: konstytucyjności ograniczenia biernego prawa wyborczego, stabilności zarządzania gminami, skuteczności istniejących mechanizmów kontroli oraz realnej pozycji mieszkańców wobec długo urzędujących władz wykonawczych.

W imieniu FRDL głos zabrał dr Jakub Dorosz-Kruczyński, który zwrócił uwagę, że projekt nie został poprzedzony pogłębioną analizą skutków obowiązującej dwukadencyjności ani konsekwencji jej zniesienia. Podkreślił, że problem nie sprowadza się do samego limitu kadencji, lecz dotyczy szerszej kondycji samorządu: koncentracji władzy w rękach organu wykonawczego, słabej pozycji rad, ograniczonej kontroli społecznej oraz niewystarczających mechanizmów partycypacji.

Stanowisko FRDL było bardziej złożone niż prosty podział „za” albo „przeciw”. Fundacja wskazywała, że dwukadencyjność jest rozwiązaniem wadliwym ustrojowo i może budzić wątpliwości konstytucyjne, ale jej mechaniczne zniesienie, bez równoczesnego wzmocnienia rad, jawności, kontroli obywatelskiej i partycypacji, mogłoby utrwalić istniejące dysfunkcje władzy lokalnej. Dlatego FRDL postulowała, aby nie procedować projektu w oderwaniu od szerszej reformy ustroju gminy.

Udział FRDL w wysłuchaniu publicznym był ważnym elementem działalności misyjnej Fundacji. Pokazał, że FRDL nie ogranicza się do komentowania bieżących sporów politycznych, lecz konsekwentnie przypomina o potrzebie systemowej rozmowy o jakości demokracji lokalnej, równowadze władz w gminie i realnym wpływie mieszkańców na sprawy wspólnoty.

35. rocznica pierwszych wyborów samorządowych w Wieluniu

14 czerwca 2025 roku w Kino-Teatrze „Syrena” w Wieluniu odbyła się gala z okazji 35. rocznicy pierwszych wyborów samorządowych. Specjalnym gościem wydarzenia był Jan Król, członek Rady Fundatorów FRDL. Uroczystość miała wymiar nie tylko rocznicowy, lecz także lokalny — przypominała, że reforma samorządowa z 1990 roku nabrała realnego znaczenia właśnie w konkretnych gminach, miastach i wspólnotach mieszkańców.

Sprawozdanie finansowe za rok 2025

BILANS — AKTYWA

Pozycja	2025	2024
A. Aktywa trwałe	12 443 859,96	12 224 659,39
I. Wartości niematerialne i prawne	0	0
1. Koszty zakończonych prac rozwojowych	0	0
2. Wartość firmy	0	0
3. Inne wartości niematerialne i prawne	0	0
4. Zaliczki na wartości niematerialne i prawne	0	0
II. Rzeczowe aktywa trwałe	12 443 859,96	12 224 659,39
1. Środki trwałe	12 404 871,58	4 186 421,16
a) grunty (w tym prawo użytkowania wieczystego gruntu)	0	0,00
b) budynki, lokale, prawa do lokali i obiekty inżynierii lądowej i wodnej	12 382 508,13	4 180 700,08
c) urządzenia techniczne i maszyny	0	0
d) środki transportu	0	0
e) inne środki trwałe	22 363,45	5 721,08
2. Środki trwałe w budowie	38 988,38	8 038 238,23
III. Należności długoterminowe	0	0
1. Od jednostek powiązanych	0	0
2. Od pozostałych jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	0	0
3. Od pozostałych jednostek	0	0

B. Aktywa obrotowe	20 765 924,98	14 531 941,91
I. Zapasy	0	0
1. Materiały	0	0
2. Półprodukty i produkty w toku	0	0
3. Produkty gotowe	0	0
4. Towary	0	0
5. Zaliczki na dostawy i usługi	0	0
II. Należności krótkoterminowe	996 806,77	706 985,79
1. Należności od jednostek powiązanych	0	0
a) z tytułu dostaw i usług, o okresie spłaty:	0	0
– do 12 miesięcy	0	0
– powyżej 12 miesięcy	0	0
b) inne	0	0
2. Należności od pozostałych jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	0	0
a) z tytułu dostaw i usług, o okresie spłaty:	0	0
– do 12 miesięcy	0	0
– powyżej 12 miesięcy	0	0
b) inne	0	0
3. Należności od pozostałych jednostek	996 806,77	706 985,79
a) z tytułu dostaw i usług, o okresie spłaty:	443 079,32	348 713,42
– do 12 miesięcy	443 079,32	348 713,42
– powyżej 12 miesięcy	0	0
b) z tytułu podatków, dotacji, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych	14 428,55	7 994,85
c) inne	539 298,90	350 277,52
d) dochodzone na drodze sądowej	0	0

III. Inwestycje krótkoterminowe	18 398 990,52	10 770 169,90
1. Krótkoterminowe aktywa finansowe	18 398 990,52	10 770 169,90
a) w jednostkach powiązanych	0	0
- udziały lub akcje	0	0
- inne papiery wartościowe	0	0
- udzielone pożyczki	0	0
- inne krótkoterminowe aktywa finansowe	0	0
b) w pozostałych jednostkach	0	0
- udziały lub akcje	0	0
- inne papiery wartościowe	0	0
- udzielone pożyczki	0	0
- inne krótkoterminowe aktywa finansowe	0	0
c) środki pieniężne i inne aktywa pieniężne	18 398 990,52	10 770 169,90
- środki pieniężne w kasie i na rachunkach	13 397 553,44	10 111 530,71
- inne środki pieniężne	5 001 437,08	658 639,19
- inne aktywa pieniężne	0	0
2. Inne inwestycje krótkoterminowe	0	0
IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	1 370 127,69	3 054 786,22
C. Należne wpłaty na kapitał (fundusz) podstawowy	0	0
D. Udziały (akcje) własne	0	0
AKTYWA RAZEM	33 209 784,94	26 756 601,30

BILANS — PASYWA

Pozycja	2025	2024
A. Kapitał (fundusz) własny	26 314 163,01	20 533 150,76
I. Kapitał (fundusz) podstawowy	100	100
II. Kapitał (fundusz) zapasowy, w tym:	0	0
– nadwyżka wartości sprzedaży (wartości emisyjnej) nad wartością nominalną udziałów (akcji)	0	0
III. Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny, w tym:	14 389,96	14 389,96
– z tytułu aktualizacji wartości godziwej	0	0
IV. Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe, w tym:	529 161,04	529 161,04
– tworzone zgodnie z umową (statutem) spółki	0	0
– na udziały (akcje) własne	0	0
V. Zysk (strata) z lat ubiegłych	19 989 499,76	16 223 701,72
VI. Zysk (strata) netto	5 781 012,25	3 765 798,04
VII. Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego (wielkość ujemna)	0	0
B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	6 895 621,93	6 223 450,54
I. Rezerwy na zobowiązania	1 604 218,01	520 328,42
1. Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	0	0
2. Rezerwa na świadczenia emerytalne i podobne	0	0
– długoterminowa	0	0
– krótkoterminowa	0	0
3. Pozostałe rezerwy	1 604 218,01	520 328,42
– długoterminowe	0	0
– krótkoterminowe	1 304 218,01	520 328,42

II. Zobowiązania długoterminowe	166 666,60	388 888,84
1. Wobec jednostek powiązanych	0	0
2. Wobec pozostałych jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	0	0
3. Wobec pozostałych jednostek	166 666,60	388 888,84
a) kredyty i pożyczki	166 666,60	388 888,84
b) z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	0
c) inne zobowiązania finansowe	0	0
d) zobowiązania wekslowe	0	0
e) inne	0	0
III. Zobowiązania krótkoterminowe	766 395,64	1 131 231,43
1. Zobowiązania wobec jednostek powiązanych	0	0
a) z tytułu dostaw i usług, o okresie wymagalności:	0	0
– do 12 miesięcy	0	0
– powyżej 12 miesięcy	0	0
b) inne	0	0
2. Zobowiązania wobec pozostałych jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	0	0
a) z tytułu dostaw i usług, o okresie wymagalności:	0	0
– do 12 miesięcy	0	0
– powyżej 12 miesięcy	0	0
b) inne	0	0
3. Zobowiązania wobec pozostałych jednostek	756 821,67	1 121 657,46
a) kredyty i pożyczki	222 222,24	222 222,24
b) z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	0
c) inne zobowiązania finansowe	0	0
d) z tytułu dostaw i usług, o okresie wymagalności:	295 082,39	304 331,60
– do 12 miesięcy	295 082,39	304 331,60
– powyżej 12 miesięcy	0	0

e) zaliczki otrzymane na dostawy i usługi	0	0
f) zobowiązania wekslowe	0	0
g) z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publicznoprawnych	152 207,46	62 698,80
h) z tytułu wynagrodzeń	85 609,63	28 424,45
i) inne	1 699,95	503 980,37
4. Fundusze specjalne	9 573,97	9 573,97
IV. Rozliczenia międzyokresowe	4 358 341,68	4 183 001,85
1. Ujemna wartość firmy	0	0
2. Inne rozliczenia międzyokresowe	4 358 341,68	4 183 001,85
- długoterminowe	0	0
- krótkoterminowe	4 358 341,68	4 183 001,85
PASYWA RAZEM	33 209 784,94	26 756 601,30

RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

Pozycja	2025	2024
A. Przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi, w tym:	58 519 583,23	43 938 979,56
- od jednostek powiązanych	0	0
I. Przychody netto ze sprzedaży produktów	58 519 583,23	43 938 979,56
1. Przychody netto ze sprzedaży produktów	37 771 252,40	24 829 130,05
2. Przychody z tytułu dotacji	20 748 330,83	19 109 849,51
II. Zmiana stanu produktów	0	0
III. Koszt wytworzenia produktów na własne potrzeby jednostki	0	0
IV. Przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów	0	0

B. Koszty działalności operacyjnej	52 495 725,12	40 018 809,66
I. Amortyzacja	612 772,07	276 867,29
II. Zużycie materiałów i energii	1 072 907,01	607 407,77
III. Usługi obce	20 871 891,44	15 028 047,52
IV. Podatki i opłaty, w tym:	43 571,85	25 554,43
– podatek akcyzowy	0	0
V. Wynagrodzenia	22 492 969,02	15 424 165,55
VI. Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia, w tym:	3 068 877,32	2 286 643,41
– emerytalne	1 618 501,78	1 126 779,42
VII. Pozostałe koszty rodzajowe	4 332 736,41	6 370 123,69
VIII. Wartość sprzedanych towarów i materiałów	0	0
C. Zysk (strata) ze sprzedaży (A-B)	6 323 858,11	37 920 169,90
D. Pozostałe przychody operacyjne	303 843,01	187 233,03
I. Zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych	1	0
II. Dotacje	0	0
III. Aktualizacja wartości aktywów niefinansowych	0	0
IV. Inne przychody operacyjne	303 842,01	187 233,03
E. Pozostałe koszty operacyjne	363 092,51	15 879,02
I. Strata ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych	0	0
II. Aktualizacja wartości aktywów niefinansowych	0	0
III. Inne koszty operacyjne	363 092,51	15 879,02
F. Zysk (strata) z działalności operacyjnej (C+D-E)	5 964 608,61	4 091 523,91
G. Przychody finansowe	43 179,81	31 972,20
I. Dywidendy i udziały w zyskach, w tym:	0	0
a) od jednostek powiązanych, w tym:	0	0
– w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	0	0

b) od jednostek pozostałych, w tym:	0	0
– w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	0	0
II. Odsetki, w tym:	43 152,87	31 840,06
– od jednostek powiązanych	0	0
III. Zysk z tytułu rozchodu aktywów finansowych, w tym:	0	0
– w jednostkach powiązanych	0	0
IV. Aktualizacja wartości aktywów finansowych	0	0
V. Inne	26,94	132,14
H. Koszty finansowe	226 776,17	357 698,07
I. Odsetki, w tym:	26 871,72	22 802,05
– dla jednostek powiązanych	0	0
II. Strata z tytułu rozchodu aktywów finansowych, w tym:	0	0
– w jednostkach powiązanych	0	0
III. Aktualizacja wartości aktywów finansowych	0	0
IV. Inne	199 904,45	334 896,02
I. Zysk (strata) brutto (F+G-H)	5 781 012,25	3 765 798,04
J. Podatek dochodowy	0	0
K. Pozostałe obowiązkowe zmniejszenia zysku (zwiększenia straty)	0	0
L. Zysk (strata) netto (I-J-K)	5 781 012,25	3 765 798,04

Raport 2025

Sprawozdanie z działalności
Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej
im. Jerzego Regulskiego

www.frdl.org.pl

facebook.com/FundacjaRozwojuDemokracjiLokalnej/

Opracowanie:
Małgorzata Zielińska

Wydawca: Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej
im. Jerzego Regulskiego
ul. Edwarda Jelinka 6
01-646 Warszawa

Wszystkie prawa zastrzeżone.
Warszawa 2026